

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Monikos Kriūnaitės
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

Sutarčių sudarymo internetu teisiniai aspektai

Vadovas: lekt. dr. Tomas Kontautas

Recenzentė: asist. Jurga Greičienė

Vilnius 2008

TURINYS

I VADAS	2
1. SUTARTIES SUDAROMOS INTERNETU SAMPRATA	5
1.1. Elektroninė komercija v. Internetinė elektroninė komercija	5
1.2. Sutarties sudaromos internetu samprata ir rūšys	7
1.3. Sutarčių sudarymo internetu teisinis reglamentavimas.....	9
2. OFERTA	16
2.1. Ofertos samprata	16
2.2. Oferta v. Kvietimas pareikšti ofertą	17
2.3. Mūrinės parduotuvės analogija.....	18
2.4. Reklaminiai skelbimai	21
2.5. Aukcionas internete	24
2.6. Privaloma pateikti informacija prieš internetinės sutarties sudarymą.....	28
2.7. Ofertos įsigaliojimas: laikas ir vieta.....	29
3. AKCEPTAS	32
3.1. Akcepto įsigaliojimas : pašto dėžutė v. recepcija.....	33
4. SUTARČIŲ SUDARYMO INTERNETU MECHANIZMO YPATUMAI	39
5. AUTOMATIZUOTŲ SISTEMŲ NAUDOJIMAS.....	44
5.1. Pirkėjo, pardavėjo ir tarpininko santykis	49
5.2. Informacijos, klaidos ir kompiuterinės programos santykis.....	50
6. INTERNETINIŲ SUTARČIŲ GALIA IR FORMA	52
6.1. Sutarčių sudarytų internetu teisinė galia	52
6.2. Sutarčių sudaromų internetu forma	54
6.3. Anonimiškumas internete	59
6.4. Sutarčių sudaromų internetu įrodomoji galia	60
IŠVADOS.....	62
Literatūros sąrašas.....	65
Santrauka.....	72
Summary.....	74

IVADAS

Temos aktualumas. 2000 m. Lisabonoje Europos Vadovų Taryba išskėlė strateginį Europos Sąjungos tikslą – per 10 m. paversti Europos Sąjungos ekonomiką konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis grįsta ekonomika pasaulyje. Šiam tikslui pasiekti reikalingos visų Europos Sąjungos valstybių narių, taigi ir Lietuvos, pastangos. Lietuvos valstybės ilgalaikės raidos strategijos viena iš prioritetinių įgyvendinimo kryptių – elektroninės komercijos plėtros skatinimas. Lietuvos ūkio (ekonomikos) iki 2015 m. ilgalaikėje strategijoje numatyta, jog strateginis valstybės tikslas yra sukurti žiniomis grįstą visuomenę ir ekonomiką. Iškeltiems tikslams pasiekti reikalinga sukurti palankią jiems vystytis terpę. Palanki terpė turi būti suvokiama ne vien tik kaip modernių technologijų infrastruktūros, tačiau ir kaip palankios, skatinančios elektroninį verslą, teisinės aplinkos sukūrimas. Sparčiai besivystant informacinėms technologijoms, sudaroma prielaida didesnę dalį sutarčių, ypatingai turinčių užsienio elementą, sudaryti internetu. Tačiau teisinio aiškumo, galimybės aiškiai numatyti teises pasekmes nebuvimas stabdo sutarčių sudaromų internetu raidą. Lietuvoje nuo 2003 m. iki 2005 m. daugiau nei pusantro karto išaugo įmonių, perkančių prekes ir paslaugas internete, skaičius; daugiau nei tris kartus išaugo įmonių, parduodančių prekes ir paslaugas internete skaičius. Neabejotina, kad šie skaičiai augtų dar greičiau suteikus sutartims sudaromoms internete aiškius teisinius rėmus.

Vyrauja požiūris, jog dėl spartaus technologijų tobulėjimo nėra efektyvu kurti naujas teisės normas, tačiau būtina ieškoti būdų, kaip jau egzistuojančią sutarčių teisę sėkmingai taikyti reguliuojant sutarčių sudarymą internetu, kaip perkelti į elektroninę erdvę klasikinės sutarčių teisės kategorijas, nustatyti sutarties sudarymo momentą bei vietą internetiniame kontekste, užtikrinti internetu sudarytos sutarties galiojimą, priimtinumą teismuose. Būtent šiuo aspektu pasirinkta tema yra aktuali ir įdomi.

Darbo tikslas. Pagrindinis magistro darbo tikslas – atsižvelgiant į interneto technologinius ypatumus bei remiantis klasikinėmis sutarčių teisės kategorijomis, išanalizuoti sutarties sudarymo internetu mechanizmo probleminius aspektus, atskleisti skirtingas pozicijas bei pateikti jų vertinimus.

Darbo uždaviniai. Darbe keliami šie uždaviniai:

1. išanalizuoti internete pateikiamos informacijos vertinimą remiantis ofertos, kvietimo pareikšti ofertą bei viešosios ofertos sampratomis Lietuvos, Anglijos ir Vokietijos teisinėse sistemose;

2. išnagrinėti pašto dėžutės ir recepcijos taisyklės taikymo galimybes sutarčių sudaromų internetu kontekste;
3. atskleisti ir išanalizuoti specifinius sutarčių sudarymui internetu būdingus teisinius aspektus;
4. pateikti sisteminę teisės aktų analizę sutarčių sudarytų internetu galiojimo, formos ir įrodomosios galios klausimais.

Tyrimo objektas. Internetinių sutarčių sudarymas apima daug įvairių aspektų, tačiau darbe nagrinėjama tik jų dalis. Magistro darbe analizuojami teisiniai aspektai susiję su per tinklapį bei elektroniniu paštu sudaromomis prekių ir paslaugų pirkimo-pardavimo sutartimis.

Darbo objektą galima skaidyti į keturias dalis.

Visų pirma, darbe atskleidžiami bendrieji sutarčių sudarymo internetu klausimai.

Antra, magistro darbe nuodugniai tyrinėjama tradicinė ofertos samprata sudarant sutartis internetu, laikantis koncepcijos, jog internetas yra realaus pasaulio fikcija. Minėtu aspektu taip pat nagrinėjamos Anglijos ir Vokietijos teisinės sistemos. Pastarųjų valstybių pasirinkimas darbe leidžia pateikti kompleksinį požiūrį bei atskleisti bendrosios ir civilinės teisės tradicijų skirtumus, surasti bendrumus ir skirtumus tyrinėjamu klausimu. Kitas darbe nagrinėjamas teisinis aspektas - akcepto pareiškimas sutarčių sudarymo internetu kontekste. Darbe nėra analizuojami su ofertos ir akcepto atšaukimu bei pasibaigimu susiję klausimai, kadangi jų taikymas internetinių sutarčių kontekste nėra probleminis.

Trečia, magistro darbe nagrinėjami sutarčių sudarymo internetu ypatumai – pateiktinos informacijos reikalavimai, automatizuotų sistemų naudojimas, teisės aktuose įtvirtinti įpareigojimai informacinių paslaugų teikėjui, siaurai paliečiama anonimiškumo internete problema. Minėti klausimai nėra itin plačiai analizuojami, kadangi jų aktualumas išaugs ateityje, ženkliai padidėjus sutarčių sudaromų internetu su vartotojais skaičiui. Be to, pastarieji klausimai glaudžiai susiję su vartotojų teisių apsauga, todėl norint pateikti gilią ir nuodugnią analizę reikalinga šiuos klausimus nagrinėti atskirai.

Galiausiai analizuojamos teisės aktų nuostatos susijusios su sutarčių sudaromų internetu galiojimu, forma, įrodomąja galia bei nagrinėjama minėtu klausimu esama teismų praktika Lietuvoje.

Tyrimo metodai. Magistro darbe, analizuojant sutarčių sudarymo internetu teisinius aspektus, remtasi įvairiais teoriniais bei empiriniais metodais. Siekiant išsamiai atskleisti teisės aktuose įtvirtintų norminių taisyklių turinį, teisinių kategorijų sampratą buvo naudoti lingvistinis ir analitinis metodai. Taip pat darbe, analizuojant skirtingų

valstybių teisinėse sistemose įtvirtintą ofertos sampratą, lyginant tą patį sutarčių sudarymo internetu teisinį aspektą reglamentuojančias taisykles, norint pateikti išsamų kompleksinį požiūrį, naudotas lyginamasis metodas. Darbe išsamiai ir nuodugniai nagrinėjant teorinę bei mokslinę medžiagą taikyti mokslinio pažinimo bei tiriamieji analitiniai metodai. Remiantis sisteminės sintezės metodu keliamos praktinės problemos, formuluojamos išvados. Papildomai magistro darbe naudotas loginis ir sisteminis metodas, siekiant pateikti darbą kaip vientisą, nuoseklų ir išsamų kūrinį.

Tyrimo apžvalga. Magistro darbe remtasi moderniąją sutarčių teise, elektroninę komerciją analizuojančia teorine literatūra, studijomis, straipsniais. Taip pat darbe naudoti tiek tarptautiniai, tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniai teisės norminiai aktai, jų aiškinimo ir taikymo komentarai. Pagrindiniai paminėtini šaltiniai: Jungtinių Tautų Konvencija dėl elektroninių komunikacijos priemonių tarptautinėse sutartyse, 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos teisinių aspektų vidaus rinkoje, Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas.

Darbo originalumas. Sutarčių sudarymo internetu teisiniai aspektai iki šiol nebuvo plačiau nagrinėti magistro darbuose, ypatingai šio darbo objekto ribose. Keliuose Mykolo Romerio universiteto magistro darbuose analizuotas tradicinės sutarčių teisės ir elektroninės komercijos santykis, tačiau šiame darbe atlikta analizė iš esmės skiriasi nuo minėtų darbų.

SUTARTIES SUDAROMOS INTERNETU SAMPRATA¹

Prieš pradėdant analizuoti sutarčių sudarymo internetu teisinius aspektus, svarbu nustatyti sutarties sudaromos internetu sampratą, pabrėžti elektroninės, internetinės elektroninės komercijos skirtumus, išskirti internetinės sutarties rūšis, nurodant pagrindinius jų ypatumus, nurodyti sutarčių sudarymą internetu reglamentuojančius šaltinius.

Elektroninė komercija v. Internetinė elektroninė komercija

Elektroninė komercija žinoma nuo XX a. septintojo dešimtmečio. Nuo pat jos atsiradimo bandoma surasti šiam reiškiniui tinkamą apibrėžimą. Teisės doktrinoje išskiriamos siaura ir plati elektroninės komercijos sampratos. Suprantant elektroninę komerciją siaurai, ji yra tapatinama su internetine komercija. Tačiau internetinė komercija yra tik viena iš elektroninės komercijos rūšių, atsiradus prieš maždaug 15 m.

Remiantis finansų ir investavimo terminų žodynu², elektroninė komercija apibrėžiama kaip prekių ar paslaugų pirkimas-pardavimas internetu, apimantis tris kategorijas:

1. Verslas verslui (b2b)
2. Verslas vartotojui (b2c)
3. Vartotojas vartotojui (c2c).

Minėtas apibrėžimas atitinka elektroninės komercijos sampratą siaurąja prasme.

Australų teisės teoretikas Roger Clarke, analizuojantis su elektronine komercija susijusias problemas, pateikė išgrynintą elektroninės komercijos apibrėžimą: elektroninė komercija – verslo vykdymas, paprastai prekių pirkimas-pardavimas ir paslaugų teikimas, pasitelkiant telekomunikacijas ir telekomunikacijomis pagrįstas priemones.³

Cituotas apibrėžimas vertintinas kaip pateikiantis visapusišką elektroninės komercijos sampratą.

Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo⁴ (toliau – Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas) 2 str. 1 d. yra įtvirtintas toks elektroninės komercijos apibrėžimas: elektroninė komercija – informacinės visuomenės paslaugos

¹ Darbe sąvokos „sutartis sudaroma internetu“ ir „internetinė sutartis“ vartojamos kaip sinonimai.

² DOWNES, J.; GOODMAN J. E. *Dictionary of finance and investment terms*, 7 ed. Barron's educational series, inc., 2006; taip pat žr. CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 209-210.

³ CLARKE, R. *Electronic Commerce Definitions* [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 10d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.anu.edu.au/people/Roger.Clarke/EC/ECDefns.html#EC>>.

⁴ Valstybės žinios, 2006, Nr.65-2380.

teikimas ir kita su informacinės visuomenės paslaugos teikimu susijusi veikla. Cituojama sąvoka į įstatymą perkelta iš 2008 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje⁵ (toliau – elektroninės komercijos direktyva). Apibrėžime vartojama sąvoka „informacinės visuomenės paslaugos“ pasirinkta neatsitiktinai. Tokiu būdu siekiama, jog elektroninės komercijos reguliavimas apimtų bet kokią ekonominę veiklą teikiamą elektroninės komunikacijos priemonėmis. Remiantis Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 2 str. 4 d., informacinės visuomenės paslaugos paprastai už atlyginimą elektroninėmis priemonėmis ir per atstumą individualiu informacinės visuomenės paslaugos gavėjo prašymu teikiamos paslaugos.

Kaip matyti iš aukščiau išdėstyto, tiesiogiai nėra pateikiama internetinės elektroninės komercijos samprata, tačiau M. Civilka nurodo skirtumus, kuriais pasižymi internetinė elektroninė komercija:

1. virtualia, atvira ir globalia rinka;
2. neribotų partnerių skaičiumi, jų anonimiškumu;
3. atvirais, neapsaugotais tinklais;
4. žinomais ir nežinomais partneriais;
5. būtinu saugumu ir autentifikacija.⁶

Taip pat tikslinga paminėti ir interneto kaip komunikavimo priemonės savybes: interaktyvumą bei atvirus standartus⁷. Autorės nuomone, paminėti skirtumai bei savybės geriausiai atspindi kokybinius internetinės elektroninės komercijos ypatumus lyginant ją ir su tradicine komercija, ir su elektronine komercija. Būtent dėl paminėtų skirtumų ir savybių bei internetinės elektroninės komercijos technologinės prigimties atsirado būtinybė papildyti teisinę bazę naujomis taisyklėmis, o egzistuojančių teisės normų taikymą modifikuoti taip, kad elektroninės komercijos vystimasis būtų skatinamas, o ne stabdomas.⁸

Kalbant apie elektroninę komerciją, nagrinėjamos temos kontekste svarbu išskirti elektroninės komercijos rūšis:

1. verslas verslui - B2B;

---

⁵ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos teisinių aspektų vidaus rinkoje (OL, 2000 L 178/1, p. 399).

⁶ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 213.

⁷ Interaktyvumas kaip savybė įgalina abipusį bendravimą, tarpusavio ryšio palaikymą. Atviri standartai reiškia, kad internetas yra pagrįstas dviem komunikavimo protokolais – TCP/IP (ang. – *Transmission control protocol/Internet protocol*).

⁸ CIVILKA, M. Elektroninės komercijos reguliavimas tarptautinėje ir ES teisėje [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2008 d. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.teisininkas.lt/es_pagrindinis.html>, p. 12.

2. verslas vartotojui - B2C.

Žinomos ir kitos elektroninės komercijos rūšys, tačiau darbe neišskiriamos, kadangi analizuojant sutarčių sudarymą internetu jos nėra tokios aktualios ir taip plačiai paplitusios kaip paminėtosios.

Taip pat svarbu išskirti ir elektroninės komercijos veiklos rūšis:

1. Netiesioginę elektroninę komerciją – sutartis sudaroma, užsakymas pateikiamas, gali būti ir atsiskaitoma, elektroninėmis komunikacijos priemonėmis, tačiau prekė pristatoma fiziniu būdu.
2. Tiesioginę elektroninę komerciją – sutartis ir sudaroma, ir įvykdoma elektroninėmis komunikacijos priemonėmis.

Internetinių sutarčių sudarymo kontekste aktualios abi elektroninės komercijos veiklos rūšys.

Sutarties sudaromos internetu samprata ir rūšys

Sutartis sudaryta internetu yra viena iš elektroninių sutarčių rūšių. Atskirai tokios sutarties apibrėžimo teisės aktai nepateikia. Elektroninės sutartys plačiąja prasme apima ir tiesiogines, ir netiesiogines elektroninės komercijos sandorius, sudarytus ir/ar vykdomus elektroninėmis, optinėmis ar kitokiomis priemonėmis, tiek atviruose, globaliuose kompiuteriniuose tinkluose, tiek ir privačiuose, vidiniuose tinkluose.⁹ Siaurąja prasme elektroninės sutartys yra suprantamos kaip internetinės sutartys.

Tikslinga paminėti, jog Lietuvos teisė nepateikia elektroninės sutarties apibrėžimo. Todėl iš to seka logiška išvada, kad internetinės sutarties sąvoka taip pat nėra įtvirtinta. Kita vertus, atskirai apibrėžti ir įtvirtinti teisės aktuose internetinės sutarties nėra reikalo, nes sutarties sudarymas internetu nedaro pačios sutarties skirtingos.

Taigi, norint nustatyti sutarties sudaromo internetu sampratą, reikia vadovautis bendru sutarties apibrėžimu, pateiktu Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹⁰ (toliau - CK) 6.154 str.: „sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę“. Atsižvelgiant į cituotą apibrėžimą, sutartis sudaryta internetu apibrėžtina kaip dviejų ar daugiau asmenų susitarimas, sudarytas naudojantis elektronine komunikavimo priemone – internetu, siekiant sukurti pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam

⁹ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 287.

¹⁰ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo, o pastarieji įgyja reikalavimo teisę.

Teisinėje literatūroje išskiriamos dvi arba trys sutarčių sudaromų internetu rūšys:

1. Per internetinį tinklą sudaromos sutartys;
2. Elektroniniu paštu sudaromos sutartys;
3. Pokalbio ir vaizdo sutartys (angl. - *Chat and video contracts*).

Plačiau aptariamos pirmosios dvi paminėtos sutarčių rūšys, kadangi pokalbio ir vaizdo sutartys nėra aktualios nagrinėjama tema.

Per internetinį tinklą sudaromos sutartys yra dažniausiai praktikoje pasitaikanti internetinių sutarčių rūšis. Šios rūšies sutartys yra internetinės elektroninės komercijos pagrindas. Sudarant sutartį per tinklą informacinės paslaugos gavėjas¹¹ naršyklės pagalba per vartotojo aplinką išsikviečia informacinės paslaugos teikėjo¹² tinklą, kuris palaikomas informacinės paslaugos teikėjo kompiuteryje esančiame serveryje arba aptarnaujančios trečiosios šalies serveryje, turi siūlomų prekių¹³ katalogą ir technologinių priemonių rinkinį, kuris įgalina užsisakyti norimą prekę tiesioginės kreipties režimu¹⁴ (angl. – *on-line*). Informacinės paslaugos gavėjas privalo pateikti savo duomenis. Tiesa, jau dabar informacinės paslaugos gavėjas turi galimybę atsiskaityti elektroniniais pinigais, tokiu būdu neatskleisdamas savo duomenų ir visiškai nuslėpdamas tapatybę.

Informacinės paslaugos gavėjui išsirinkus norimą paslaugą ir pateikus užsakymą¹⁵ informacinės paslaugos teikėjui, informacinės paslaugos teikėjas pateikia užsakymo gavimo patvirtinimą. Daugeliu atveju užsakymo gavimo patvirtinimą pateikia kompiuterinė programa naudojama informacinių paslaugų teikėjo. Tokia programa naudoja savo vidinę informaciją ir jos pagrindu gali priimti sprendimus. Minimos kompiuterinės programos yra visiškai arba iš dalies automatizuotos ir veikia be žmogaus įsikišimo.

---

¹¹ Remiantis Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 2 str. 5 p., informacinės paslaugos gavėjas – kiekvienas fizinis ar juridinis, įskaitant užsienio juridinio asmens atstovybę ar filialą, kuris naudojasi informacinės visuomenės paslauga.

¹² Remiantis Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 2 str. 4 p., informacinės paslaugos teikėjas – informacinės visuomenės paslaugą teikiantis fizinis ar juridinis asmuo, įskaitant užsienio juridinio asmens filialą ar atstovybę.

¹³ Darbo kontekste prekė suprantama kaip apimanti ir prekes, ir paslaugas; taip pat vartojama kaip informacinės paslaugos sinonimas.

¹⁴ Tiesioginės kreipties režimas – darbo tinkle būdas, kai viena šalis iš savo kompiuterio siunčia elektroninius pranešimus į tinkle esantį kitos šalies (pardavėjo ar elektroninės prekybos tarpininko kompiuterį), kuris iš karto apdoroja užklausą ir automatiškai atsiunčia atsakomąjį elektroninį pranešimą.

¹⁵ Remiantis Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 2 str. 15 p., užsakymas – paslaugos gavėjo paslaugos teikėjui elektroninėmis priemonėmis pateiktas pasiūlymas sudaryti sutartį (oferta) arba pateiktas pasiūlymo sudaryti sutartį priėmimas (akceptas).

Pažymėtina, kad sudarant sutartį internetu dažnai yra pasitelkiamos trečiosios autentifikuotos šalys, finansinės grupės, žymų ar etikečių teikėjai, on-line parduotuvių firmos.

Elektroniniu paštu sudaromų sutarčių mechanizmas yra panašus į apsiukeičiant įprastais laiškais sudaromas sutartis. Kokybinis elektroniniu paštu sudaromų sutarčių skirtumas yra tas, kad sutarties šalys pasitelkia trečiąsias šalis, teikiančias elektroninio pašto paslaugas.¹⁶

Galimos ir mišrios internetinės sutartys – užsakymas pateikiamas per tinklapį, o jo patvirtinimas atsiunčiamas į elektroninį pašta.

Minėtos internetinių sutarčių rūšys, remiantis elektroninės komercijos skirstymu i tiesioginę ir netiesioginę, dar gali būti skirstomos į:

1. tiesiogines internetines sutartis;
2. netiesiogines internetines sutartis.

Tiesioginės internetinės sutartys yra tokios, kai sutartis ir sudaroma, ir įvykdoma internetu, pvz. yra įsigyjama knyga www.amazon.com ir parsisiunčiama skaitmeniniu formatu į savo kompiuterį arba www.lrytas.lt, susimokėjus tam tikrą mokestį, laikraštį galima skaityti skaitmeniniame formate, www.bilietai.lt, už bilietą sumokėjus internetu, jį galima atsispausdinti.

Netiesioginės internetinės sutartys yra tokios, kai sutartis sudaroma internetu, tačiau įvykdoma fiziškai, pvz. www.gbposters.com.

Sutarčių sudarymo internetu teisinis reglamentavimas

Klausimas, kaip turėtų būti reguliuojamas internetinių sutarčių sudarymas, yra diskutuotinas. Išskiriamos dvi kryptys – konservatyvi, liberali ir konservatyviai liberali. Pirmoji kryptis teigia, jog internetas nėra kokybiškai nauja komunikavimo forma, o modernesnė iki tol egzistavusių elektroninių komunikavimo modelių išraiška. Iš to daroma išvada, jog santykiams internetu reguliuoti, tame tarpe ir sutarčių sudarymui, remiantis analogija galima taikyti jau egzistuojančias teisės normas.¹⁷ Antroji – liberalioji – kryptis oponuoja konservatyviajai, teigdama, jog į santykius, susiformuojančius virtualioje erdvėje, reikalingas kokybiškai naujas teisinis požiūris. Tokia pozicija yra grindžiama istoriniais faktais – *lex mercatoria*, Antarkties, kosmoso teisės

---

¹⁶ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 286-288.

¹⁷ SCHAUB, M. *European Legal Aspects of E-Commerce*. Groningen: Europa Law Publishing, 2004, p. 64.

susiformavimu. Teigiama, jog vengimas ieškoti naujų teisinių instrumentų gali sudaryti situaciją, kai nebus tinkamai išnaudojamas interneto potencialas ir neišvengiama daug rimtesnių problemų.¹⁸ Trečioji kryptis bando ieškoti vidurio tarp jau aukščiau aptartų kryptių. Šios krypties atstovas, Liverpulio universiteto teisės profesorius Joseph Savirimuthu neginčija to, kad tradicinės sutarčių teisės taisyklės taikomos ir internetu sudaromoms sutartims reglamentuoti. J. Savirimuthu nesutinka, jog internetas nėra kokybiškai nauja komunikavimo forma, tačiau, pasak profesoriaus, interneto naudojimas kaip priemonės sudarant sutartį, pačios sutarties esmės nekeičia. Bet taikant tradicinę sutarčių teisę privalu atsižvelgti į interneto technologinius ypatumus. Ji negali likti izoliuota nuo informacinių technologijų raidos.¹⁹ Su J. Savirimuthu nuomone sutinka ir Chris Read. Jis teigia, kad pagrindiniai sutarties formavimo principai išlieka ir virtualioje erdvėje, bet iki šiol nėra tinkamai suvokiama jų taikymo sudėtingumas.²⁰ Kaip bus matyti toliau, sutarčių sudaromų internetu reguliavimas paremtas pastarąja alternatyva.

Pastebėtina, kad skirtingą požiūrį į sutarčių sudaromų internetu lemia ir teisinių sistemų skirtumai.²¹

Analizuojant sutarčių sudarymo internetu mechanizmą, turi būti atsižvelgiama į ypatumus, kuriuos sukuria technologinė specifiška. Pabrėžtina, kad viena iš interneto atsiradimo ir išpopuliarėjimo pasekmių yra geografinių sienų išnykimas. Todėl, siekiant sėkmingai skatinti elektroninės komercijos raidą, į interneto keliamus iššūkius tradicinei sutarčių teisei privalu pažvelgti plačiau nei per nacionalinę prizmę. Pripažįstama, kad nacionalinis reglamentavimas nėra pajėgus duoti tinkamą atsaką kylančioms problemoms, kadangi kiekviena valstybė, atsižvelgdama į savo teisinę sistemą, istoriją, papročius, gali reguliuoti tuos pačius santykius visiškai skirtingai. Dėl minėtų priežasčių, elektroninės komercijos reguliavimas sulaukė pakankamai didelio dėmesio tarptautiniu mastu. Tai patvirtina ir 1997m. gruodžio 5 d. Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų

---

¹⁸ KOHL, U. Legal Reasoning and Legal Change in the Age of the Internet – why Ground Rules are still Valid. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 1999, vol. 7 no. 2 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>, p. 128 – 129.

¹⁹ SAVIRIMUTHU, J. Online Contract Formation: Taking Technological Infrastructure Seriously. In *University of Ottawa Law & Technology Journal* [interaktyvus]. 2005, no. 2 [žiūrėta 2008 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=538122>, p. 111.

²⁰ READ, C. *Internet Law: text and materials*, 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, p. 203-205.

²¹ Civilinės teisės tradicijos valstybėse teisės šaltinių hierarchijoje aukščiau yra statutinė teisė, todėl leidžiamoji valdžia turėtų būti aktyvi ir, kiek reikia, suderinti jau esamus teisės aktus ar priimti naujus, siekiant reguliuoti santykius, susiformavusius internete. Bendrosios teisės tradicijos valstybėse svarbesnį vaidmenį reguliavimo prasme atlieka teismai ir tai lemia, jog teisė kur kas lankstesnė, todėl ją lengviau priderinti prie naujų reikalavimų, taigi leidžiamoji valdžia pasyvesnė.

paskelbtas bendras pareiškimas²², kuriuo šalys išreiškė poziciją dėl elektroninės komercijos reguliavimo. Ypatingai pabrėžta tarptautinio reguliavimo svarba, į dialogą įtraukiant ir besivystančias valstybes. Šalys nurodė pagrindinius principus, kuriais turi būti vadovaujami reguliuojant elektroninę komerciją:

1. elektroninės komercijos raidą turi lemti rinka ir privati iniciatyva;
2. valdžios institucijos turi siekti nustatyti aiškius, pakankamus ir nuspėjamus teisinius rėmus;
3. kuriant teisinę bazę, svarbu atsižvelgti į rinkos savireguliaciją galimybes.

1997 m. balandžio 18 d. Europos Sąjungos priimta elektroninės komercijos iniciatyva²³. Inicatyvoje pažymima, kad Europos Sąjungos prioritetas - sukurti vieningą elektroninės komercijos rinką bei nustatyti pagrindinius teisinius rėmus toms elektroninės komercijos sritims, kuriose būtina sukurti vieningą teisinį reguliavimą. Europos Sąjunga siekia sukurti konkurencingą elektroninės komercijos rinką kaip atsvarą JAV, kuri pirmauja elektroninės komercijos srityje²⁴. Tai dar kartą patvirtina elektroninės komercijos reikšmę ateities ekonomikai.

Vieno, išsamaus, tik internetines sutartis reglamentuojančio teisės akto nėra. Internetinių sutarčių reguliavimą galima vadinti dualistiniu. Kaip jau minėta aukščiau darbe, sutartys, sudaromos internetu, yra viena iš elektroninių sutarčių rūšių, todėl elektronines sutartis reglamentuojantys teisės aktai taikomi ir internetinėms sutartims. Taip pat, internetinėms sutartims taikomos ir tradicinės sutarčių teisės taisyklės, atsižvelgiant į jų technologinius ypatumus.

Aktuales klausimus bandoma bent iš dalies reguliuoti tarptautiniu lygmeniu. Tačiau nesutariama, kaip detaliam reikėtų reglamentuoti elektroninių sutarčių sudarymą, kokio pobūdžio – rekomendaciniai ar privalomi – turėtų būti teisės aktai. Be to, tai reikštų, kad valstybės turėtų atsisakyti savo teisinių sistemų tradicijų ir ypatumų

Nesutarimą lemia kelios priežastys. Visų pirma, internetinių technologijų lygis valstybėse yra skirtingas. Antra, vieningas reguliavimas vargu, ar įmanomas dėl didelių materialinių sutarčių teisės skirtumų.

Pagrindiniai elektroninių sutarčių, taip pat ir internetinių sutarčių, reguliavimo bruožai yra reguliavimo lankstumas ir minimalumas. Elektroninės komercijos raida

---

²² Joint E.U. – U.S. Statement on electronic commerce [interaktyvus]. 1997 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.qlinks.net/comdocs/eu-us.htm>>.

²³ Commission communication of 18 April 1997: A European Initiative in the sector of Electronic Commerce [interaktyvus]. 1997 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu/scadplus/leg/en/vb/l32101.htm>>.

²⁴ Toks tikslas išskeltas 2000 m. kovo 24 d. Lisabonos Taryboje. Plačiau žr.: CIVILKA, M. *Elektroninės komercijos teisiniai aspektai: Bendrieji klausimai* [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://media.search.lt/GetFile.php?OID=92868&FID=269821>>, p. 55-57.

labiausiai paremta privačia iniciatyva, todėl valstybės turi vengti griežto ir detalaus reguliavimo, nustatant tik tokias taisykles, kurios yra būtinos užtikrinant elektroninės komercijos vystimąsi bei pagrindinių interesų, t.y. vartotojų apsaugos, sveikatos, viešosios tvarkos ir pan. apsaugą.

Ypatingą dėmesį elektronei komercijai ir su ja susijusiems klausimams reguliuoti skiria pasaulinės organizacijos – Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisija (UNCITRAL) ir Tarptautinės prekybos rūmai (ICC).

UNCITRAL indėlis į elektroninių sutarčių reglamentavimą reikšmingiausias. 1980 m. UNCITRAL priėmė Jungtinių Tautų Vienos Konvenciją²⁵ (toliau Vienos Konvencija) dėl tarptautinio pirkimo-pardavimo sutarčių. Ši Konvencija taikoma tarp verslo subjektų, kurių verslo vieta yra skirtingose valstybėse, sutartims dėl prekių. Konvenciją taiko 70 valstybių²⁶, jų tarpe ir Lietuva.

Dėl to, ar Vienos Konvencija taikytina sutartims, sudarytoms ne faksu ar teleksu, kaip nurodo Vienos Konvencija, o kitomis elektroninėmis priemonėmis, daug diskutuojama. Pagrindinis keliamas klausimas – ar skaitmeninis produktas yra prekė ar paslauga. Laikomasi nuomonės, jog skaitmeninis produktas artimesnis prekei. Tačiau kaip yra suprantama prekė Vienos Konvencijos ribose - neapibrėžta.²⁷ Pagrindinis argumentas, kad Vienos Konvenciją galima taikyti elektroninėmis komunikacijomis, kitokiomis nei faksas ir teleksas, sukuriams santykiams tas, jog turi būti atsižvelgiama į Konvencijoje nustatytus jos tikslus ir uždavinius²⁸.

Sutarčių sudarymo internetu kontekste svarbios Vienos Konvencijos nuostatos reglamentuojančios su ofertos ir akcepto samprata susijusius klausimus.

1996 m. UNCITRAL priėmė pavyzdinį elektroninės komercijos įstatymą (toliau PEK)²⁹. Šis įstatymas turi ir privalumų, ir trūkumų. Didžiausias privalumas yra, jog pirmą kartą tarptautiniu lygmeniu buvo įtvirtinti funkcinio ekvivalentiškumo³⁰,

---

²⁵ Valstybės žinios, 1995, Nr. 102-2283.

²⁶ 1980 – United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Status [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html>.

²⁷ CIVILKA, M. 1980 m. Vienos Konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių ir elektroninė komercija [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2008 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.teisininkas.lt/downloads/vk_ir_elk.pdf>, p. 3-4.

²⁸ UNCITRAL priimdama Vienos Konvenciją siekė suvienodinti taisykles taikomas tarptautinėms pirkimo-pardavimo sutartims, tokiu būdu paskatindama draugiškus santykius tarp valstybių bei tarptautinės komercijos raidą šalių lygybės ir abipusės naudos pagrindu.

²⁹ UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce with Guide to Enactment 1996 with additional article 5 *bis* as adopted in 1998, 1999 [interaktyvus]. New York: United Nations, 1999 [žiūrėta 2008 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/05-89450_Ebook.pdf>.

³⁰ Šis principas reiškia, kad turi būti analizuojama, kokių tikslų siekiama nustatant tam tikrą valios išraiškos formą ir kaip galima juos pasiekti elektroninėje erdvėje.

nediskriminavimo³¹ ir technologinio neutralumo³² principai. Taip pat jo taikymas, skirtingai nei Vienos Konvencijos, yra neribojimas subjektų pagrindu. Tačiau šis įstatymas tik rekomendacinio pobūdžio, valstybės neprivalo laikytis jo nuostatų. Kita vertus, pakankamai daug valstybių³³ rėmėsi PEK priimdamos elektroninę komerciją reguliuojančius teisės aktus arba svarbiausias PEK nuostatas perkėlė į nacionalinę teisės sistemą.

Sutarčių internetu sudarymui svarbios PEK nuostatos susijusios su sutarties galiojimu, įrodomąja verte, forma, elektroninių pranešimų išsiuntimo ir gavimo laiku ir vieta.

2005 m. UNCITRAL priėmė Konvenciją³⁴ (toliau Konvencija), reglamentuojančią elektroninių priemonių naudojimą tarptautinėse sutartyse. Konvencijos priėmimą sąlygojo poreikis panaikinti kliūtis dėl elektroninėmis priemonėmis sudarytų sutarčių teisinės galios. Konvencija, kaip ir Vienos Konvencija, taikoma santykiams tik tarp verslo subjektų, kurių verslo vieta yra skirtingose valstybėse. Konvencija dar nėra įsigaliojusi, šiuo metu ją yra pasirašiusios 18 valstybių.³⁵

2004 m. ICC priėmė eTerms taisyklės³⁶ (toliau eTerms taisyklės), reglamentuojančias sutarčių sudarymą, naudojant elektronines komunikacijas, jų teisinį statusą, įrodomąją vertę, elektroninio pranešimo išsiuntimo ir gavimo momentą bei vietą. Tai yra rekomendacinio pobūdžio taisyklės, kurias siūloma sutarties šalims inkorporuoti į sutartį.

Europos sutarčių teisės principai³⁷ nėra tiesiogiai elektronei komercijai reguliuoti skirtas teisės aktas, tačiau aktualus šaltinis informacijos pateiktos tinklapyje vertinimo, akcepto įsigaliojimo, elektroninių sutarčių ir jų įrodomosios galios klausimais.

---

³¹ Šis principas reiškia, kad informacija negali netekti teisinės galios vien tik dėl to, kad yra išreikšta elektrone forma.

³² Šis principas reiškia, kad įstatyme neturi būti įtvirtinta jokia konkreti technologija, siekiant, jog ta pati taisyklė galėtų būti taikoma ir tokioms informacinėms technologijoms, kurios įstatymo priėmimo metu dar nebuvo žinomos.

³³ 1996 UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce. Status [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2008 m. vasario 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model_status.html>.

³⁴ United Nations Convention on the use of Electronic Communications in International Contracts [interaktyvus]. New York, 2007 [žiūrėta 2008 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf>.

³⁵ United Nations Convention on the use of Electronic Communications in International Contracts. Status [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2008-02-08]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/2005Convention_status.html>.

³⁶ ICC eTerms 2004 [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.iccwbo.org/policy/law/id3668/index.html>>.

³⁷ The Principles of European Contract Law [interaktyvus]. 1999 [žiūrėta 2008 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/engelsk_partI_og_II.htm>.

Aukščiau aptartą Europos Sąjungos elektroninės komercijos iniciatyvą sekė elektroninės komercijos direktyva. Ši direktyva yra politinis kompromisas, todėl jos galimybės tinkamai reguliuoti elektroninę komerciją, yra ginčytinos. Be to, pasak M. Schaub, analizuojant minimą direktyvą, susidaro įspūdis, jog ji yra skirta išimtinai internete atsirandantiems santykiams reguliuoti.³⁸

Nagrinėjamos temos kontekste aktualūs direktyvoje įtvirtinti reikalavimai informacinių paslaugų teikėjams dėl privalomos pateikti informacijos, nuostatos susijusios su elektroninės komunikacijos priemonėmis sudarytos sutarties galiojimu ir forma. Lietuvoje ši direktyva įgyvendinta ją perkėlus į Informacinės visuomenės paslaugų įstatymą. Direktyvoje pabrėžiama, kad siekiant užtikrinti fundamentalių vertybių apsaugą, sutartims, sudaromoms elektroninėmis priemonėmis, bus taikomos tradicinei komercijai skirtos teisės normos.

Taip pat paminėtina 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis³⁹. Direktyva įtvirtina reikalavimus privalomai pateikti informacijai prieš sudarant nuotolinės prekybos sutartį.

Lietuvoje elektroninių sutarčių atskiras teisės aktas nereglamentuoja. 2002 m. buvo rengtas elektroninės prekybos įstatymas, bet vėliau jo buvo atsisakyta, o įstatymo projekto normos inkorporuotos į kitus teisės aktus.

Teisės normos, reglamentuojančios elektroninėmis priemonėmis sudarytos sutarties galiojimą bei formą išdėstytos CK bei Informacinės visuomenės paslaugų įstatyme.

Teisės normos, reglamentuojančios reikalavimus dėl privalomos pateikti informacijos prieš sudarant sutartį naudojantis elektroninėmis priemonėmis išdėstytos CK, Informacinės visuomenės paslaugų įstatyme bei 2001 m. rugpjūčio 17 d. daiktų pardavimo ir paslaugų teikimo, kai sutartys sudaromos naudojant ryšio priemones, taisyklės⁴⁰.

Svarbų vaidmenį reglamentuojant sutarčių sudarymą internetu atlieka savireguliacija. Savireguliacijos svarbą lėmė tai, jog elektroninė komercija vystosi daug greičiau negu priimami teisės aktai, ypatingai kontinentinės teisės tradicijos valstybėse. Be to, ne visi teisės aktai patenkina specifinius verslo poreikius.⁴¹ Europos Sąjunga

---

³⁸ SCHAUB, M. *European Legal Aspects of e-commerce*. Groningen: Europa Law Publishing, 2004, p. 29.

³⁹ 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OL, 1997 L 144/19, p. 319).

⁴⁰ Daiktų pardavimo ir paslaugų teikimo, kai sutartys sudaromos naudojant ryšio priemones, taisyklės, patvirtintos Ūkio ministro 2001 m. rugpjūčio 17 d. įsakymu Nr. 258 (Valstybės žinios, 2001, Nr.73-2583).

⁴¹ LAMANAUSKAS, T. Savireguliacija Internetu [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2008 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.itc.tf.vu.lt/doc/mokslas/savi.ppt>>.

elektroninės komercijos direktyvoje skatina savireguliaciją, siūlydama elgesio kodeksus kaip jos išraiškos formą.

Galiausiai, autorės nuomone, ypatingą vaidmenį reguliuojant sutarčių sudarymą internetu vaidina elektroninės komercijos reguliavimo principai: elektroninės formos nediskriminavimo, funkcinio ekvivalentiškumo, technologinio neutralumo, sutarčių laisvės, savireguliacijos skatinimo, teisinio tikrumo ir teisėtų lūkesčių, vartotojų apsaugos, proporcingumo, intelektinės nuosavybės teisės apsaugos, objektyvumo. Taip pat svarbūs ir bendrieji teisės principai: sąžiningumas, protingumas ir teisingumas. Nesant aiškaus sutarčių sudarymo internetu mechanizmo teisinio reguliavimo, minėti principai leidžia konkrečioje situacijoje užtikrinti priešingų interesų pusiausvyrą, atsižvelgti į konkrečios situacijos ypatumus bei užpildyti teisinio reglamentavimo spragas.⁴²

Teismų precedentai, autorės nuomone, ateityje bus pagrindinis sutarčių sudarymo internetu reguliavimo šaltinis, tačiau šiuo metu teismų praktika tik formuojasi ir nėra iki galo išsikristalizavusi.

---

⁴² MIKELĖNAS, V. et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2001, p. 75.

OFERTA

Šioje magistrinio darbo dalyje aptariami aktualūs, su internete pateikiama informacija susiję aspektai, atsižvelgiant į technologinį internetinių sutarčių kontekstą, identifikuojamos problemos, aptariami galimi jų sprendimo variantai. Nagrinėjant minėtus aspektus, dėmesys skiriamas tinklapyje pateikiamos informacijos vertinimui išanalizuoti, kadangi būtent šioje vietoje sutarčių sudaromų internetu kontekste kyla didžiausios problemos. Elektroniniu paštu pareikštai ofertai daugiau dėmesio skiriama nagrinėjant su ofertos išsiuntimo ir gavimo vieta ir momentu susijusius klausimus.

Ofertos samprata

Dėl ofertos kaip teisinės kategorijos sampratos nuomonės teisinėje literatūroje sutampa. Bendrai oferta apibrėžiama kaip pasiūlymas sudaryti sutartį jame pateiktomis sąlygomis. Pasiūlymas turi būti aiškiai apibrėžtas ir atspindėti oferento ketinimą būti susaistytam sutarties pateiktomis sąlygomis, jei bus pateiktas akceptas. Anglijoje laikomasi nuomonės, jog oferta – objektyvi kategorija, taigi akceptantas neturi pareigos žinoti, ar oferentas iš tiesų nori sudaryti sutartį, jeigu pateiktų sąlygų visiškai pakanka teisiniu santykiui sukurti.⁴³ Tiesa, išimtiniais atvejais oferento ketinimas⁴⁴ turi reikšmę. Šis klausimas aptariamas toliau darbe. Remiantis Anglijos teise, išskiriamos trys ofertos rūšys: adresuota konkrečiam asmeniui, grupei asmenų ar apskritai pasauliui⁴⁵. Tuo tarpu Vokietijoje, analizuojant ofertos sampratą, skiriama ir išorinė, ir vidinė valios išraiška. Prioritetas teikiamas vidinei valios išraiškai.⁴⁶ Tai reiškia, kad teismai aiškinasi, ką iš tikrųjų omenyje turėjo oferentas. Remiantis CK 6.167 str., pasiūlymas sudaryti sutartį laikomas oferta, jeigu jis pakankamai apibrėžtas ir išreiškia oferento ketinimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam akcepto atveju. CK 6.167 str. 2 d. išskiria dvi ofertos rūšis: adresuota konkrečiam asmeniui arba nenustatytam asmenų skaičiui.

---

⁴³ MIKELĖNAS, V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 248.

⁴⁴ Turimi omenyje atvejai, kai oferentas aiškiai oferteje neišreiškia, jog ji nėra įpareigojanti, tačiau dėl tam tikrų aplinkybių oferento ketinimo klausimas gali būti keliamas.

⁴⁵ Sąlyginai atitinka viešosios ofertos sampratą Lietuvos teisėje. Tačiau Anglijoje vieša oferta pripažįstama tik išimtiniais atvejais.

⁴⁶ MIKELĖNAS, V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 277.

Oferta v. Kvietimas pareikšti ofertą

Teisinėje literatūroje nuomonės dėl to, kada informacija pripažįstama oferta, o kada - tik kvietimu pareikšti ofertą, nesutampa. Sutariama, jog tai yra daugiau fakto klausimas, tačiau esama išimčių, kai įstatymas aiškiai įtvirtina, jog tam tikromis aplinkybėmis pateiktas siūlymas yra kvietimas pareikšti ofertą. Pažymėtina, jog skirtingose teisinėse sistemose numatytos skirtingos išimtys, iš ko seka skirtingos teisinės pasekmės. Tiesa, pripažįstama, jog tais atvejais, kai pasiūlyme aiškiai įtvirtinta, jog jis nebus įpareigojantis arba siūloma pradėti derybas, tai yra aiškus kvietimas pradėti derybas. Kada iš pasiūlymo nėra aišku, ar tai oferta ar kvietimas pareikšti ofertą, nusprendžiant turi būti remiamasi faktinėmis aplinkybėmis, nusistovėjusia praktika tarp šalių ar toje srityje. Anglų teisės profesorius Seras Guenter H. Treitel teigia, jog ieškant ribos tarp ofertos ir kvietimo pareikšti ofertą labai svarbiu tampa sunkiai atrandamas ketinimo kriterijus.⁴⁷ Tačiau, kaip jau minėta aukščiau, Anglijoje oferta – objektyvi kategorija, todėl ketinimo laipsnio suvokimas priklauso nuo akceptanto. Tai reiškia, kad akceptantui pakanka vadovautis savo subjektyviu supratimu, ar tai yra oferta ar ne. Bet kyla pagrįsta abejonė, ar pripažįstant tokį objektyvų testą, nėra nepagrįstai ginami akceptanto interesai.

Skirstymo į ofertą ir kvietimą pareikšti ofertą esmė yra, jog nuo to priklauso, ar pirkėjas, ar pardavėjas prisiima riziką, jei pardavėjas nurodo klaidingą parduodamo daikto kainą arba jei pardavėjo atsargos yra ribotos. Dar didesnę reikšmę tai įgauna, jei pardavėjas naudojami automatizuota sistema.

Į klausimą, kaip turėtų būti vertinama tinklapyje pateikiama informacija, vienareikšmis atsakymas nepateikiamas. Tai priklauso pirmiausia nuo to, kaip yra konkrečioje teisinėje sistemoje suprantama oferta neapibrėžtam asmenų ratui. Tokia pati nuomonė išsakyta ir Europos Sąjungos studijoje, nagrinėjančioje elektroninio verslo sąlygas valstybėse narėse iš įmonių perspektyvos. Joje teigiama, jog šalių ataskaitos apie elektroninio verslo sąlygas parodo, kad nėra jokios bendros taisyklės ar bent jau kriterijų, kuriais remiantis būtų atrasti bendrumą. Taip yra todėl, jog sutarčių teisė nėra reguliuojama Bendrijos mastu, tai nacionalinės teisės prerogatyva.⁴⁸ Studijoje taip pat daroma išvada, jog kuo išsamesni ir kuo daugiau funkcijų siūlo tinklapiai, ypač turintys integruotas pardavimo ir inventORIZACIJOS funkcijas, tuo labiau yra tikėtina, kad juose pateikta informacija bus pripažinta oferta.

⁴⁷ TREITEL, G. H. *The Law of Contract*. London: Thomson/Sweet & Maxwell, 2003, p.11.

⁴⁸ Benchmarking of existing national legal e-business practices, from the point of view of enterprises (e-signature, e-invoicing and e-contracts). Draft final report [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/legal/2006-bm-cr/ramboll-benchmarking-final-report-draft.pdf>>.

Analizuojant klausimą, ar viešai pateikta informacija yra oferta ar tik kvietimas pareikšti ofertą, dažniausiai išskiriami tokie specifiniai klausimai - prekių išdėstymas vitrinose ar savitarnos lentynose, reklaminiai pranešimai bei aukcionas. Toliau darbe internetinių sutarčių kontekste aptariamas kiekvienas atskirai iš paminėtų atvejų.

Mūrinės parduotuvės analogija

Kaip minėta darbo dalyje kalbant apie sutarčių sudaromų internetu teisinį reguliavimą, konservatyviai liberalioji kryptis teigia, jog naujos teisės normos neturi būti kuriamos, o taikomos jau egzistuojančios, tačiau atsižvelgiant į interneto ypatumus. Ši kryptis siūlo elektroninę komerciją laikyti realaus pasaulio fikcija, o internetinius tinklapius - mūrinės parduotuvės fikcija. Būtent iš čia kilo terminas „mūrinės parduotuvės analogija“. Tačiau šis klausimas nėra iki galo išspręstas, kadangi lieka neatsakyta, ar turi būti taikoma mūrinės parduotuvės vitrinos ar mūrinės parduotuvės savitarnos lentynų analogija. Nors iš pirmo žvilgsnio tai atrodo gana nesudėtingas klausimas, tačiau taikant mūrinės parduotuvės analogiją, ypač Vokietijos teisinėje sistemoje, gali kilti neaiškumų. Viena vertus, interneto tinklapis leidžia matyti tik prekės pavyzdį ir kainą, tačiau informacija, kiek dar prekių turi pardavėjas beveik niekada nepateikiama. Minima situacija artimesnė vitrinos analogijai. Kita vertus, internetiniam pirkėjui dažniausiai suteikiamas virtualus prekių krepšelis, kurį atidarius matyti visos pasirinktos prekės⁴⁹, o tą pačią prekę gali pasirinkti ne vienas pirkėjas. Todėl negalima nesutikti su palaikančiais savitarnos lentynų analogijos taikymą. Autorės nuomone, atsižvelgiant į tai, kad išdėstyta, teisingesnis ir labiau pagrįstas būtų mūrinės parduotuvės savitarnos lentynų analogijos taikymas.

Lietuvos teisė, remiantis CK 6.171 str. 1 d., prekių išdėstymą vitrinoje ir lentynoje įstatymiškai pripažįsta viešąja oferta, taigi laikantis mūrinės parduotuvės analogijos principo, Lietuvoje informacija pateikta tinklapyje, jeigu yra nurodyta prekių kaina, vienareikšmiškai vertintina kaip oferta. Iš to galima daryti išvadą, jog žvelgiant supaprastintai, sutartis yra sudaroma kiekvieną kartą, kai paspaudžiamas atitinkamas, sutikimą išreiškiantis mygtukas.

Aptariamas požiūris, nors ir logiškas, tačiau kelia abejonių dėl savo praktinio pritaikomumo, kadangi lieka neatsakyta į klausimą, kaip nustatyti, kada tinklapiui galima taikyti tokią analogiją. Praktikoje „grynujų“ tinklapių⁵⁰ nėra labai daug, todėl vertinimą

---

⁴⁹ Minimu atveju prekių atsargų likutis pirkėjui dažniausiai taip pat nėra žinomas.

⁵⁰ „Grynujų“ tinklapių pavyzdžiais galėtų būti www.topshop.lt, www.eparduotuve.lt.

dažnai lemia subjektyvi pirkėjo nuomonė. Nei teorija, nei praktika nagrinėjamu klausimu nepasisako ir kriterijų, kuriais remiantis gali būti atliekamas vertinimas, neišskiria.

Anglijos teisėje vyrauja priešingas požiūris – įkainotų daiktų išdėstymas vitrinoje ar savitarnos parduotuvių lentynose yra tikrai kvietimas pareikšti ofertą, o pardavėjas išreiškia savo akceptą parduodamas prekę arba atsisakydamas tai padaryti. Taigi laikantis mūrinės parduotuvės analogijos, pagrįstai gali būti daroma išvada, jog visais atvejais informacija tinklapyje bus vertinama kaip kvietimas pareikšti ofertą. Tiesa, aptariamoms taisyklės laikymosi argumentai nėra visiškai įtinkinantys. Tokio požiūrio šalininkai teigia, jog prekių išdėstymą pripažįstant viešąja oferta pardavėjo padėtis pirkėjo atžvilgiu būtų nepagrįstai pabloginama, kadangi jis privalėtų sudaryti sutartį su kiekvienu, pareiškusiu akceptą, nors prekių kiekis yra ribotas. Tokiam požiūriui oponuojantys teigia, jog ir pirkėjas, ir pardavėjas suvokia, jog oferta galioja tol, kol nesibaigia prekių atsargos⁵¹. Autorės nuomone, fiziniame pasaulyje galima abejoti dėl tokios taisyklės taikymo pagrįstumo, tačiau internetiniame kontekste jos taikymas įneštų aiškumo, kadangi pirkėjas būtų atleistas nuo pareigos spręsti kokio pobūdžio yra pateikta informacija.

Nagrinėjant Vokietijos teisę išskiriama skirtinga nuo dviejų aptartų pozicijų nuomonė. Vokietijoje pripažįstama taisyklė, jog prekių išdėstymas vitrinoje yra kvietimas pareikšti ofertą. Tačiau įstatyme nėra įtvirtinta, o teismai nėra pareiškę vieningos nuomonės, ar prekių išdėstymas savitarnos lentynose yra oferta ar tik kvietimas pareikšti ofertą.⁵² Pastebėtina, jog prekių su nurodytomis kainomis atvaizdavimas tinklapyje remiantis mūrinės parduotuvės analogija gali būti prilyginamas prekių išdėstymui tiek vitrinoje, tiek savitarnos lentynose. Šiuo klausimu griežtos nuomonės nėra.

Christoph Glatt, nagrinėjantis ofertos sampratą internetiniame kontekste Vokietijos teisinėje sistemoje, teigia, jog prieš darant išvadą, ar pateiktas siūlymas yra oferta, reikia įvertinti patį tinklapį. Ch. Glatt išskiria tris tinklapių rūšis – interaktyvų, neinteraktyvų bei interaktyvų, kai sandoris įvykdomas internetu⁵³. Tokio skirstymo reikšmė yra ta, kad neinteraktyviuose tinklapiuose pateikta informacija yra pripažįstama kvietimu pareikšti ofertą, o interaktyviuose tinklapiuose pateikta informacija yra, pasak Ch. Glatt, kai kas daugiau nei paprastas skelbimas, tačiau visgi ne oferta.⁵⁴ Tokią savo nuomonę Ch. Glatt

⁵¹ Tam tikrų prekių atsargos, pvz. kompiuterinių programų, niekada nesibaigs, nes esant paklausai jas galima lengvai atgaminti ir padauginti. Ribojimas galimas tik intelektinių teisių apsaugos pagrindu.

⁵² WHINCUP, M. H. *Contract Law and Practice: the English system and continental comparisons*, 4th ed. The Hague London Boston: Kluwer Law International, 2001, p. 57.

⁵³ Turimas omenyje atvejis, kada sutartis pvz. dėl programinės įrangos pirkimo-pardavimo yra sudaroma ir įvykdoma internetu (prekė parsisiunčiama iš tinklapio į nuosavą kompiuterį).

⁵⁴ GLATT, C. Comparative Issues in the Formation of Electronics Contracts. *In International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 1998, vol. 6 no. 1 [žiūrėta 2008 vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>, p. 48-52.

grindžia prilygindamas informaciją tinklapyje mūrinės parduotuvės vitrinos analogijai, o kaip jau minėta Vokietijoje tai nepripažįstama oferta. Tokios pozicijos argumentavimas panašus į jau aptartąjį Anglijoje, tačiau papildomai dar minima pardavėjo teisė pasirinkti su kuo sudaryti sutartį. Be to, Ch. Glatt pabrėžia, kad ši teisė internetiniame kontekste įgyja kur kas didesnę reikšmę nei nacionalinėje jurisdikcijoje, kadangi tinklapis yra pasiekiamas interneto vartotojams iš viso pasaulio, tačiau pardavėjas gali nenorėti sudaryti sutarties su asmeniu iš konkrečios jurisdikcijos, todėl jam turi būti palikta teisė pasirinkti.

Trečioje išskirtoje tinklapių rūšyje pateikiama informacija, pasak C. Glatt, neabejotinai yra oferta. Toks skirstymas grindžiamas prekių diferencijavimu į tradicines, kurios gali būti pristatomos tik fiziniu būdu, ir į skaitmenines, kurias galima parsisiųsti ir išsisaugoti savo kompiuteryje. Tai tarytum pirkimas iš prekių automato. Be to, skaitmeninių prekių kiekis bent jau teoriškai yra neribotas⁵⁵. Kita vertus, C. Glatt iškelia ir abejonę, ar tokia analogija gali būti taikoma, kadangi pirkimas internetu yra sudėtingas ir kompleksinis reiškinys, o aptariamasis požiūris šį reiškinį pernelyg supaprastina.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, jog vokiškas modelis kelia daugiausia neaiškumų iš aptartųjų, kadangi turi būti atliekamas dvigubas vertinimas: ar informacija tinklapyje gali būti prilyginama mūrinės parduotuvės savitarnos lentynoms ir ar tai vertintina kaip oferta. Todėl, remiantis Vokietijos teise, griežtos išvados dėl informacijos tinklapyje vertinimo taikant mūrinės parduotuvės analogiją daryti negalima. Visgi, manytina, kad nagrinėjamu klausimu Vokietijos teisės sistema artimesnė angliškam variantui. Tokiai nuomonei pritaria ir C. Glatt.

Skirtingą ir įdomų požiūrį nagrinėjamu klausimu pateikia žinomas Singapūro⁵⁶ teisėjas V.K. Rajah. Jis teigia, jog informacija pateikta internete iš esmės nesiskiria nuo skelbimo. Tačiau dėl interneto specifikos ji tampa prieinama labai dideliame žmonių skaičiui, todėl informacija pateikiama internete yra mūrinės parduotuvės analogijos, skelbimų, katalogų bei fizinio pardavimo mišinys. Minėtas teisėjas taip pat sutinka, jog remiantis prekių skirstymu į skaitmenines ir tradicines, informacija gali būti skirstoma į ofertą ir kvietimą pareikšti ofertą. Tačiau teigiama, kad toks skirstymas nors ir pagrįstas, tačiau nelogiškas⁵⁷, kadangi daliai pardavėjų suteiktų nepagrįstą apsaugą⁵⁸. Pasak V. K.

---

⁵⁵ Ribojamas, kaip jau minėta, galimas intelektinių teisių apsaugos pagrindu.

⁵⁶ Singapūro teisinė sistema labai artima Anglijai, o elektroninės komercijos reguliavimas paremtas PEK, todėl padaryti pastebėjimai aktualūs šio darbo kontekste.

⁵⁷ Teisės profesorius A. Phang nesutinka su tokia nuomone, kadangi jai pagrįsti nėra pateikiama jokių argumentų.

⁵⁸ Pardavėjas turi pareigą taip pateikti savo pasiūlymą, jog iš jo būtų aišku, ar tai yra oferta ar kvietimas pareikšti ofertą.

Rajah, nėra jokių abejonių, jog realaus pasaulio įstatymai taikomi internetinėms sutartims, tačiau nereikalinga ieškoti bendro kriterijaus, kuris būtų taikomas informacijos pateiktos internete vertinimui. Minėtą teisėjo nuomonę analizuojantis teisės profesorius Andrew Phang teigia, kad atsižvelgiant į technologinį ir tarptautinį elementą, su kuriuo dažnai susiduria internetinės sutartys, racionaliausia taisyklė būtų palikti teisę informaciją pateiktą internete vertinti teismams. Be to, A. Phang iškelia ir viešumo aspektą. Tai reiškia, jog norint, kad bendra taisyklė būtų efektyvi, ji turėtų būti labai plačiai žinoma, kas vargu, ar įmanoma dėl interneto vartotojų skaičiaus. Galiausiai, kitoje jurisdikcijoje galbūt taikoma priešinga taisyklė.⁵⁹

Galima daryti išvadą, jog bendros nuomonės nagrinėtu klausimu nėra. Iš to, kas išdėstyta matyti, kad vyrauja požiūris, jog prekių išdėstymas vitrinoje ir savitarnos lentynose nėra laikomas oferta, o tik kvietimu pateikti ofertą. Todėl taikant mūrinės parduotuvės analogiją, informacija pateikta tinklapyje greičiau bus laikoma kvietimu pateikti ofertą. Autorė palaiko tokią poziciją, kadangi laikantis minėtos koncepcijos, būtų galima tikėtis minimalaus teisinio aiškumo ir apibrėžtumo, kurio siekiama reguliuojant elektroninę komerciją. Tokios pozicijos šalininkė Cristina Coteanu pažymi, kad informacija tinklapyje pateikiama pasyviai⁶⁰, kadangi skirtingai nei gaudamas elektroninį laišką, interneto vartotojas pats „atranda“ tinklalapį ir norintis įsigyti prekę, pats turi imtis aktyvių veiksmų, pvz.: pateikti užsakymą.⁶¹

Reklaminiai skelbimai

Bendras principas teigia, jog reklaminiai skelbimai nėra laikomi oferta, o tik kvietimu pareikšti ofertą. Tokia pozicija yra tiesiogiai išreikšta Lietuvos teisėje, CK 6.171 str. 1 d. apibrėžiant, kas yra viešoji oferta. CK 6.171 str. komentare teigiama, jog viešąja oferta nelaikomi skelbimai spaudoje apie parduodamas ar perkamas prekes, reklaminiai skelbimai ir panašiai, nes jie dažniausiai nėra pakankamai apibrėžti ir kiekvienu atveju sutarčiai sudaryti reikalingos papildomos šalių derybos.⁶² Nėra jokių argumentų, kodėl tos pačios taisyklės nebūtų galima taikyti skelbimų internete atžvilgiu. Tačiau, kaip jau minėta, šioje vietoje kyla problema – koku kriterijumi remiantis nustatyti, ar informacija

---

⁵⁹ PHANG, A. Contract formation and mistake in cyberspace – The Singapore Experience. In *Singapore Academy of Law Journal* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=843125>, p. 365-372.

⁶⁰ Tokia nuostata netaikoma iššokantiems tinklapiams (angl. – *pop-up*)

⁶¹ COTEANU, C. *Cyber Consumer Law and Unfair Practices*. Aldershot: Ashgate, 2005, p. 5.

⁶² MIKELĖNAS, V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 217.

internete yra skelbimas, ar mūrinės parduotuvės analogija. Fiziniame pasaulyje šis skirstymas pagrįstas informacijos išreiškimo vieta⁶³, kuri internete neturi jokios reikšmės. Neaiškumas pašalinamas tuo atveju, jei tinklapio pavadinime ar tik jį atidarius aiškiai įvardijama, jog tai skelbimų tinklapis. Iš to kyla pagrįstas klausimas, ar informacijos, pateikiamos internete, skirstymas į skelbimus ir į ne skelbimus turi prasmę. Galbūt užtenka nustatyti bendrą taisyklę, jog informacija internete yra tik kvietimas pareikšti ofertą. Be to, pripažįstama, jog ir spaudoje pateikti skelbimai kai kuriais atvejais gali būti pripažinti oferta, jei atitinka jai keliamus reikalavimus. Taigi, manytina, jog laikantis tokio skirstymo, užuot įnešus teisinio aiškumo, būtų dar labiau padidintas neaiškumas. Oponuojant tokiai nuomonei galima argumentuoti, jog toks skirstymas niekuo labiau neapsunkins padėties nei mūrinės parduotuvės analogijos taikymas.

Su CK 6.171 str. glaudžiai susijęs 6.352 str., kurio 1 d. teigia, jog daiktų nurodymas reklamoje, visiems skirtuose kataloguose ar aprašymuose laikomas viešąja oferta, jeigu yra nurodytos esminės pirkimo-pardavimo sąlygos. Pabrėžtina, jog tokia nuostata galioja tik vartojimo pirkimo-pardavimo sutartyse. Todėl CK 6.352 str. yra specialioji norma CK 6.171 str. atžvilgiu. Informacija pateikiama internete yra prieinama kiekvienam vartotojui, taigi iš to seka išvada, jog prekių katalogas, reklama ar aprašymas, pateikti internete, neabejotinai yra viešoji oferta, jeigu atitinka aukščiau paminėtą sąlygą. Šios išvados kontekste keliami du klausimai: kokios sąlygos yra esminės ir kaip turėtų būti nustatoma su kuo sudaroma sutartis.

Atsakymas į pirmą klausimą yra kompleksinis. Esminės sąlygos, priklausomai nuo aplinkybių, gali skirtis ir yra fakto klausimas. Taigi, turi būti kiekvienu konkrečiu atveju sprendžiama, ar pateikta informacija apima visas esmines sąlygas. Tačiau pabrėžtina, kad įstatymo leidėjas pardavėjo atžvilgiu įtvirtina specialius reikalavimus ir imperatyviai nurodo, kokią informaciją pardavėjas privalo pirkėjui prieš sudarant sutartį. Vadinasi, sudarant sutartį internetu vartotojui turi būti pateikta dvejopo pobūdžio informacija – apimanti esmines sąlygas bei įtvirtinta įstatymuose. Kokią informaciją įstatymų leidėjas laiko privaloma, aptariama tolesnėje darbo dalyje.

Atsakant į antrą iškeltą klausimą, vienas iš sprendimo būdų yra įdiegti tinklapyje galimybę vartotojui nurodyti savo statusą. Tačiau yra tikimybė, kad dėl vienokių ar kitokių priežasčių vartotojas gali neatskleisti savo statuso. Autorės nuomone, tokiu atveju pardavėjas neturėtų būti saistomas griežtesnių reikalavimų vartotojo atžvilgiu, kadangi jam apie tokį informacinių paslaugų gavėjo statusą nebuvo žinoma.

---

⁶³ Pvz. parduotuvės vitrina.

Nagrinėjamo 6.352 str. 2 d. nurodo, jog <...informacijos apie parduodamus daiktus pateikimas (aprašymai, katalogai, nuotraukos ir kt.) jų pardavimo vietoje laikomi viešąja oferta, nepaisant to, ar nurodyta daiktų kaina arba kitos pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos, išskyrus atvejus, kai pardavėjas aiškiai ir nedviprasmiškai nurodo, kad tam tikri daiktai nėra skirti parduoti. Šios teisės normos kontekste kyla klausimas, kas yra laikoma pardavimo vieta internetiniame kontekste? Jei parduodamos prekės yra skaitmeninio formato arba pardavėjas verčiasi komercine veikla tik internete, logiška, kad pardavimo vieta bus laikoma internetinis tinklapis. Tačiau jei pardavėjas savo prekes parduoda ir internetu, ir įprastu būdu? Manytina, jog šiuo atveju pardavimo vieta turi būti laikoma kiekviena vieta, kur yra parduodamos pardavėjo prekės.

Anglijos teisinėje sistemoje skelbimai vertinami kitaip negu Lietuvoje. Atsakymas į klausimą, ar skelbimas yra oferta, priklauso nuo konteksto, kuriame yra nagrinėjamas skelbimas, taip pat ir nuo teisinių pasekmių, kurios kiltų skelbimą traktuojant kaip ofertą ar kvietimą pareikšti ofertą. Anglijos teisėje išskiriami du kriterijai – žadėtojo objektyvumas ir šalies laisvė, kuriais remiantis yra nustatoma, ar skelbimas yra oferta ar tik kvietimas pareikšti oferta. Pabrėžtina, kad šie kriterijai yra taikomi atskirai.

Kai kuriais atvejais skelbimas, kuriami yra aiškiai identifikuoti parduodami daiktai ir nurodoma jų kaina, gali būti ir nepripažintas oferta. Tokia pozicija grindžiama tais pačiais argumentais, kurie naudojami pagrįsti, kodėl parduotuvės vitrina ar savitarnos lentynos nėra laikomos oferta.

Teisės profesorius R. Stone, nagrinėjantis Anglijos teisę, teigia, jog visgi ne visi skelbimai būtų laikomi tik kvietimu pareikšti ofertą. Jeigu nagrinėjant skelbime pateiktą informaciją būtų remiamasi žadėtojo objektyvumo principu ir jeigu dėl išreikštos informacijos aiškumo bei atsargų kiekio nekiltų abejonių yra didelė tikimybė, jog toks skelbimas būtų pripažintas oferta. Tokio paties rezultato nebūtų galima tikėtis remiantis šalių laisvės principu.⁶⁴ Su tokia R. Stone nuomone nesutinka D. I. Bainbridge, pasak jo, bet kokia informacija pateikta interneto tinklapyje turi būti laikoma skelbimu ir visais atvejais tik kvietimu pareikšti ofertą.⁶⁵

Paminėtina, kad 1996 m. Didžiosios Britanijos reklamos standartų agentūra (angl. – *Advertising standards Authority*) nubaudė kompaniją *Virgin Atlantic Airlines* už tikrovės neatitinkančią reklamą. Analizuojamos temos aspektu įdomu yra tai, kad pasak minėtos

---

⁶⁴ STONE, R. *The Modern Law of Contract*, 6th ed. London Sydney Portland (Oregon): Cavendish publishing, 2005.

⁶⁵ BAINBRIDGE, D. I. *Introduction to Computer Law*, 5th ed. Harlow: Pearson: Longman, 2004, p.309.

agentūros, internetiniame tinklapyje pateikta informacija visais atvejais vertintina kaip reklama.⁶⁶

Taip pat Anglijoje išskiriami ir vienašaliu pažadu paremti skelbimai. Lietuvos teisinėje atitiktis jiems būtų viešas atlyginimo žadėjimas. Vertinant tokius skelbimus vadovaujamosi asmens, kuriam įsipareigota, objektyvumu. Tai reiškia, jog skelbimas bus laikomas oferta, jeigu jame informacija pateikta taip, kad protingas žmogus ją suvoktų kaip ofertą.

Vokietijoje skelbimai, nesvarbu, kaip ir kur išreikšti bei koku būdu platinami, visada pripažįstami kvietimu pareikšti ofertą. Tačiau C. Glatt teigia, jog ši taisyklė nėra absoliuti, kadangi pateiktą informaciją reikia vertinti atsižvelgiant į jos pateikimo aplinkybes ir tikslą.⁶⁷ Todėl išimtiniais atvejais skelbime pateikta informacija gali būti pripažinta oferta.

Aukcionas internete

Didėjant interneto vartotojų skaičiui, didėja ir pirkimo-pardavimo sutarčių sudaromų internetiniuose aukcionuose skaičius. Internetinių aukcionų populiarumą lemia tai, jog norint parduoti daiktą internetu, nereikia atlikti jokių organizacinių veiksmų⁶⁸ ir tai, jog parduodamas daiktas yra siūlomas nepalyginamai didesniai žmonių skaičiui. Daiktų pirkimą-pardavimą aukcionu Lietuvoje reguliuoja XXIII skyriaus dvyliktas skirsnis. CK 6.419 str. 1 d. teigiama, kad pardavimui daiktai yra siūlomi per tarpininką – aukciono vedėją. Internetiniame kontekste tarpininko vaidmenį atlieka aukciono tinklapis, tačiau tam, kad pardavėjas galėtų pardavinėti savo daiktą, jis privalo sutikti su internetinio aukciono taisyklėmis. Taip pat CK 6.421 str. 1 d. nurodoma, jog sutartis laikoma „sudaryta, kai aukciono vedėjas tai paskelbia plaktuko dūžiu arba kitokiu įprastu veiksmu.“ Iš to darytina išvada, jog daiktų pateikimas aukcione yra tik kvietimas pareikšti ofertą, o ofertas teikia aukciono dalyviai. Internetinėje erdvėje situacija yra kitokia: daiktas aukciono būdu yra parduodamas tam tikrą laiko tarpą, kuriam pasibaigus sutartis laikoma sudaryta su tuo aukciono dalyviu, kuris pasiūlė aukščiausią kainą ir kurį automatiškai informuoja aukcione įdiegta kompiuterinė programa, jog jo statymas sėkmingas. Iš išdėstyto seka, kad daiktų pateikimas pardavinėti internetiniame aukcione yra oferta, o ne kvietimas pareikšti ofertą. Akceptą nagrinėjamu atveju pateikia aukciono

---

⁶⁶ COTEANU, C. *Cyber Consumer Law and Unfair Practices*. Aldershot: Ashgate, 2005, p. 22.

⁶⁷ GLATT, C. Comparative Issues in the Formation of Electronics Contracts. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 1998, vol. 6 no. 1 [žiūrėta 2008 vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>, p. 48-52.

⁶⁸ Ieškoti patalpų, informuoti visuomenę apie rengiamą aukcioną.

dalyviai siūlydami savo kainas. Tačiau šioje vietoje pagrįstai keliamas klausimas, su kuo pirkėjas sudaro sutartį: ar su internetiniu aukcionu, kuris tam tikra prasme veikia kaip visų pardavėjų agentas ar tiesiogiai su pačiu pardavėju. Į šį klausimą galima detaliau atsakyti nagrinėjant automatizuotų sistemų naudojimą internetinių sutarčių sudarymo mechanizme.

Anglijoje 1979 m. Pardavimų aktas⁶⁹ nustato, jog statymai aukciono metu yra pripažįstami oferta, o akceptą plaktuko dūžiu išreiškia aukciono vedėjas. Pastebėtina, jog aukciono vedėjas turi teisę atmesti bet koki statymą ir neprivalo parduoti daikto didžiausią kainą pasiūliusiam aukciono dalyviui. Kaip yra vertinami oferta ir akceptas internetinio aukciono kontekste, Anglijos teisė tiesiogiai nepasisako, tačiau Didžiosios Britanijos sąžiningos prekybos agentūra teigia, jog internetinis aukcionas iš esmės skiriasi nuo tradiciškai suprantamo aukciono. Pagrindiniu skirtumu nurodomas agento, veikiančio pardavėjo interesais – aukciono vedėjo – nebuvimas. Be to, teigiama, jog tai, kas vadinama internetiniu aukcionu visiškai nėra aukcionas, o platforma, kurioje yra daugybė mažų aukcionų. Pardavėjas tokia maža aukcione veikia ir kaip pardavėjas, ir kaip aukciono vedėjas.⁷⁰

Vokietijoje daiktų pirkimas-pardavimas aukciono būdu yra reguliuojamas Vokietijos Federalinio Civilinio kodekso teisės normų. Jose įtvirtinta, jog daiktų siūlymas parduoti aukcione yra tik kvietimas pareikšti ofertą, o sutartis laikoma sudaryta nuo to momento aukciono vedėjas paskelbia, jog statymas buvo sėkmingas ir statymo procesas baigtas. Taigi, apibendrinant, galima teigti, jog Vokietijos teisės normos, reguliuojančios daiktų pirkimą-pardavimą aukcionu yra identiškos Lietuvos teisės normoms, reguliuojančioms atitinkamus santykius.

Vokietijoje dėl daiktų pirkimo-pardavimo aukcionu yra pasisakęs Aukštesnysis Regiono teismas Hamm mieste (vok. - *Oberlandesgericht Hamm*). Byloje 14, 2000 – 2 U 58/00 aukciono dalyvis, pasiūlęs didžiausią kainą už parduodamą automobilį, reikalavo teismo pripažinti sutartį sudaryta. Automobilis buvo siūlomas už neįprastai žemą kainą. Atsakovas nesutiko su reikalavimu, motyvuodamas, jog jo pateiktas pasiūlymas nebuvo oferta, o jeigu ir būtų oferta, tai ji negaliojotų dėl klaidos. Teismas su tokia atsakovo nuomone nesutiko, motyvuodamas tuo, kad pardavėjas prieš pateikiant daiktą parduoti internetiniame aukcione turėjo galimybę susipažinti su aukciono taisyklėmis. Jose nurodyta, jog sutikdamas su tuo, kad daiktas bus parduodamas internetiniame aukcione,

---

⁶⁹ Sale of Goods Act 1979 (as amended) [interaktyvus]. UK ST 1979, c.54 [žiūrėta 2008 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.

⁷⁰ Internet Shopping, an OFT market study [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.of.gov.uk/shared_of/reports/consumer_protection/oft921.pdf>, p. 136.

pardavėjas privalo sutikti, kad daikto pirkėjas bus asmuo, pasiūlęs didžiausią kainą už parduodamą daiktą pasibaigus statymo laikui ir kurį aukcionas informuos, kad jo statymas buvo sėkmingas. Teismas pabrėžia, kad pardavėjas nėra verčiamas sutikti su tokiomis sąlygomis ir gali savo prekę parduoti kitokiu būdu. Būtent todėl, pardavėjas pasirinkęs daiktą parduoti internetiniame aukcione, prisiima riziką, jog galutinė pardavimo kaina gali būti mažesnė negu jis tikėjosi. Kita vertus, pardavėjas turi teisę nustatyti minimalią pardavimo kainą. Be to, teismas pažymėjo, jog aukciono prigimtis savaime lemia, jog teisingos bei rinkos vertę atitinkančios kainos principo taikymas, nagrinėjant aukcionu sudarytas sutartis, negalimas. Teismas pabrėžė, jog šiuo atveju oferta yra objektyvi kategorija ir tai, atleidžia akceptantą nuo pareigos aiškintis, ką iš tikrųjų omeny turėjo oferentas.

Teismas savo sprendime nurodė, kad nors įprastai daiktų siūlymas aukcione nėra laikoma oferta, tačiau internetinių aukcionų atžvilgiu taikoma išimtis – pardavėjas pateikia ofertą, o didžiausią kainą pasiūlęs aukciono dalyvis pripažįstamas akceptantu.⁷¹

Tarptautiniai teisės aktai taikomi sutarčių sudarymui internetu atsakymo, kaip turėtų būti vertinama informacija internete, nepateikia. Autorės nuomone, tai yra tarptautinių teisės aktų trūkumas, kadangi jie reguliuoja tik dalį su sutarčių sudarymu susijusių klausimų – sutarčių galią ir formą, tačiau tokie svarbūs klausimai, kaip oferta ir akceptas internetiniame kontekste, paliekami nuošalyje.

Remiantis Vienos Konvencijos 14 str., oferta - pasiūlymas konkrečiam subjektui arba tam tikrai grupei subjektų sudaryti sandorį, jei tas pasiūlymas yra aiškiai apibrėžtas ir aiškiai išreiškia oferento ketinimą būti susaistytam sutarties. Pasiūlymas neapibrėžtam subjektų ratui nelaikomas oferta, tai – kvietimas pateikti ofertą. Laikantis nuostatos, jog Vienos Konvencija gali būti taikoma elektroninėms sutartims, todėl ir sudarytoms internetu, sprendimas atrodytų labai paprastas – jokia informacija nebūtų laikoma oferta. Tačiau pabrėžtina, jog Vienos Konvencija taikoma tik santykiams tarp verslininkų, kurių verslo vietos yra skirtingose valstybėse, todėl Konvencijos taikymas nepanaikintų problemų internetinėje erdvėje, kadangi toliau būtų neaišku, kaip vertinti informaciją pateiktiną vartotojoms bei tais atvejais, kai sutartis sudaroma tarp nacionalinių subjektų.

Konvencijos 11 str. įtvirtina nuostatą, kad visiems skirtas pasiūlymas, pateiktas per elektroninės komunikacijos priemones, yra tik kvietimas pareikšti ofertą, jei pačiame pasiūlyme nenurodyta priešingai. Akcentuojama, jog tokia pati nuostata taikoma ir interaktyviame tinklapyje pateikiamai informacijai.

---

⁷¹ ZUMBANSEN, P. Contracting in the Internet: Germany Contact Law and Internet Auctions. In *German Law Journal* [interaktyvus]. 2001, no. 7 [žiūrėta 2008m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.germanlawjournal.com/article.php?id=65>>.

UNCITRAL savo poziciją išsamiai išdėsto Konvencijos komentare. Teigiama, jog tokios Konvencijos taisyklės tikslas - pašalinti abejones ir netikslumus, kilusius nuo interneto naudojimo sudaryti sutartis pradžios, kai prekės yra siūlomos parduoti per atviras, daugeliui prieinamas komunikacijos sistemas. Konvencijos 11 str. yra paremtas tomis pačiomis nuostatomis, kurios taikomos fiziniame pasaulyje. Teigiama, jog daiktų išdėstymas parduotuvės vitrinose, parduotuvių savitarnos lentynose, reklamos, katalogai, kainoraščiai nėra laikomi oferta. Su tokia nuostata sutikti negalima, kadangi iš aukščiau analizuotų teisinių sistemų matyti, jog tokios bendros taisyklės nėra. Tiesa, UNCITRAL pažymėjo, jog daiktų siūlymas parduoti per internetinį aukcioną gali būti pripažintas oferta, tačiau plačiau tokios galimybės neanalizavo.

UNCITRAL taip pat svarstė galimybę informacijos skirstymą į ofertą ir ne ofertą grįsti interaktyvių tinklapių naudojimu, tačiau šio sumanymo buvo atsisakyta. Atsisakymas motyvuotas tuo, kad jeigu informacijos skirstymas į ofertą ir kvietimą pareikšti ofertą būtų susietas su tinklapio interaktyvumu, tai būtų itin žalinga pardavėjui, kurio atsargos ribotos.⁷² Tokia pozicija artima bendrosios teisės tradicijos pozicijai.

Tuo tarpu Europos sutarčių teisės principų 2:201 str. 3 d. įtvirtina bendrą taisyklę, kad prekių išdėstymas vitrinoje ar viešas pareiškimas reklaminiame skelbime ar kataloge, nurodant tikslią kainą, yra laikoma oferta iki kol pasibaigs pardavėjo prekių atsargos.

Elektroninės komercijos direktyva sąmoningai nepateikia ofertos apibrėžimo internetiniame kontekste ir kriterijų, kuriais remiantis galima nustatyti, ar informacija pateikta tinklapyje - oferta ar kvietimas pareikšti ofertą. Europos Sąjungoje pripažįstama, jog sutarčių teisė yra kiekvienos valstybės narės vidaus reikalas, kur ji turi galias tradicijas ir dėl didelių skirtumų neįmanoma nustatyti bendros taisyklės. Taip pat direktyvoje pabrėžiama, kad informacinių paslaugų teikėjas privalo atitikti tik savo kilmės valstybėje įtvirtintus reikalavimus. Neatitikimu reikalavimams, įtvirtintiems kitoje nei kilmės valstybėje, kurioje informacinių paslaugų teikėjas vykdo komercinę veiklą, negali būti grindžiamas draudimas vykdyti elektroninę komercinę veiklą. Iš to seka svarbi išvada informacijos pateiktos tinklapyje vertinimo klausimu: informacija pateikiama tinklapyje bus pripažįstama oferta arba kvietimu pareikšti ofertą informacinių paslaugų teikėjo kilmės valstybės teisės normų kontekste ir toks vertinimas nesikeis nepriklausomai nuo, kurioje valstybėje narėje bus teikiamos informacinės visuomenės paslaugos.

---

⁷² Use of Electronic Communications in International Contracts [interaktyvus]. New York, 2007 [žiūrėta 2008 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf>, p. 65-68.

Privaloma pateikti informacija prieš internetinės sutarties sudarymą

Internetinių sutarčių sudarymo mechanizmas, kaip jau minėta, yra ypatingas tuo, kad teisės aktai informacinių paslaugų teikėjui įtvirtina reikalavimus pateikti tam tikrą informaciją prieš internetinės sutarties sudarymą.

Informacinės visuomenės paslaugų įstatyme nurodoma, kad jeigu su šalimis, kurios nėra vartotojai, nėra susitarta kitaip, informacinių paslaugų teikėjas prieš paslaugų gavėjui pateikiant užsakymą, aiškiai, nedviprasmiškai ir suprantamai turi pateikti bent jau 9 str. 1 d. įtvirtintą informaciją.

Aukščiau minėti įpareigojimai yra perkelti į įstatymą iš elektroninės komercijos direktyvos⁷³. Taip pat informacinės visuomenės paslaugų teikėjas yra įpareigotas nurodyti visus elgesio kodeksus, kurių jis laikosi bei sutarčių bendrąsias sąlygas pateikti taip, kad jas būtų galima saugoti ir dauginti. Pabrėžtina, kad nėra pareigos suteikti minėtą informaciją sudarant sutartis elektroniniu paštu.

Nagrinėjamos temos kontekste aktualus ir Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 6 str., kuriame įtvirtinta, kokią informaciją paslaugos gavėjui privalo apie save atskleisti paslaugos teikėjas. Pastaroji įstatymo norma įgyvendina elektroninės komercijos direktyvos 5 str.

Be minėtų teisės aktų, papildomų reikalavimų dėl pateiktinos informacijos nustato CK 6.366⁷⁴ str. 4 d. bei 6 d.

Tokie patys reikalavimai įtvirtinti ir daiktų pardavimo ir paslaugų teikimo, kai sutartys sudaromos naudojant ryšio priemones taisyklių 7 ir 9 p. Taip pat 7 p. papildomai nurodyta, jog pardavėjas privalo informuoti pirkėją apie papildomai siūlomus pirkėjams (vartotojams) daiktus bei paslaugas, nuolaidas, jų skyrimo tvarką. Cituotos nuostatos iš esmės atitinka Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis nuostatas.

Tais atvejais, kai yra siunčiami komerciniai pranešimai elektroninės komercijos direktyvos 6 str. ir atitinkamai Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 7 str. įtvirtina reikalavimus, kuriuos keliami komerciniam pranešimui.

---

⁷³ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos teisinių aspektų vidaus rinkoje 10 str. 1 d.

⁷⁴ Pastebėtina, kad minimo straipsnio 3 d. 6 p. įtvirtinta, jog aptariamoms informacijos reikalavimams netaikomi sutartims sudarytoms per ryšio priemonių operatorių. Tokia pati nuostata įtvirtinta ir daiktų pardavimo ir paslaugų teikimo, kai sutartys sudaromos naudojant ryšio priemones taisyklių 4.6 p. Minima nuostata atsirado kaip ydingo vertimo pasekmė, todėl jos aiškinimas turi būti siaurinamas. Taigi ryšio priemonių operatorius turi būti suprantamas kaip atstovas teisine prasme., kitais vadovaujantis pateiktomis nuostatomis sutarčių sudarymas internetu būtų neįmanomas.

Europos Sąjungos studijoje pabrėžiama, jog tinkamas minėtų teisės normų įgyvendinimas itin padidintų tikimybę, jog tinklapyje pateikta informacija būtų pripažinta oferta. Atlikti tyrimai valstybėse narėse rodo, jog didelis skaičius pardavėjų netinkamai įgyvendina nurodytus reikalavimus.⁷⁵

Pažymėtina, kad paslaugų teikėjai vengia sudarinėti visiškai elektronines sutartis. Dažnai rašytinėse sutartyse pateikiamos blanketinės nuorodos į elektroninius šaltinius ir tokiu būdu paslaugų teikėjas bando išvengti pareigos tinkamai informuoti paslaugos gavėją. Be to, taip yra sudaroma galimybė neinformuojant informacinės paslaugos gavėjo vienašališkai keisti sutarties sąlygas.⁷⁶ Be to, pabrėžtina, jog nėra įtvirtintos aukščiau minėtos informacijos nepateikimo pasekmės.

Ofertos įsigaliojimas: laikas ir vieta

Bendrai priimtina taisyklė yra, jog oferta įsigalioja, kai ją gauna akceptantas. Viešoji oferta įsigalioja viešai paskelbta. Nagrinėjant ofertos, pateiktos per tinklapį įsigaliojimą, problemų dėl jos įsigaliojimo nekyla, kadangi ofertos pateikimo ir gavimo momentas sutampa. Iš to seka, kad oferta⁷⁷ įsigalioja nuo tada, kai informacija yra įkeliamą į tinklapį ir gali būti matoma interneto vartotojams. Taigi, viešosios ofertos galiojimui taikomos jos paskelbimo vietos teisė. Pastebėtina, jog domeno galūnės nedera sieti su jurisdikcija. Tai reiškia, jeigu tinklapio adreso galūnė - .de, negalima daryti išvados, kas tinklapio savininkas yra Vokietijos pilietis ar jo buveinė yra Vokietijoje.

Ofertos įsigaliojimo klausimas yra probleminis nagrinėjant jį elektroniniu paštu sudaromų sutarčių aspektu. Problema kyla iš elektroninio pašto kaip technologijos ypatumų. Šalys, norinčios naudotis elektroniniu paštu, tam turi pasitelkti trečiąją šalį, teikiančią elektroninio pašto paslaugą, pvz. *gmail.com*, *yahoo.com*, *takas.lt*, *delfi.lt* ir pan. Svarbu paminėti, jog serveris aptarnaujantis vartotojo elektroninio pašto dėžutę, dažnai yra kitoje valstybėje nei pašto dėžutės naudotojas, pvz. Jungtinėse Amerikos Valstijose. Taigi, elektroninis laiškas, elektroninio duomenų pranešimo forma, iš išsiunčiančio laišką asmens pašto dėžutės pirmiausia yra nusiunčiamas į tą pašto dėžutę aptarnaujančią serverį, iš kurio jis yra persiunčiamas į gavėjo pašto dėžutę aptarnaujančią serverį, jame esantį

---

⁷⁵ Benchmarking of existing national legal e-business practices, from the point of view of enterprises (e-signature, e-invoicing and e-contracts). Draft final report [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/legal/2006-bm-cr/ramboll-benchmarking-final-report-draft.pdf>>, p. 66-67

⁷⁶ KIŠKIS, M., et al. *Teisės informatika ir informatikos teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2006, p. 166.

⁷⁷ Tais atvejais, kai informacija pateikta tinklapyje pripažįstama oferta.

laišką gali pasiekti gavėjas. Matyti, jog sutarties šalys tarpusavio bendravimui pasitelkia trečiąsias šalis.

Siekiant padidinti aiškumą tarp šalių, ofertos ir akcepto⁷⁸, pateiktų per elektronines komunikacijos priemones, įsigaliojimą laiką ir vietą reguliuoja tarptautiniai, Europos Sąjungos ir nacionaliniai teisės aktai. Svarbiausi paminėtini šaltiniai yra Konvencija, PEK, eTerms, elektroninės komercijos direktyva, Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas.

Konvencijoje elektroninių duomenų pranešimų išsiuntimo ir gavimo laiką reglamentuoja 10 str. 1 ir 2 d. Konvencijoje neįtvirtinta bendra taisyklė, tik gairės, kuriomis derėtų vadovautis nustatant elektroninių pranešimų išsiuntimo ir gavimo laiką.

Išsiuntimu Konvencija pripažįsta momentą, kai elektroninis duomenų pranešimas palieka siuntėjo informacinę sistemą ir jis jo nebegali kontroliuoti. Tokia nuostata skiriasi nuo įtvirtintos PEK, kurioje nurodoma, kad elektroninis duomenų pranešimas laikomas išsiųstu, kai patenka į kitą negu siuntėjo informacinę sistemą. Iš to seka, kad minimu atveju pranešimo išsiuntimo ir gavimo momentas turėtų sutapti.

Konvencija skiria elektroninio pranešimo gavimo laiką priklausomai nuo to, ar pranešimas siųstas gavėjo nurodytu, ar įprastu elektroninio pašto adresu. Skirstymo tikslas – proporcingai paskirsti riziką dėl pranešimo dingimo. Vadovaujantis šiuo skirstymu, oferta, siųsta nurodytu adresu, įsigalios iš karto, kai tik pasieks gavėjo pašto dėžutę aptarnaujančią serverį. Preziumuojama, jog nuo to momento ofertos gavėjas turi galimybę ją perskaityti. Be to, toks požiūris atitinka tradicinį, kadangi tam, kad oferta įsigaliotų nereikalaujama, kad akceptantas būtų su ja susipažinęs.

Tais atvejais, kai oferta yra siunčiama ne nurodytu, o įprastu akceptanto elektroninio pašto adresu, remiantis Konvencija, oferta įsigalios, kai pasieks akceptanto elektroninio pašto dėžutę aptarnaujančią serverį ir kai akceptantas sužinos, kad jam atsiųsta oferta. Analizuojant šią nuostatą, seka išvada, jog akceptantas apie ofertą sužinoti ją perskaitydamas arba oferentui jį alternatyviu būdu informavus apie išsiųstą ofertą.

Minėtas Konvencijos straipsnis apima ir tuos atvejus, kai oferta pateikiama per tinklapį. Tokia oferta laikoma galiojanti nuo paskelbimo momento, kadangi ofertos išsiuntimas sutampa su gavimu.

Nagrinėjamo Konvencijos straipsnio 3 ir 4 dalys skirtos elektroninio pranešimo išsiuntimo ir gavimo vietai reglamentuoti. Atkreiptinas dėmesys, jog šiose dalyse įtvirtintos imperatyvios taisyklės. Atsižvelgiant į jau minėtą elektroninio pašto technologinį ypatumą bei remiantis Konvencijos taisyklėmis, ofertos išsiuntimo vieta

---

⁷⁸ Aptariama nagrinėjant su akceptu susijusios klausimus.

laikoma oferento verslo vieta, o jos gavimo vieta – akceptanto verslo vieta. Manytina, jog ši taisyklė yra labai racionali, kadangi išvengiama situacijos, kai ofertai taikoma nieko bendro su oferentu ar akceptantu neturinčios jurisdikcijos taisyklės.

Nepaisant Konvencijoje įtvirtintų novatoriškų ir šiandieninius elektroninio verslo poreikius atitinkančių nuostatų, jos reikšmė elektroninės komercijos raidoje nėra aiški. Tai lemia dvi priežastys – mažas Konvenciją pasirašiusių valstybių skaičius bei Konvencijos taikymo ribotumas.

PEK 15 str. nustatytos taisyklės panašios į jau aptartas Konvencijos taisykles nagrinėjamu klausimu, todėl manytina, jog verta tik pabrėžti skirtumus tarp dviejų teisės aktų.

Skirtingai nei Konvencija, PEK nustato, kad siunčiant elektroninį pranešimą įprastu elektroninio pašto adresu, nesant nurodyto konkretaus adreso, pranešimas laikomas gautu nuo tada, kai pasiekė gavėjo informacinę sistemą – elektroninio pašto dėžutę aptarnaujantį serverį. PEK taip pat pažymima, kad kai dėl technologijų gedimo ar kitų priežasčių pranešimas nepatenka į gavėjo informacinę sistemą, jis nėra pripažįstamas išsiųstu.

Elektroninės komercijos direktyvos 11 str. 1 d. reglamentuoja tik elektroninio pranešimo gavimo laiką, lakoniškai nurodant, jog elektroninis pranešimas yra gautas, kai šalis, kuriai jis skirtas, gali jį pasiekti. Tačiau lieka neatsakyta į klausimą, nuo kada yra preziumuojama, kad šalis gali pasiekti elektroninį duomenų pranešimą. Tokia nuostata vertintina kaip direktyvos trūkumas.

Lietuvoje minėta direktyvos nuostata pažodžiui perkelta į Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 10 str. 2 d, kurią reikia sieti ir aiškinti sistemiškai su 11 str. 2 ir 3 d. Pastarasis straipsnis detalizuoja ir papildo 10 str. 2 d., nustatydamas elektroninio pranešimo išsiuntimo ir gavimo momentą bei vietą. Manytina, jog įstatyme suformuluoti išsiuntimo ir gavimo momentų apibrėžimai nėra pakankamai aiškūs. Tai laikytina įstatymo trūkumu, kadangi nėra paaiškinta nuo kada preziumuojama, kad pranešimas yra išsiųstas ar kada galima jį pasiekti. Įstatymo formuluotė teigia, kad elektroninis duomenų pranešimas yra išsiųstas, kai jį siunčiantis asmuo nebegali jo pasiekti ir kontroliuoti. Logiška manyti, kad pranešimo nebegalima pasiekti ir kontroliuoti išsiuntus jį iš kompiuterio. Tačiau, manytina, kad siekiant tikslumo šią įstatymo nuostatą derėtų pataisyti arba pateikti įstatymo komentarą. Šis klausimas ypatingai svarbus norint atšaukti ofertą. Nesant tiksliam apibrėžimui, išsiuntimo momentas gali būti ginčytinas.

Tokia pati kritika išsakytina ir pranešimo gavimo momento apibrėžimo atžvilgiu. Nėra aišku, nuo kada preziumuojama, kad pranešimas gali būti pasiekiamas: ar kai jis

patenka į gavėjo informacinę sistemą, iš kur gali būti parsisiųstas į kompiuterį, ar kai pranešimas parsisiunčiamas į gavėjo kompiuterį. Tikslumas svarbus kilus ginčui dėl ofertos galiojimo termino. Visgi, atsižvelgiant į aptartuose tarptautiniuose aktuose išsakytą poziciją, manytina, jog pranešimas laikomas gautu, kai pasiekia gavėjo informacinę sistemą.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, manytina, kas pagal Lietuvos teisę oferta bus laikoma gauta, kai pasieks akceptanto elektroninę pašto dėžutę aptarnaujantį serverį.

Elektroninio pranešimo išsiuntimo ir gavimo vietos nustatymo taisyklės atitinka įtvirtintas ir aptartas Konvencijoje bei PEK.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta ofertos įsigaliojimo laiko ir vietos klausimu, pagrįstai gali būti daroma išvada, jog šio klausimo sudėtingumas ir reikšmė tinkamai suprasti ir sureguliuoti tiek tarptautiniu, tiek regioniniu, tiek nacionaliniu mastu. Tiesa, kaip jau minėta, Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo atitinkamas nuostatas patartina tobulinti, suteikiant joms aiškumo.

AKCEPTAS

Esminių skirtumų dėl to, kaip yra suprantamas akceptas skirtingų teisės tradicijų valstybėse negalima išskirti. Remiantis Vienos Konvencijos 18 str. 1 d., akceptas yra akceptanto pareiškimas ar kitoks elgesys, kuriuo išreiškiamas ofertos priėmimas. Klasikinė sutarčių teorija reikalauja, kad akceptas visiškai atitiktų ofertą, kitu atveju sutartis laikoma nesudaryta. Tačiau šios teorijos pamažu atsisakoma ir priimamas lankstesnis požiūris, stengiamasi analizuoti konkrečią situaciją ir faktus, kurių kontekste yra pareiškiamas akceptas.

Analizuojant akcepto pareiškimo būdus internetinių sutarčių kontekste, kyla klausimas, ar įmanoma akceptą išreikšti tyla. Manoma, jog atsakymas yra neigiamas, ypač sutartyse su vartotojais, kadangi joms yra nustatyti papildomi reikalavimai. Internetu dažniausiai yra sudaromos pirkimo-pardavimo sutartys, todėl akceptas bus išreiškiamas arba pareiškimu, arba konkrečiu elgesiu, pvz. leidžiant parsisiųsti programinę įrangą.

Akcepto įsigaliojimas : pašto dėžutė v. recepcija

Teisinėje literatūroje išskiriamos dvi labiausiai paplitusios akcepto įsigaliojimo teorijos – pašto dėžutės ir recepcijos. Pašto dėžutės teorija vyrauja bendrosios teisinės tradicijos valstybėse, tuo tarpu civilinės teisės tradicijos valstybėse pripažįstama recepcijos teorija. Esminis šių teorijų taikymo skirtumas – rizikos paskirstymas pranešimo uždelsimo, pažeidimo, pakeitimo ar sunaikinimo atžvilgiu perduodant pranešimus.⁷⁹ Nuo akcepto įsigaliojimo momento priklauso, kada ir kur sutartis bus laikoma sudaryta.

Vieningos pozicijos, kuri iš teorijų turi būti taikoma internetinėms sutartims, nėra. Norint atsakyti į pastarąjį klausimą, tikslinga nustatyti, ar bendravimas internetu yra tiesioginis ar per atstumą, kadangi vienas iš pašto dėžutės taisyklės taikymo ribojimo pagrindų yra sutarties šalių tiesioginis komunikavimas. Bendravimas laiškais, apsikeitimas telegramomis neginčijamai pripažįstama bendravimu per atstumą, tuo tarpu „gyvas“ bendravimas ar pokalbis telefonu - klasikiniai tiesioginio bendravimo pavyzdžiai.

Pozicijos, jog komunikavimas elektroniniu paštu yra tiesioginis, pagrindimas gali būti randamas byloje *Entores v. Miles Far East Corp.* Šioje byloje buvo keliamas klausimas, nuo kada įsigalioja teleksu išsiųstas akceptas. Anglijos Apeliacinio Teismo

---

⁷⁹ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 313.

teisėjas Lordas Henning teleksą palygino su bendravimu susišaukiant skirtinguose upės krantuose. Tokiu atveju, sutartis būtų laikoma sudaryta tik nuo to momento, kada akceptas būtų išgirstas oferento. Teleksas, pasak Lordo Henning, yra *beveik* tiesioginis komunikavimo būdas, kadangi laiko tarpas, kada elektroninis pranešimas yra išsiunčiamas ir gaunamas yra santykinai labai trumpas, palyginus su įprastu laiškų siuntimu paštu. Būtent ilgu laiko tarpu nuo išsiuntimo iki gavimo yra grindžiamas pašto dėžutės taisyklės racionalumas, todėl, minimu atveju, jos taikymas neturėtų jokio loginio pagrindo. Vadinasi, teleksu išsiųstam akceptui turi būti taikoma recepcijos taisyklė.⁸⁰ Recepcijos taisyklės taikymas patvirtintas 1983 m. Brinkibon Ltd v. Stahag Stahl und Stahlwarenhandels-gesellschaft mbH byloje. Remiantis analogija, tokia pati taisyklė turi būti taikoma ir elektroniniu paštu siunčiamiems pranešimams. Tokiai pozicijai pritaria ir David I. Bainbridge.⁸¹

Vis dėlto, Lordo Henning išsakyta pozicija yra ginčytina, kadangi, kaip jau minėta, absoliučiai tiesioginis bendravimas yra sutarties šalims esant toje pačioje vietoje, tuo pačiu metu. Elektroninis laiškas, atsiųstas į gavėjo elektroninio pašto dėžutę, dėl įvairių priežasčių gali likti niekada neperskaitytas. Tuo tarpu tiesioginio bendravimo fundamentalus principas yra, jog informacijos išsiuntimo ir gavimo momentas sutampa, o apie kliūtis perduoti informaciją sužinoma iš karto. Elektroninio laiško išsiuntimo momentą nuo gavimo gali skirti tik kelios sekundės, jei elektroninių ryšių kanalai nėra apkrauti, tačiau, nepaisant ir tokio neapčiuopiamo laiko skirtumo, negalima teigti, kad bendravimas elektroniniu paštu yra tiesioginis.⁸² Tai prieštarautų tiesioginio bendravimo teorijos esmei.

Kita vertus, laikantis Lordo Henning išsakytos pozicijos kiltų papildoma problema, kadangi reikėtų aiškintis, kokie komunikavimo metodai yra *beveik* tiesioginiai. Koks laiko tarpas apima *beveik* tiesioginį bendravimą? Koku kriterijumi remiantis nustatyti tokį laiko tarpą? Pastarųjų klausimų interpretacija būtų palikta teisėjo valiai. Tokiu atveju būtų pažeistas šalių teisėtų lūkesčių principas, kadangi sutarties šalys nebūtų tikros, kaip tas pats klausimas bus reglamentuojamas ir interpretuojamas ateityje.

Profesorius R. Stone teigia, jog Lordo Henning sprendimą nulėmė ne logika ir išsami komunikavimo metodo analizė, o nenoras išplėsti pašto dėžutės taisyklės taikymo, kadangi pašto dėžutės taisyklė nelaikytina atskira teorija, tai yra išimtis iš įprastos, t.y.

---

⁸⁰ STONE, R. *The Modern Law of Contract*, 6th ed. London Sydney Portland (Oregon): Cavendish publishing, 2005, p. 52.

⁸¹ BAINBRIDGE, D. I. *Introduction to Computer Law*, 5th ed. Harlow: Pearson: Longman, 2004, p. 308.

⁸² GLATT, C. Comparative Issues in the Formation of Electronics Contracts. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 1998, vol. 6 no. 1 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>, p. 55-56.

recepcijos, taisyklės. Pasak R. Stone, tokiu sprendimu Lordas Henning siekė paskirstyti pranešimo gavimo riziką tarp šalių. Tačiau toks argumentas nėra įtikinantis, kadangi, komunikavimui pasitelkiant informacines technologijas, kilus problemai, dėl kurios elektroninis duomenų pranešimas negali būti išsiųstas gavėjui, asmuo yra apie tai informuojamas.⁸³ Tokia funkcija yra įdiegta kiekvienoje šiandieninėje elektroninio pašto sistemoje. Bet šioje vietoje tikslinga pabrėžti, kad nepavykus išsiųsti pranešimo faksu, apie tai yra sužinoma tuojau pat, tačiau apie tai, kad nepavyko išsiųsti elektroninio laiško, siuntėjas gali būti informuotas po kurio laiko. Be to, gali būti taip, kad siuntėjas savo elektroninio pašto dėžutę tikrinasi kas kelias dienas, todėl laiko tarpas, iki momento, kada siuntėjas realiai sužinos, kad nepavyko nusiųsti elektroninio laiško gali būti daug ilgesnis. Tokiai pozicijai pritaria ir C. Coteanu. Savo pritarimą C. Coteanu grindžia tuo, jog išsiuntus elektroninį laišką, siuntėjas nėra nedelsiant informuojamas apie tai, ar laiškas gautas.⁸⁴

Singapūro teisėjo V. K. Rajah nuomone, apsikeitimas elektroniais laiškais negali būti laikomas tiesioginiu bendravimu, kadangi prieš pasiekiant gavėją elektroninis laiškas yra suskaidomas į mažus duomenų paketus ir yra perduodamas elektroniais ryšiais.⁸⁵

Nagrinėjamu klausimu galima išskirti ir trečiąją poziciją. G. H. Treitel teigia, kad faksas yra „kažkas tarp tiesioginio komunikavimo ir bendravimo per atstumą“. Tokia nuostata turėtų būti taikoma ir kitoms elektroninio komunikavimo formoms – bendravimui elektroniais laiškais bei internetiniams tinklapiams.⁸⁶

Apibendrinant tai kas išdėstyta, vienareikšmis bendravimo elektroniniu paštu vertinimas negali būti daromas. Universalios taisyklės aptariamu klausimu nėra ir priklausomai nuo pasirinktos vertinimo pozicijos, galimos visiškai skirtingos teisinės pasekmės. Vertinant turi būti atsižvelgta į šalių ketinimus, nusistovėjusią praktiką tarp šalių, susidariusias aplinkybes.⁸⁷ Autorė pritaria aukščiau išdėstytiems argumentams ir nesutinka su apsikeitimo elektroniais laiškais kaip tiesioginio bendravimo vertinimu, tačiau nori atkreipti dėmesį į praktinę šio klausimo pusę. Laikantis nuomonės, kad komunikavimas elektroniniu paštu yra tiesioginis, eliminuojamas pašto dėžutės taisyklės taikymas. Viena vertus, toks požiūris gali būti kritikuotinas dėl objektyvaus pagrindimo

---

⁸³ STONE, R. *The Modern Law of Contract*, 6th ed. London Sydney Portland (Oregon): Cavendish publishing, 2005, p. 53.

⁸⁴ COTEANU, C. *Cyber Consumer Law and Unfair Practices*. Aldershot: Ashgate, 2005, p. 5.

⁸⁵ PHANG, A. Contract formation and mistake in cyberspace – The Singapore Experience. In *Singapore Academy of Law Journal* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=843125>, p. 374.

⁸⁶ TREITEL, G. H. *The Law of Contract*. London: Thomson/Sweet & Maxwell, 2003, p. 26.

⁸⁷ BAINBRIDGE, D. I. *Introduction to Computer Law*, 5th ed. Harlow: Pearson: Longman, 2004, p. 308.

stokos, tačiau, kita vertus, tai įneštų teisinio aiškumo, kurio ir siekiama reguliuojant elektroninę komerciją.

Toliau nagrinėjant su per elektroninį pašta pareiškiamu akceptu susijusius klausimus, laikomasi pozicijos, kad komunikavimas elektroniniu paštu nėra tiesioginis, todėl analizuojama tiek pašto dėžutės, tiek recepcijos teorijų taikymo galimybės.

Apsikeitimas elektroniniais duomenų pranešimais per tinklapį, vienareikšmiškai teisės literatūroje pripažįstamas momentiniu bendravimu, todėl akcepto įsigaliojimui gali būti taikoma tik recepcijos taisyklė.⁸⁸

Siekiant pagrįsti pašto dėžutės teorijos taikymą elektroniniams laiškas, tokių laiškų siuntimas buvo palygintas su popierinių laiškų siuntimu pirma klase. Tačiau toks požiūris sukritikuotas, kadangi siunčiant laišką pirmąja klase yra užtikrinta ir turinio, ir jo išraiškos formos apsauga. Tuo norima pasakyti, kad tikimybė, jog laiškas nepasieks gavėjo ar jo turinys bus pakeistas yra daug mažesnė negu siunčiant elektroninį laišką. Todėl elektroninio laiško siuntėjas turi įsitikinti, kad elektroninis laiškas tikrai yra gautas adresato.

Norint užtikrinti elektroninio laiško teksto apsaugą, galima jį koduoti. Prognozuojama, kad ateityje tokia praktika populiarės.⁸⁹

Autorės nuomone, negalima nesutikti su išdėstyta pozicija, tačiau tai nepakankamas argumentas pagrįsti pašto dėžutės teorijos netaikymą elektroniniams laiškas, kadangi, kaip minėta aukščiau, elektroninio laiško siuntėjas, nors ir ne iš karto, bet yra informuojamas, jei laiško nusiųsti nepavyko. Teisinėje literatūroje, nagrinėjant su sutarčių sudarymu internetu susijusius aspektus, pakankamai dažnai keliamas klausimas, kokiais laiko intervalais asmuo tikrinasi elektroninį pašta⁹⁰. Tačiau, autorė mano, kad sėkmingu akcepto išsiuntimu suinteresuotas asmuo, elgdamasis kaip vidutiniškai protingas ir atidus žmogus, išnaudotų esamas galimybes įsitikinti, kad elektroninis laiškas buvo išsiųstas. Todėl, pašto dėžutės teorijos netaikymas taip pat negali būti motyvuojamas elektroninio pašto tikrinimosi intervalų dažniu.

Nepaisant to, kad nėra pakankamai svarių argumentų, kodėl pašto dėžutės taisyklės taikymas elektroniniams laiškas negalimas, tačiau taip pat nėra ir aiškios motyvacijos,

---

⁸⁸ GLATT, C. Comparative Issues in the Formation of Electronics Contracts. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 1998, vol. 6 no. 1 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>, p. 56-57; taip pat žr.: PHANG, A. Contract formation and mistake in cyberspace – The Singapore Experience. In *Singapore Academy of Law Journal* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=843125>, p. 373.

⁸⁹ COTEANU, C. *Cyber Consumer Law and Unfair Practices*. Aldershot: Ashgate, 2005, p. 5.

⁹⁰ Keliamo klausimo esmė yra tame, kad gali būti, jog asmuo elektroninį pašta pasitikrins po kelių dienų, tuo tarpu, manydamas, kad sutartis sudaryta, imsis veiksmų jai vykdyti.

kodėl jos turėtų būti laikomasi. Pastebėtina, kad pastaroji taisyklė turėtų būti taikoma tik tais atvejais, kai tai yra protinga.⁹¹ Autorės nuomone, ieškant argumentų, derėtų atsižvelgti į praktinę pašto dėžutės taisyklės teikiamą naudą. Tikslinga priminti, kad nuo akcepto įsigaliojimo vietos priklauso, kokia teisė bus taikytina sudarytai sutarčiai.

C. Glatt bendravimą elektroniniu paštu prilygina apsigkeitimui paprastais popieriniais laiškais, kadangi šalis siunčiamą elektroninį laišką turi patikėti informaciniai sistemai palaikančiai siuntėjo elektroninio pašto dėžutę. Tokiu būdu, kaip ir bendraujant popieriniais laiškais, elektroninėmis komunikacijomis siunčiama informacija patikima trečiosioms šalims. Vadinasi, bendravimui elektroniniu paštu turi būti taikoma pašto dėžutės taisyklė.⁹²

Singapūro teisėjas V. K. Rajah pabrėžia, kad kai elektroninis duomenų pranešimas yra išsiunčiamas internetu, siuntėjas praranda jo siuntimo trajektoriją ir pristatymo laiką, taigi tai labai panašu į paprastą pašta. Todėl, pasak V. K. Rajah, tai įtikinamas argumentas, kad elektroniniams laiškam turi būti taikoma pašto dėžutės taisyklė.⁹³

Iš to, kas išdėstyta aukščiau, matyti, kad apskritai pašto dėžutės teorijos taikymas internetinių sutarčių kontekste yra galimas. Tačiau, tikslinga priminti, kad jos taikymas yra ribotas ir priklausomas nuo kitų faktorių⁹⁴ bei galimas tik šalims komunuojant elektroniniu paštu. Verta pažymėti, jog pastaraisiais metais nebuvo matyti jokių ženklų, kad Anglijos teismai ketintų išplėsti pašto dėžutės taisyklės taikymą kitiems negu bendravimo paštu ar telegrama būdams⁹⁵, todėl pašto dėžutės taisyklės taikymas internetinių komunikacijų kontekste abejotinas.

Analizuojant pašto dėžutės taisyklės taikymą, svarbu nustatyti akcepto įsigaliojimo momentą ir vietą. Klausimas, nuo kada ir kurioje vietoje elektroninis pranešimas laikomas išsiųstu, yra pakankamai išsamiai atskleistas dalyje apie ofertos įsigaliojimą.⁹⁶ Tokie patys principai yra taikomi ir akcepto atžvilgiu. Todėl akceptas bus laikomas išsiųstu, kai paliks akceptanto informacinę sistemą, pranešimo nebus galima pasiekti ir kontroliuoti. Akcepto įsigaliojimo vieta bus pripažįstama akceptanto verslo arba gyvenamoji vieta.

---

⁹¹ TREITEL, G. H. *The Law of Contract*. London: Thomson/Sweet & Maxwell, 2003, p. 24-25.

⁹² GLATT, C. Comparative Issues in the Formation of Electronics Contracts. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 1998, vol. 6 no. 1 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>, p. 56.

⁹³ PHANG, A. Contract formation and mistake in cyberspace – The Singapore Experience. In *Singapore Academy of Law Journal* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=843125>, p. 376.

⁹⁴ Pirmiausia nuo to, kaip vertinamas bendravimas elektroniniu paštu.

⁹⁵ STONE, R. *The Modern Law of Contract, 6th ed.* London Sydney Portland (Oregon): Cavendish publishing, 2005, p. 51.

⁹⁶ Žr. p. 29-32.

Recepcijos taisyklės esmė yra tame, kad oferentas negali būti saistomas to, apie ką jis nežino. Be to, riziką, kad pranešimas bus pristatytas oferentui prisiima akceptantas. Oponuojantys šiai taisyklei, teigia, kad tokiu būdu mažinamas verslo efektyvumas, kadangi gaištamas laikas akcepto pristatymui ir patvirtinimui, kad akceptas yra gautas. Šis argumentas informacinių technologijų kontekste praranda savo reikšmę, nes kaip minėta, elektroninis pranešimas daugeliu atveju yra pristatomas per kelias sekundes. Be to, kaip jau minėta, analizuojant pašto dėžutės taisyklės taikymą, elektroninio laiško siuntėjas yra informuojamas, jei laiškas nepavyko nusiųsti. Todėl logiška ir pagrįsta, kad atsakomybę už akcepto gavimą turi prisiimti akceptantas.⁹⁷

Taip pat pabrėžtina, jog informacinės technologijų išsivystimo lygis įgalina programinę įrangą automatiškai atsiųsti patvirtinimą iš karto, kai elektroninis pranešimas pasiekia gavėją. Tokiu būdu akceptantas neturės jokių abejonių, kad pranešimas yra gautas, sutartis laikoma sudaryta ir galės nedelsdamas pradėti sudarytą sutartį vykdyti. Profesionaliems verslininkams stipriai rekomenduotina įdiegti ir naudoti pastarąją technologiją.

Akcepto įsigaliojimui taikant recepcijos taisyklę, problema gali kilti tuo atveju, jei elektroninis laiškas nėra perskaitomas tik jį gavus. Siekiant sumažinti galimos problemos poveikį, šalims rekomenduojama įvesti savo taisykles, t.y. nustatyti tam tikrą laiko tarpą, per kurį, preziumuojama, kad kita šalis susipažino su elektroniniu duomenų pranešimu ir jis įsigaliojo.⁹⁸ Be to, galimas papildomas patvirtinimas, užtikrinantis, kad pranešimas yra perskaitytas gavėjo. Taip minėtos problemos gali būti išvengiama.

Elektroninės komercijos teisės šaltiniai nenustato sutarties sudarymo momento, tačiau, kaip jau minėta, analizuojant ofertos įsigaliojimo momentą, įtvirtina taisyklę, kad elektroninis pranešimas įsigalioja, kai pasiekia pranešimo gavėjo informacinę sistemą. Tokia taisyklė įtvirtinta PEK 15 str. 2d., Konvencijos 10 str. 2 d., eTerms 2.1 str. (b) d. Iš išdėstyto akivaizdu, kad tarptautiniuose teisės aktuose pripažįstama ir elektroninės komercijos santykiuose taikoma recepcijos taisyklė.

Elektroninės komercijos direktyva nereglementuoja internetinės sutarties sudarymo momento, nors pirminiame direktyvos projekte tokių ketinimų būta. Visgi, direktyva, kaip jau minėta darbo dalyje apie ofertą, 11 str. 1 d. įtvirtina taisyklę, kad elektroniniai duomenų pranešimai laikomi gautais tada, kai šalis, kuriai jie skirti, gali juos pasiekti.

---

⁹⁷ PHANG, A. Contract formation and mistake in cyberspace – The Singapore Experience. In *Singapore Academy of Law Journal* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=843125>, p. 375.

⁹⁸ BAINBRIDGE, D. I. *Introduction to Computer Law*, 5th ed. Harlow: Pearson: Longman, 2004, p. 309; taip pat žr.: STONE, R. *The Modern Law of Contract*, 6th ed. London Sydney Portland (Oregon): Cavendish publishing, 2005, p. 54.

Taigi elektroninės komercijos direktyva įtvirtina recepcijos taisyklės taikymą sutarčių sudarymo internetu kontekste.

Lietuvoje CK 6.173 str. 2 d. nustato, kad akceptas sukelia teises pasekmes nuo to momento, kai jį gauna oferentas. Momentą, kada elektroninis pranešimas yra gautas reglamentuoja Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 11 str. 3 d., kurioje nurodyta, kad <...> pateikto pasiūlymo sudaryti sutartį priėmimas (akceptas) laikomi gautais, kai šalis, kuriai jie skirti, gali juos pasiekti.

Iš to, kas išdėstyta aukščiau, galima daryti išvadą, kad nustatant akcepto gavimo momentą vyrauja recepcijos teorija. Visgi, tikslinga pabrėžti, kad pašto dėžutės ir recepcijos taisyklių kolizija iki galo nėra išspręsta. Autorė šioje darbo dalyje siekė atskleisti, kad nei viena iš aptartų taisyklių nėra geresnė už kitą, kadangi abiejų taisyklių taikymas gali būti pagrįstas, bet argumentai nėra įtikinantys. Autorė dar kartą pažymi, jog abiejų teorijų taikymas turi savų privalumų. Tačiau būtina kelti klausimą, ar siekiant suteikti internetinės sutarties sudarymui aiškesnius rėmus, nėra gaunamas priešingas rezultatas. Galbūt vertėtų atsisakyti bet kokių taisyklių ir internetinės sutarties sudarymo mechanizmą siekti išgryninti tik kilus ginčui? Su tokia nuomone sutinka ir Robert Bradgate.⁹⁹

---

⁹⁹ BRADGATE, R. *Commercial Law*. London: Butterworths: Lexis Nexis™, 2000, p. 25.

SUTARČIŲ SUDARYMO INTERNETU MECHANIZMO YPATUMAI

Internetinių sutarčių sudarymo mechanizmą nuo realiame pasaulyje sudaromų sutarčių skiria teisės aktuose įtvirtinti reikalavimai informacinių paslaugų teikėjui. Informacines paslaugas teikiantis asmuo yra įpareigotas įdiegti tinkamus techninius sprendimus, įgalinančius ištaisyti įvesties klaidas, pateikiant užsakymą bei, gavus užsakymą, nedelsiant išsiųsti jo gavimo patvirtinimą. Pabrėžiama, kad tokie reikalavimai informacinės paslaugos teikėjui nustatyti tik sudarant sutartis per tinklapį¹⁰⁰. Paminėti reikalavimai išsamiausiai reglamentuojami elektroninės komercijos direktyvoje. Neabejojama, kad tokių reikalavimų atsiradimą lėmė siekis užtikrinti vartotojų teisių apsaugą.¹⁰¹

Pirmasis iš paminėtų reikalavimų praktikoje dažniausiai įvykdomas pakartotinai pateikiant informacinės paslaugos gavėjui visą informaciją, kurią jis nurodė prieš išsiunčiant užsakymą paslaugos teikėjui. Paprastai žvelgiant į šią situaciją, atrodytų, kad teisine prasme jokių problemų neturėtų kilti. Bet kai kurie teisės autoriai yra linkę kelti klausimą, ar pakartotinis visos informacijos užsakovui pateikimas turi teisinę reikšmę. Ypatingai tai aktualu tose valstybėse, kur tinklapyje pateikta informacija laikoma kvietimu pareikšti ofertą. Teigiama, kad toks pakartotinis informacijos pateikimas galėtų būti laikomas informacinių paslaugų teikėjo oferta paslaugų gavėjui jo nurodytomis sąlygomis.¹⁰² Minėtas vertinimas ypatingai reikšmingas tinklapyje pateikiamos klaidingos informacijos atveju, kadangi paliekama vietos interpretacijoms, kuri iš šalių turėtų prisiimti neteisingos informacijos riziką. Autorės nuomone, paremti tokią poziciją trūksta argumentų, kadangi informacija pakartotinai pateikiama tik dėl įstatyme įtvirtinto reikalavimo. Be to, pakartotiniam informacijos pateikimui priskiriamos tam tikros funkcijos – vartotojų teisių apsaugos bei klaidos atsiradimo galimybės sumažinimo. Tokiu būdu suteikiama galimybė užsakovui aptikti ir ištaisyti įvesties klaidas, kadangi vėliau tai padaryti dėl didelių informacijos perdavimo ir apdorojimo tempų bei automatizuotų sistemų naudojimo gali būti labai sudėtinga. Šis elektroninės komercijos direktyvoje įtvirtintas reikalavimas yra perkeltas į Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 10 str.3d. Aiškumo dėlei, tikslinga priminti, kad toks reikalavimas yra nustatytas tik internetinėms sutartims su vartotojais, sudaromoms per tinklapį. Verslininkai

¹⁰⁰ Toks pats reikalavimas yra įtvirtintas ir sutartims, kai užsakymas yra pateikiamas per tinklapį, o jo patvirtinimas atsiunčiamas į užsakovo elektroninio pašto dėžutę. Reikalavimas netaikomas tik absoliučiai elektroniniu paštu sudarytomis sutartims.

¹⁰¹ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos teisinių aspektų vidaus rinkoje 11 str. 1 ir 2 d.

¹⁰² CHANDLER, A.; BROWN, I. *Law of Contract: 2005 – 2006, 5th ed.* Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 19.

tarpusavyje gali susitarti dėl kitokių sąlygų. Pažymėtina, kad direktyvoje neįtvirtinta, kokios teisinės pasekmės kyla neįvykdžius šio reikalavimo. Tuo tarpu Konvencijos 14 str. 1 d. įtvirtina, kad tais atvejais, kai nebuvo suteikta galimybė ištaisyti klaidą, o akceptą ar akcepto patvirtinimą pateikia kompiuterinė programa, asmuo, padaręs klaidą turi teisę atsisakyti sutarties, jeigu jis nedelsiant informavo kitą šalį apie atsiradusią klaidą ir jokios materialinės naudos iš kitos šalies.

Analizuojant antrąjį paminėtą reikalavimą, pabrėžtina, jog labai svarbu suvokti, kad įtvirtinta nuostata dėl elektroninio pranešimo gavimo patvirtinimo nenustato internetinės sutarties sudarymo momento. Kitaip tariant, minima taisyklė nustato pareigą informacinės paslaugos teikėjui, gavus elektroninį duomenų pranešimą, patvirtinti informacinės paslaugos gavėjui, kad pranešimas yra tikrai gautas. Tokio patvirtinimo teisinės reikšmės nustatymas paliekamas valstybių narių kompetencijai. Kokia teisinė reikšmė bus suteikta aptariamam patvirtinimui, pirmiausia lemia tinklapyje pateiktos informacijos vertinimas. Jeigu pateikta informacija pripažįstama oferta, tokiu atveju analizuojamas patvirtinimas bus akcepto gavimo patvirtinimas. Jeigu informacija pateikta tinklapyje yra pripažįstama tik kvietimu pareikšti ofertą, tuomet gavimo patvirtinimas reikštų informacinių paslaugų teikėjo akceptą.

Pastebėtina, kad siūlomame informacinės visuomenės paslaugų reglamentavimo modelyje¹⁰³ išsakoma priešinga nuomonė. Teigiama, kad hipotetiškai interpretuotina, jog internetinė sutartis bus laikoma sudaryta nuo to momento, kai informacinių paslaugų teikėjas pateiks užsakymo gavimo patvirtinimą. Iš to daroma išvada, jog internete pateikiama informacija tėra kvietimas pateikti ofertą. Be to, tokia išvada motyvuojama ir tuo, kad jei informacija internete būtų pripažįstama oferta, tokiu atveju direktyvos nuostatų nebūtų galima taikyti sutartims sudaromoms Anglijoje ir Vokietijoje. Toks požiūris yra kritikuotinas, kadangi, kaip minėta elektroninės komercijos direktyva nesiekia reguliuoti tradicinės sutarčių teisės klausimų. Be to, pažymėtina, kad direktyvoje įtvirtina neutrali sąvoka „užsakymas“ leidžia direktyvos nuostatas taikyti tiek pripažįstant pateiktą informacija oferta, tiek ir nepripažįstant.

Tuo tarpu M. Civilka laikosi kitos pozicijos. Pasak jo, internetinė sutartis sudaroma tik tuo metu, kai informacinės paslaugos gavėjas gauna užsakymo gavimo patvirtinimą iš informacinės paslaugos teikėjo. Tačiau M. Civilka nepasisako iki galo, ar tai reiškia, kad informacija pateikta tinklapyje vertintina kaip kvietimas pareikšti ofertą ar toks

---

¹⁰³ Siūlomas informacinės visuomenės paslaugų reglamentavimo modelis [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://epp.ipvk.lt/epp/Dokumentai/IVPK_elmodelis_reglamentavimasV1.pdf>, p.23.

reikalavimas yra papildomas privalomas žingsnis internetinių sutarčių sudarymo mechanizme.

Lietuvos teisėje aptariama nuostata inkorporuota į Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 10 str. 1 d. Palyginus su direktyvoje įtvirtinta taisykle, įstatymas nuostatą išplečia, papildomai nurodant, kad tinkamas užsakymo patvirtinimas yra ir elektroninės paslaugos suteikimas. Autorės nuomone, tokia įstatymo formuluo­­tė gali sukelti abejonių, ar taip nėra netiesiogiai bandoma sureguliuoti tinklapyje pateikiamos informacijos vertinimą. Visgi, autorė su tokia galimybe nesutinka, kadangi Informacinių paslaugų įstatymas yra skirtas elektroninės komercijos direktyvai įgyvendinti. Teisės autoriai, analizuojantys minėtą direktyvą, ne kartą pabrėžė, kad šios direktyvos tikslas nėra sureguliuoti sutarčių teisę. Todėl vertinant minėtą įstatymo nuostatą, autorės nuomone, tikslinga atsižvelgti į įgyvendinamo Europos Sąjungos teisės akto tikslus ir įtvirtintą taisyklę vertinti tik kaip nustatančią alternatyvų tinkamo užsakymo gavimo patvirtinimo būdą. Be to, įstatymo 2 str. 15 d. įtvirtinta užsakymo sąvoka nėra vienareikšmiška¹⁰⁴. Pastebėtina, kad įstatymas nenurodo, kokios teisinės pasekmės kyla neįvykdžius įtvirtinto reikalavimo. Iš to seka, kad aptariamo reikalavimo teisinė reikšmė internetinės sutarties sudarymo mechanizme lieka neaiški. Autorės nuomone, tinkamo¹⁰⁵ patvirtinimo nepateikimas savaime neturėtų lemti išsiųsto pranešimo negaliojimo, jei pačiame pranešime nebuvo nurodyta priešingai.

Tarptautiniuose elektroninei komercijai reglamentuoti skirtuose teisės aktuose, aukščiau aptarti reikalavimai įtvirtinti labai maža apimtimi. Tik PEK 14 str. 1 d. nurodyta, kad elektroninį duomenų pranešimą gavusi šalis, privalo patvirtinti gavimą jį siuntusiai šaliai, kai to pareikalavo elektroninio pranešimo siuntėjas arba taip susitarta su elektroninio pranešimo gavėju. Nagrinėjamu klausimu ypač įdomi minimo str. 4 d., aptarianti situaciją, kai patvirtinimas buvo privalomas, tačiau jis nebuvo gautas. PEK komentaras nurodo, kad išsiaiškinti, ar elektroninis duomenų pranešimas buvo tikrai gautas yra pranešimo siuntėjo teisė, bet ne pareiga. Kita vertus, pabrėžiama, kad faktas, jog patvirtinimas nebuvo gautas, savaime nepanaikina išsiųsto pranešimo galiojimo, jei jo patvirtinimo gavimas nebuvo išimtinė pranešimo galiojimo sąlyga. Taip pat šioje vietoje tikslinga pastebėti, kad pranešimo gavėjas negali išvengti pranešimo gavimo teisinių pasekmių vien delsdamas išsiųsti patvirtinimą. Pasinaudoti aptariama teise elektroninio

---

¹⁰⁴ Žr. 15.

¹⁰⁵ Netinkamas patvirtinimas gali pasireikšti keliais būdais: kai patvirtinimas nėra pateikiamas per nustatytą laiko tarpą arba, jeigu laiko tarpas nenustatytas, per protingą laiko tarpą. Autorės nuomone, protingo laiko tarpo kategorija elektroninių komunikacijų kontekste turėtų būti suprantama kitaip nei tradicinėje civilinėje teisėje. Taip pat netinkamas patvirtinimas gali būti ir tuo atveju, kai yra pateikiamas kitu būdu nei kad nustatyta pranešimo siuntėjo ar susitarta šalių.

pranešimo siuntėjas internetinės sutarties sudarymo procese ypatingai suinteresuotas yra tuo atveju, kai kitai šaliai yra išsiųsta tam tikrą laiką galiojanti oferta ir oferentas nori tiksliai žinoti, kaip ilgai yra saistomas išsiųstos ofertos.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ UNITED NATIONS UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce with Guide to Enactment 1996 with additional article 5 bis as adopted in 1998 [interaktyvus]. 1999 [žiūrėta 2008 m .kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/05-89450_Ebook.pdf>, p. p. 51-54.

KOMPIUTERINIŲ PROGRAMŲ NAUDOJIMAS

Interneto technologinės savybės leidžia sutarties sudarymo mechanizmą išdalinti į atskirus veiksmus, todėl daug funkcijų, kurias realiame pasaulyje atlieka sutarties šalis, internete yra pavestos trečiosioms šalims. Trečiosiomis šalimis vadinamos automatizuotos sistemos, kurios veikia sistemos naudotojo nustatytų nurodymų pagrindu. Remiantis Konvencijos 4 str. (g) d., automatizuota sistema – kompiuterinė programa ar kita elektroninė ar automatizuota priemonė, naudojama visiškai ar iš dalies be žmogaus įsikišimo inicijuoti bendravimą, atsakyti į duomenų pranešimus ar veiksmus. Nagrinėjamo klausimo kontekste aktualios tik kompiuterinės programos.

Kompiuterinės programos iš dalies atlieka fizinio pasaulio agento funkcijas. Bet atstovavimas internetinių sutarčių kontekste kokybiškai skiriasi nuo tokio atstovavimo, koks yra suprantamas tradicinėje civilinėje teisėje. Taip yra todėl, jog pagrindinės priežasties, kodėl yra paskiriamas atstovas, internete nebelieka. Fiziniam pasaulyje atstovai yra skiriami, kadangi pardavėjas dėl vienokių ar kitokių priežasčių neturi galimybės kiekvienos sutarties sudaryti asmeniškai.¹⁰⁷ Tuo tarpu veiksmai internete yra paskirstomi kompiuterinėms programoms siekiant taupyti laiką bei mažinti komercinės veiklos kaštus.

Tradicinėje civilinėje teisėje atstovas veikia atstovaujamo interesais, jam yra nustatytos kompetencijos ribos, kurias viršijus už pasekmes atsako atstovas. Be to, atstovas visada yra asmuo teisine prasme. Tuo tarpu kompiuterinės programos internete, tinkamai suprogramuotos, veikia be jokio asmens įsikišimo.

Kompiuterinių programų yra įvairių rūšių, tačiau jų reikšmė ir sukeltos teisinės pasekmės yra labai skirtingos. Pagal informacijos pateikimą ir apdorojimą kompiuterinės programos skirstomos į:

1. pasyviai;
2. aktyviai.

Pagal pateikiamą atsakymą į užklausą, kompiuterinės programos skirstomos į:

1. paieškos;
2. priimančias sprendimą;
3. mišrias.

Pagal vaidmenį kompiuterinės programos skirstomos į:

1. nepriklausomas;
2. priklausomas.

---

¹⁰⁷ READ, C. *Internet Law: text and materials*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, p. 207.

Nagrinėjamos temos kontekste aktualios yra aktyvios priimančios sprendimą nepriklausomos kompiuterinės programos, kurių naudojimas sukelia teises pasekmes. Tokios kompiuterinės programos turi dirbtinį intelektą (*angl. – artificial intelligence*) ir gali savaime modifikuoti pirminius nustatytus bei priimti sprendimus, nepriklausomai nuo jų naudotojo. Tokia programa yra vadinama tarpininku arba elektroniniu agentu. Papildomai, tam kad kompiuterinė programa būtų pripažinta tarpininku, jai turi būti priskiriamos šios savybės: sugebėjimas bendrauti, reaguoti, imtis iniciatyvos.¹⁰⁸

Internetinės sutarties sudarymui pasitelkiant tarpininką, teisine prasme reikšminga atsakyti į du klausimus. Pirma, ar sutartis sudaryta internetu, naudojant tarpininką yra galiojanti? Antra, kokie santykiai atsiranda tarp pardavėjo, tarpininko ir pirkėjo? Pastarasis klausimas ypatingai svarbus tais atvejais, kai yra internetinė sutartis sudaroma aktyviame¹⁰⁹ virtualiame prekybos centre.

Pirmąjį klausimą tikslinga skaidyti į dvi dalis: ar sutartys, sudarytos naudojant tarpininkus galioja ir ar sutartys, tarpininkui patvirtinus jo naudotojo valios neatitinkantį užsakymą, laikomis sudarytomis. Šioje darbo dalyje analizuojama tik pirmoji klausimo dalis. Antroji klausimo dalis analizuojama darbo dalyje, nagrinėjančioje klaidos, pateiktinos tinklapyje informacijos ir tarpininko santykį.

Prieš pradėdant analizuoti iškeltą klausimą, tikslinga nustatyti, koks yra tarpininko statusas iš teisinės perspektyvos. Pažymėtina, kad ir bendrosios teisės, ir civilinės teisės tradicijų sistemose esminės sutarties galiojimo sąlyga yra suderinta šalių valia. Pabrėžiama, kad problema, kylanti iš tarpininko naudojimo sudarant internetines sutartis, yra susijusi ne su galėjimu sudaryti sutartį, bet su tuo, kad toks tarpininkas neturi teisinio statuso. Tai reiškia, kad žvelgiant iš teisinės perspektyvos, nėra aišku, kas yra tarpininkas: ar tai asmuo teisine prasme, ar tai tik bendravimo įrankis, ar tai tradicinėje sutarčių teisėje suprantamo atstovo analogija. Siekiant padidinti teisinį aiškumą bei skatinti vartotojų pasitikėjimą tokiu būdu sudarytomis internetinėmis sutartimis, vienas iš pasiūlymų yra įasmeninti tarpininką, tai yra, suteikti jam asmens statusą teisine prasme. Tačiau kyla klausimas, kokiais kriterijais remiantis reikėtų diferencijuoti tarpininkus, kuriems yra suteiktinas teisinio asmens statusas, o kuriems ne. Be to, laikantis minimos pozicijos, iš to sektų, kad tarpininkas galėtų įgyti teises ir pareigas. Pagrįstai gali būti keliamas klausimas, kas atsakytų už tarpininko pareigų neįvykdymą. Atsakymo į šį klausimą nėra,

---

¹⁰⁸ WEITZENBOECK, E. M. Electronics Agents and the Formation of Contracts. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 2001, vol. 9 no. 3 [žiūrėta 2008 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://folk.uio.no/emilyw/publications/>>, p. 207-208.

¹⁰⁹ Pasyvus yra tinklapis, kuris tikrai palaiko nuorodas į pardavėjų tinklapius. Aktyvus tinklapis pristato įvairias prekes, nurodo su jomis susijusią informaciją, jis yra saistomas konkrečių ir numanomų įsipareigojimų potencialiam pirkėjui.

bet, manytina, kad tik tarpininko naudotojas turėtų galimybę pakeisti tarpininko nustatymus taip, kad jis būtų pajėgus įvykdyti prisiimtus įsipareigojimus. Taigi, iš to seka logiška išvada, kad už tarpininko įsipareigojimus būtų atsakingas jo naudotojas.

Kita pozicija tarpininką laiko tik bendravimo įrankiu. Tai vadinamoji „priskyrimo taisyklė“. Šio požiūrio šalininkas Ch. Glatt teigia, kad net labai sudėtinga ir galinti atlikti daug funkcijų programa negalėtų veikti be pirminių nustatymų.¹¹⁰

Tokio požiūrio laikymasis lemtų tai, kad tarpininką naudojantis asmuo privalėtų prisiimti visus tarpininko veiksmams sukurtus įsipareigojimus, nors kai kurie jų neatitiktų pirminių tarpininko naudotojo ketinimų ir lemtų didelę ekonominę žalą. Šio požiūrio problema glūdi tame, kad ant tarpininko pečių būtų užkraunama neproporcingai didelė rizika dėl programos vidinių gedimų, o tai tikrai neskatintų tarpininkų naudojimo sudarant sutartis internetu.

Kai kurie teisės autoriai teigia, kad tarpininkai tam tikra prasme yra atstovo realiame pasaulyje analogija.¹¹¹ Tačiau šios pozicijos taikymas praktikoje yra abejotinas, kadangi atstovavimo teisė yra taikoma tik asmenims, o kaip jau minėta aukščiau, tarpininkams toks statusas nesuteiktas. I. R. Kerr oponuoja išsakytai minčiai, teigdamas, jog tam, kad būtų galima taikyti atstovavimo teisės taisykles tarpininkui užtenka įtvirtinti, kad tarpininkams bus taikomos tik išorinį atstovavimo aspektą apimančios taisyklės. Tokią nuostatą I. R. Kerr grindžia tuo, kad visi ginčai kiltų tik tarp pirkėjo ir tarpininko naudotojo. Pasiūlytas sprendimas yra gana patrauklus, tačiau jo taikymas paskaitininkų naujų sudėtingų problemų atsiradimą.¹¹²

Kitas aspektas, kurį svarbu aptarti, analizuojant galimybę taikyti atstovavimo taisykles tarpininkui, - sutarčių teorijos. Bendrosios teisės tradicija taiko objektyviąją sutarčių sudarymo teoriją, tuo tarpu civilinės teisės tradicijos valstybės - subjektyviosios teorijos šalininkės. Problemą šiuo atveju sukelia tarpininko technologinė prigimtis. Tarpininkas neturi psichinės būsenos, todėl yra neįmanoma nustatyti, ką jis turi omenyje. Laikantis objektyvios sutarčių teorijos iškeltos problemos nelieka, kadangi teismas ginčo atveju nebūtų suinteresuotas nustatyti subjektyvaus tarpininko kriterijaus.

Taigi, atsakant į iškeltą klausimą, pažymėtina, iš pirmo žvilgsnio problemos, dėl to, ar sutartis, sudaryta internetu, naudojant tarpininką, yra galiojanti, nekyla. Be to,

---

¹¹⁰ GLATT, C. Comparative Issues in the Formation of Electronics Contracts. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 1998, vol. 6 no. 1 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>, p. 34.

¹¹¹ READ, C. *Internet Law: text and materials*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, p. 205.

¹¹² WEITZENBOECK, E. M. Electronics Agents and the Formation of Contracts. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 2001, vol. 9 no. 3 [žiūrėta 2008 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://folk.uio.no/emilyw/publications/>>, p 220-221.

pastebėtina, jog daugelio šalių teisė pripažįsta sutartis, sudarytas su automatinėmis mašinomis, pvz. su stovėjimo aikštelėse esančiais automatais. Tačiau tarpininkams tobulėjant, jie įgalinami atlikti vis daugiau funkcijų, visų pirma, apdoroti pardavėjui atsiunčiamus duomenis ir, galiausiai, remiantis gautais duomenimis, sudaryti sutartis. Kai kurie teisės teoretikai, tarp jų ir S. Cavanillas, pažymi, kad apskritai naudojant tarpininkus sudarytų sutarčių galiojimas nėra probleminis, tačiau problemą sukelia neatitinkančios realybės teisės normos. Kita vertus, Balearų salų universiteto teisės profesorė S. Feliu teigia, kad nors ir sutarčių, sudarytų tarpininkais, teisiniame kontekste galiojimas yra ginčytinas, tačiau atsisakius pripažinti tokias sutartis galiojančiomis būtų pažeidžiamos vartotojų teisės, o pardavėjas įgytą teisę nepagrįstai išvengti tarpininko naudojimo sukeltamų teisinių pasekmių.¹¹³ Tuo tarpu Otavos universiteto Teisės fakulteto mokslininkas Ian R. Kerr teigia, jog pagrindinė internetinių sutarčių, sudarytų naudojant tarpininkus, galiojimo problema – tarpininko galėjimas pakeisti naudotojo nustatytas sutarties sąlygas, dėl ko, pasak I. R. Kerr, gali susidaryti situacija, kai sutarties šalių interesai skirsis.¹¹⁴ Iš to seka pagrįsta prielaida, kad internetu gali būti sudaryta sutartis, nors pirkėjo ir tarpininko mintys nesutaps.

Teisės aktai, reglamentuojantys automatizuotų sistemų naudojimą, tik iš dalies pasisako iškeltais klausimais.

PEK tiesiogiai nenurodo, kad sutartis, sudaryta panaudojant tarpininką, galioja, tačiau tokia išvada gali būti daroma sistemiškai išanalizavus PEK nuostatas. PEK 2 str. c d. bei 13 str. 2d. b p. nustato, kad elektroninis duomenų pranešimas yra laikomas išsiųstu asmens, nors už jį pranešimą išsiuntė informacinė sistema. Cituojama nuostata leidžia daryti dvi išvadas. Pirma, kad PEK pripažįsta sutartis, sudarytas naudojant tarpininką, galiojančias. Antra, PEK įtvirtina priskyrimo taisyklę.

Konvencijos 12 str. įtvirtinta nediskriminacinė taisyklė, nustatanti, kad elektroninė sutartis negali būti pripažinta negaliojančia remiantis vien tuo, kad jai sudaryti buvo panaudotas tarpininkas. Tačiau, UNCITRAL pabrėžia, kad cituojama taisyklė neturi būti suprantama, kaip įgalinanti tarpininką įgyti kokias nors teises ar pareigas sudarius sutartį. Teises ir pareigas įgyja asmuo, kurio valia veikia tarpininkas. Tarpininko veiksmų priskyrimas asmeniui motyvuojamas tuo, kad tarpininkas yra asmens įrankis, kurio veikimas tam tikru būdu galimas tik jį suprogramavus, o tai atlieka pats asmuo ar jo

---

¹¹³ FELIU, S. Intelligent Agents and Consumer Protection. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 2001, vol. 9 no. 3 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>, p. 245.

¹¹⁴ KERR, I. R. Bots, Babes and the Californication of Commerce. In *University of Ottawa Law and Technology Journal* [interaktyvus]. 2003-2004, vol. 1 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uoltj.ca/articles/vol1.1-2/2003-2004.1.1-2.uoltj.Kerr.285-324.pdf>>, p. 290-291.

nurodymu kiti asmenys. Iš išdėstyto seka, kad UNCITRAL remiasi antrąja pozicija ir tarpininką pripažįsta tik komunikavimo įrankiu. UNCITRAL nepateikia tiesioginio atsakymo, ar tarpininkui nukrypus nuo pagrįstų tarpininko naudotojo lūkesčių, sutartis vis tiek būtų laikoma sudaryta. Tačiau analizuojamo straipsnio komentare UNCITRAL pažymi, kad tarpininkas negali būti laikomas tikrojo agento fiziniame pasaulyje analogija, nes bendras principas yra tas, kad asmuo, kurio naudai veikia tarpininkas, yra *atsakingas už kiekvieną* jo išsiųstą žinutę.¹¹⁵

Elektroninės komercijos direktyva sutarčių sudarymo panaudojant tarpininką tiesiogiai nereglamentuoja. Tačiau aiškinant plačiai direktyvos 9 str. įtvirtintą nuostatą, kad valstybės narės turėtų pašalinti visas kliūtis, trukdančias sudaryti sutartis naudojant elektronines priemones, galima daryti išvadą, kad tokia formuluotė apima ir sutartis, sudarytas naudojant tarpininkus. Tarpininko vaidmens sutarties sudarymo procese direktyva nereglamentuoja. M. Schaub, analizuojantis aptariamą direktyvą, nurodo, kad santykiams tarp tarpininko ir jo naudotojo turi būti taikoma priskyrimo taisyklė. Taip pat, jis pažymi, jog informacinių paslaugų teikėjas, besinaudojantis tarpininku, privalo užtikrinti, kad bus įvykdyti visi direktyvoje nustatyti privalomos pateikti informacijos reikalavimai.¹¹⁶

Lietuvos teisė sutartis sudarytas naudojantis tarpininku, pripažįsta galiojančiomis. Tokia nuostata įtvirtinta Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 11 str. 1 d.: „Laikoma, kad šalis išsiuntė pasiūlymą sudaryti sutartį (oferta) ir (ar) pateiktą pasiūlymą sudaryti sutartį priėmė (akceptas), jei juos išsiuntė <...> informacinė sistema, kuri šalies ar jos vardu suprogramuota veikti automatiškai“. Iš tokios teisės normos formuluotės, galima daryti išvadą, kad Lietuvos teisė taiko priskyrimo taisyklę.

Remiantis tuo, kas išdėstyta aukščiau, darytina išvada, kad internete sudaryta sutartis, naudojant tarpininką, visuotinai pripažįstama galiojančia. Iš aptartų teisės aktų matyti, kad vyraujanti pozicija - tarpininką vertinti kaip bendravimo įrankį.

---

¹¹⁵ Use of Electronic Communications in International Contracts [interaktyvus]. New York, 2007 [žiūrėta 2008 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf>, p. 69-70; taip pat žr.: KERR, I. R. Bots, Babes and the Californication of Commerce. In *University of Ottawa Law and Technology Journal* [interaktyvus]. 2003-2004, vol. 1 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uoltj.ca/articles/vol1.1-2/2003-2004.1.1-2.uoltj.Kerr.285-324.pdf>>, p. 294.

¹¹⁶ SCHAUB, M. *European Legal Aspects of e-commerce*. Groningen: Europa Law Publishing, 2004, p.75.

Pirkėjo, pardavėjo ir tarpininko santykis

Antrąjį iškeltą klausimą, kokie santykiai susiklosto tarp pardavėjo, pirkėjo ir tarpininko, gerai iliustruojantis pavyzdys yra *BarclaySquare* tinklapis Anglijoje, egzistavęs kaip virtualus prekybos centras. Minimas tinklapis buvo sudarytas iš daugybės nukreipiančių nuorodų ir iš pirmo žvilgsnio buvo panašus į pasyvų tinklapį. Pasirinkus nuorodą į elektroninės parduotuvės tinklapį, iš atidaryto lango adreso dėžutės atrodė, kad pasirinkta elektroninė parduotuvė buvo palaikoma *BarclaySquare* platformoje¹¹⁷. Tačiau iš tikrųjų buvo atidarytas naujas nepriklausomas tinklapis, kuris pateikė informaciją apie parduodamą prekę bei buvo naudojamas kaip parduodamos prekės gamintojo tarpininkas. Todėl šioje vietoje buvo keliamas klausimas, su kuo pirkėjas, įsigydamas siūlomą prekę, sudaro sutartį: ar su *BarclaySquare*, ar su informacijos teikėju, ar su prekės gamintoju? Aptariamoje situacijoje, atsakymas buvo rastas išanalizavus taisykles, pateiktas po nuoroda „vartotojų aptarnavimas“. Iš išdėstytų taisyklių paaiškėjo, kad už pirkėjo užsakymo priėmimą, apmokėjimo užtikrinimą bei prekės pristatymą yra atsakingas prekės gamintojas ar platintojas, o informacijos teikėjas yra tarpininkas, kurio vienintelė funkcija - suteikti informaciją apie pardavėją. Nepaisant tokios išvados, problema kyla tame, kad pirkėjas dažniausiai minėtų taisyklių neskaito, o tarpininko naudotojas neužtikrina, kad taisyklės pirkėjui būtų pateikiamos tuo metu, kai yra sudaroma sutartis. Todėl iš to seka klausimas, kokie santykiai susiformuoja tarp pirkėjo ir tarpininko. Informacijos teikėjas – pasyvus priklausomas tarpininkas, kuriam jo savininkas – parduodamos prekės gamintojas ar platintojas – nesuteikė teisės sudaryti sutartį. Taigi, galima daryti išvadą, kad sutartis sudaroma tarp prekės gamintojo ar platintojo bei pirkėjo. Tačiau, pabrėžtina, jog kilus ginčui dėl sudarytos sutarties įvykdymo, tarpininkas – informacijos teikėjas neturėtų teisės neigti, kad jis nėra tinkamas atsakovas, nes tinkamai neužtikrino galimybės pirkėjui susipažinti su minėtomis taisyklėmis.

Nagrinėjamoje situacijoje taip pat keliamas papildomas klausimas, ar susiformuoja teisiniai santykiai tarp *BarclaySquare* bei pirkėjo ir jei taip, tai kokio pobūdžio tie santykiai. Tikslinga paminėti, jog pagrindiniame *BarclaySquare* tinklapyje yra išvardyti pažadai pirkėjams, pvz.: *BarclaySquare* tinklapis užtikrina pirkėjui, jog įsigyta prekė bus pristatyta laiku, o esant reikalui piniginės įmokos bus gražinamos be jokių papildomų sąlygų. Minėto pažado prigimtis ir tiksli apimtis nėra aiški, kadangi kyla klausimas, ar *BarclaySquare* įsipareigoja pirkėjui, jog prekės pardavėjui pažeidus sutartį,

---

¹¹⁷ Tai reiškia, jog pirkėjui atrodytų, kad pasirinktos prekės pardavėjas yra *BarclaySquare* tinklapis, analogiškai kaip fizinis prekybos centras platina įvairių gamintojų prekes.

BarclaySquare pristatys prekę pardavėjui, ar aptariamam atveju paragins pardavėją pristatyti prekę. Pasak C. Read, net ir nesant aiškaus atsakymo į iškeltą klausimą, daugeliu atvejų pirkėjas turi teisę papildomai reikalauti pristatyti prekę iš *BarclaySquare*.¹¹⁸

Remiantis tuo, kas išdėstyta, akivaizdu, kad tarpininko vaidmuo internetinės sutarties sudarymo procese yra labai neapibrėžtas. Pasyvus tarpininkas gali būti atsakingas pirkėjui kaip pardavėjas, kai nenurodo arba netinkamai nurodo savo atsakomybės ribas, o aktyvus tarpininkas gali įsipareigoti pirkėjui papildomai, šalia prekės pardavėjo.

Informacijos, klaidos ir kompiuterinės programos santykis

Internetinių sutarčių sudarymo aspektu labai svarbu aptarti automatizuotos sistemos, klaidos ir pateiktinos informacijos tarpusavio santykį. Puikus tokį santykį iliustruojantis pavyzdys - Singapūre¹¹⁹ nagrinėta *Digilandmall* byla. Bylos esmė buvo tokia, kad šeši ieškovai internetiniame tinklapyje rado atsakovo skelbimą siūlantį pirkti lazerinį spausdintuvą už 66 Singapūro dolerius¹²⁰, kai siūlomo spausdintuvo rinkos vertė buvo 3854 Singapūro doleriai bei pateikė užsakymą pirkti 1606 lazerinius spausdintuvus. Kadangi pasiūlymas pirkti spausdintuvus buvo palaikomas tinklapyje, kuriame įdiegta kompiuterinė užsakymo gavimo patvirtinimo programa, ieškovai jau po kelių minučių gavo užsakymo patvirtinimus. Lazerinių spausdintuvų pardavėjas, išsiaiškinęs apie šią klaidą, informaciją pašalino, taip pat visus asmenis, pateikusius užsakymą informavo, kad programoje atsirado klaida, dėl kurios nebuvo *minčių sutapimo* ir dėl to sutartis negalėjo būti sudaryta. Tačiau faktas, kad sutikimą pateikė kompiuterinė programa savaimė neatleidžia pardavėjo nuo atsakomybės, kadangi kompiuterinė programa buvo suprogramuota ir veikė pardavėjo valia. Teisėjas V. K. Rajah nurodė, kad jeigu pardavėjas pasirenka naudoti kompiuterinę programą savo komercinėje veikloje, jis privalo užtikrinti visomis įmanomomis priemonėmis, kad automatiškai pateikiami atsakymai atitiktų jo tikrąją valią. Nesant šalių valios atitikimo sutartis, pasak V. K. Rajah, būtų sudaryta, tačiau jos nebūtų galima priverstinai įgyvendinti ir nagrinėjamo atveju, pasitelkus klaidos doktriną, sutartis turi būti pripažįstama negaliojančia. Be to, teisėjas šioje vietoje nurodė, kad jeigu informacija pateikta tinklapyje pripažįstama oferta, tai nepagrįstai didelė rizika tenka pardavėjui užtikrinant, kad pateikiama informacija yra

¹¹⁸ READ, C. *Internet Law: text and materials*. Cambridge: Cambridge University press, 2004, p. 209.

¹¹⁹ Singapūre elektroninės komercijos reguliavimas yra paremtas PEK įstatymu. Pažymėtina, kad klausimai susiję su pateiktinos informacijos tinklapyje vertinimu nėra reglamentuojami.

¹²⁰ 1 Singapūro doleris – 1,6 lito.

teisinga. Pastebėtina, kad klaidinga informacija internete gali būti pateikiama dėl kelių priežasčių:

1. dėl žmogaus klaidos;
2. dėl klaidos programavimo klaidos kompiuterinėje įrangoje¹²¹;
3. dėl informacijos perdavimo kanalų gedimo.

Iš to seka, kad pardavėjas net ir nebūdamas susijęs su klaidingos informacijos pateikimu, privalėtų už tai atsakyti. Tai reiškia, kad nagrinėjamos bylos atveju, pardavėjas turėtų parduoti lazerinius spausdintuvus už nepagrįstai žemą kainą arba atsakyti už sutarties nevykdymą. Įdomu tai, kad tais atvejais, kai informacija būtų pripažinta oferta, nekiltų problemos dėl nesamo oferento ir akceptanto minčių sutapimo. Kita vertus, jeigu užsakymo patvirtinimui suteiktina tokia teisinė reikšmė, kad jo negavus, sutartis laikoma nesudaryta, tokiu atveju minčių sutapimo problema išlieka.

Nagrinėjamo klausimo kontekste paminėtina, kad tais atvejais, kai rizikos paskirstymas tarp šalių nėra aiškus, turi būti atsižvelgiama ir į galima ekonomines pasekmes kiekvienai šaliai.¹²²

Minėtoje byloje teismas nusprendė, jog sutartis tarp šalių buvo sudaryta, tačiau buvo pripažinta negaliojančia dėl pardavėjo vienašalės klaidos pateiktoje informacijoje.¹²³

Taigi, remiantis tuo, kas išdėstyta aukščiau, matyti, kad dėl to, kad sutarčių sudarymui internetu Singapūre, nėra skirta pakankamai aiškių taisyklių. Ir todėl, kilus realioms problemoms, sprendimų priėmimas tokiose bylose yra ypatingai sudėtingas, reikalaujantis atsižvelgti ne tik į teisinį, bet ir į ekonominį teisingumą. Ši byla galėtų būti geras pavyzdys ir paskatinimas aiškiau, bet ne detaliau, sureguliuoti su elektronine komercija susijusius klausimus, ypač dėl internete pateiktinos informacijos bei naudojamų tarpininkų vertinimo.

---

¹²¹ Priskyrimo taisyklės šalininkai teigia, kad susidarius situacijai, kai klaidinga informacija buvo pateikta dėl programavimo klaidos, pardavėjui turėtų būti suteikta teisė reikalauti žalos atlygino iš asmenų dėl kurių kaltės tokia klaida atsirado.

¹²² *Digilandmall* bylos atveju, jeigu pardavėjas privalėtų atsakyti pagal ieškovų reikalavimus, jis patirtų 6 mln. Singapūro dolerių nuostolį.

¹²³ PHANG, A. Contract formation and mistake in cyberspace – The Singapore Experience. In *Singapore Academy of Law Journal* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=843125>, p. 361 – 382.

INTERNETINIŲ SUTARČIŲ GALIA IR FORMA

Vienas iš svarbiausių aspektų, siekiant paskatinti internetinės elektroninės komercijos raidą, yra užtikrinti tokiu būdu sudarytų sutarčių galiojimą. Didelių problemų dėl sutarčių, kurioms įstatymas neįtvirtina specialios formos reikalavimo, galiojimo nekyla. Šiuo metu didžiausias teisei keliamas uždavinys – užtikrinti, kad sutartys, sudarytos internetu, kurioms nustatyta tam tikra privaloma forma būtų pripažįstamos galiojančiomis. Autorės nuomone, svarbu ne tik teisinių taisyklių rinkinys, tačiau ir jų taikymo principai. Sutarčių formos atžvilgiu taikomi trys skirtingi reikalavimai:

1. reikalavimas, kad sutartis būtų sudaryta raštu;
2. reikalavimas, kad sutartis būtų pasirašyta;
3. reikalavimas, kad sutartis būtų patvirtinta (autentifikuota) kokios nors trečiosios šalies (notaro ar pan.).

Šiais reikalavimais siekiama dviejų pagrindinių tikslų: teisinio aiškumo ir autentiškumo. Daugelyje valstybių elektronine pranešimai yra laikomi rašytiniais, jeigu jie yra įskaitomi, net jeigu jie yra tik monitoriaus ekrane.¹²⁴

Sutarčių sudarytų internetu teisinė galia

PEK - pirmasis teisės aktas tiesiogiai įtvirtinęs elektroninės sutarties galiojimą. Minimo įstatymo 5 str. nurodyta įtvirtintas nediskriminacinis principas, kad informacija, išreikšta elektroniniame duomenų pranešime, negali būti pripažinta negaliojančia vien tik dėl savo išraiškos formos.

Konvencija analogišką taisyklę įtvirtina 8 str. Tokia pati nuostata inkorporuota ir į ICC eTerms taisyklių 1.1 ir 1.3 str., Europos sutarčių teisės principų 1:301 str. 6 d. eTerms taisyklėse papildomai nurodyta, kad elektroninių pranešimų naudojimas šalims sukuria galiojančias ir priverstinai įgyvendinamas teises ir pareigas.

Tikslinga paminėti, kad PEK 5 bis str. įtvirtinta nuostata, kad tai atvejais, kai elektroniniame duomenų pranešime yra tik pateikiama nuoroda į kitą elektroninį dokumentą, po nuoroda pateikta informacija negali būti pripažinta negaliojančia motyvuojant tik tuo, kad visa informacija nebuvo pateikta pirminiame elektroninių duomenų pranešime. Minima taisyklė yra ypatingai svarbi siekiant didinti internetinės elektroninės komercijos apimtį, nes dėl didelio informacijos kiekio nenorint perkrauti

---

¹²⁴ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 292-293.

elektroninio duomenų pranešimo, pranešimo gavėjas yra nukreipiamas į kitą elektroninį dokumentą. Tačiau, svarbu pabrėžti, jog PEK nenustato po nuoroda pateiktos informacijos teisinių pasekmių. Tokios pasekmės turi būti nustatomos remiantis nacionalinėje teisėje įtvirtintais reikalavimais minėtos informacijos pateikimui.

Elektroninės komercijos direktyva tiesiogiai neįtvirtina elektroninės sutarties galiojimo, tačiau direktyvos 9 str. 1 d. nurodo, kad valstybės narės turi užtikrinti, kad jos teisinės sistemos leistų sudaryti sutartis elektroninėmis priemonėmis <...> kad sutarčių sudarymo procesui taikomi reikalavimai nesukurtų kliūčių naudoti elektronines sutartis ir kad tokios sutartys neprarastų juridinės galios vien dėl to, kad buvo sudarytos elektroninėmis priemonėmis. Direktyvos preambulės 34 p. nurodoma, kad valstybės narės privalo pakoreguoti teisės normas, kurios galėtų varžyti elektroninėmis priemonėmis sudaromų sutarčių naudojimą. Pažymėtina, kad direktyvoje nėra atskirai reglamentuojami su elektroninių sutarčių forma susiję klausimai. M. Civilkos nuomone, toks direktyvoje pasirinktas elektroninės komercijos reglamentavimas nepakankamai aiškiai įtvirtina tikslą, kad valstybėse narėse būtų panaikintos visos kliūtys elektroninės sutarties formos atžvilgiu.

Kaip jau minėta darbo pradžioje, sutartis Lietuvos teisinėje sistemoje suprantama kaip dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę. CK 6.159 str. nurodo, kad sutarties galiojimui pakanka veiksmų šalių susitarimo, o įstatymų numatytais atvejais ir sutarties formos. Tokia nuostata atspindi sutarties laisvės principą, iš ko seka, kad šalys gali susitarti dėl tarpusavio sutartinių santykių formos¹²⁵, tame tarpe naudojant elektronines komunikacijas.

Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 3 str. 1 d. per elektroninės formos nediskriminavimo ir technologinio neutralumo principų apibrėžimą taip pat įtvirtintas elektroninės sutarties galiojimas.

Tikslinga paminėti, kad Lietuva perkeldama elektroninės komercijos direktyvą pasinaudojo teise leisti nesudaryti elektroninėmis priemonėmis sutarčių, kurios turi būti patvirtintos notariškai ir kurioms yra nustatyta privaloma teisinė registracija. Ne itin suprantamas Lietuvos pasirinkimas nepasinaudoti teise uždrausti sudaryti elektroninės komunikacijos priemonėmis laidavimo sutarčių ir sutarčių dėl kredito grąžinimo, kurias sudaro asmenys, veikiantys ne savo profesijos, verslo ar amato tikslais. Tokiu būdu,

---

¹²⁵ MIKELĖNAS, V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 194.

autorės nuomone, paliekama terpė apgaulei tokių sutarčių, sudarant jas internetu, kontekste.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, jog kliūčių galiojimui sutarčių sudarytų internetu, kurioms įstatymas nenustato tam tikros formos reikalavimo, nėra nei tarptautiniu, nei regioniniu, nei nacionaliniu lygmeniu.

Sutarčių sudaromų internetu forma

PEK, kaip jau minėta, pirmą kartą buvo įtvirtinti ir funkcinio ekvivalentiškumo bei technologinio neutralumo principai. Minėti principai pasireiškė analizuojant galimybes elektroninę sutartį pripažinti rašytine, kai tokios sutarties formos reikalavimas yra įtvirtintas įstatyme arba kai taip susitarė sutarties šalys. Taikant funkcinio ekvivalentiškumo principą nustatoma, kokias funkcijas¹²⁶ atlieka rašytinis dokumentas ir analizuojama, kaip tas pačias funkcijas pasiekti elektroninėje erdvėje.

Remiantis PEK 6 str. 1 d., tam, kad sutartis sudaryta internetu būtų pripažinta rašytine, ji turi būti pasiekiamą bei prieinama vėlesniam naudojimui. Sąvoka *pasiekiamą*, remiantis PEK komentaru reiškia, kad sutartis turi būti perskaitoma žmogaus akimi ir suprantama. Sąvoka *prieinama vėlesniam naudojimui* reiškia, kad sutartį sudarytą internetu galima atgaminti ir padauginti. Pabrėžtina, kad reikalavimas, jog sutartis būtų rašytinė neturi būti painiojamas su griežtesniais reikalavimais, pavyzdžiui, kad sutartis būtų pasirašyta šalių.

Internetinės sutartys sudaromos elektroniniu paštu visiškai atitinka minėtus kriterijus. Be to, pastebėtina, kad net elektroninio pašto vartotojui atsitiktinai ar tyčia ištrynus elektroninį laišką, dabartinės technologijos pajėgios tokį laišką atgaminti.

Autorės nuomone, nagrinėjamu aspektu problematiškesnės yra per tinklapį sudaromos sutartys, ypačingai, kai tarp šalių susiklosto atsitiktiniai sutartiniai santykiai. Šiuo atveju kyla klausimas, kuri iš šalių turi prisiimti atsakomybę, kad vėliau sutartį būtų galima atgaminti ir padauginti ir kaip tą pasiekti. Minėta problema dažniausiai sprendžiama keliais būdais: atsiunčiant sudarytą sutartį į elektroninio pašto dėžutę, pateikiant spausdinamą sudarytos sutarties versiją, išsaugant tinklapyje informacinių paslaugų gavėjo sudarytų sutarčių kopijas¹²⁷.

---

¹²⁶ Nustatant rašytinės formos reikalavimą siekiama apsaugoti pačių šalių interesus, patvirtinti, kad sutartis tikrai buvo sudaryta, užtikrinti sutarties turinio apsaugą, palengvinti įrodinėjimo procesą ir pan.

¹²⁷ Tai įmanoma, kai kiekvienas informacinių paslaugų gavėjas prieš užsisakydamas informacinę paslaugą turi susikurti savo profilį tinklapyje.

Identiška taisyklė analizuojamu klausimu įtvirtinta ir Konvencijos 9 str. 2 d., todėl atskirai nebus nagrinėjama.

PEK 7 str. reglamentuoja kitą aspektą, susijusį su sutarties išraiškos forma – šalies parašą. Parašas identifikuoja sutartį pasirašantį asmenį ir užtikrina asmens sutikimą su informacija išreikšta sutartyje. Aptariamo straipsnio tikslas - užtikrinti, kad sutartis nebus negaliojanti remiantis vien tuo aspektu, kad asmens parašas išreikštas kitokia nei rašytine forma. Ranka pasirašyto parašo funkcijas elektroninėje erdvėje gali atlikti elektroninis parašas.

Analizuojamoje normoje paminėti du reikalavimai, kuriuos išpildžius laikoma, kad internetinė sutartis atitinka pasirašytą sutartį: visų pirma, turi būti panaudotas elektroninis parašas, įgalinantis atpažinti asmenį ir nustatyti jo pritarimą sutartyje išreikštai informacijai; antra naudojamas elektroninio parašo metodas keliamiems reikalavimams pasiekti turi būti patikimas. Patikimumo laipsnis, reikalingas sutarčiai pripažinti galiojančia, gali būti skirtingas, priklausomai nuo sutarties sudarymo aplinkybių. Tai yra fakto klausimas, nustatomas remiantis atitinkamais kriterijais.¹²⁸

Nagrinėjamu klausimu, Konvencijos 9 str. iš dalies atkartoja PEK išdėstytas taisykles. Tačiau Konvencija pažymi, kad ne visais atvejais sutartį pasirašantis asmuo sutinka su jos turiniu, pavyzdžiui, kai sutartį pasirašo liudininkas. Todėl, UNCITRAL nuomone, teisingiau elektroninio parašo funkcijas formuluoti kaip asmens identifikaciją ir jo sąsają su turiniu.

Analizuojant elektroninio parašo galiojimą, Konvencija įtvirtina svarbią nuostatą, kad elektroninio parašo galiojimas negali būti siejamas su teritorija, kurioje jis buvo sukurtas ar kur yra elektroninį parašą palaikanti infrastruktūra. Pagrindinis elektroninio parašo galiojimo kriterijus yra ranka pasirašyto parašo funkcijų atlikimas.

Konvencijos 9 str. 3 d. b p. ii pp. įtvirtinta labai svarbi nuostata leidžianti išvengti teisinio netikrumo situacijų. Joje nurodoma, kad tais atvejais, kai panaudotas elektroninio parašo metodas neatitinka patikimumo kriterijaus, sutartis negali būti paneigta savo teisinės galios, jei kitų aplinkybių pakanka identifikuoti sutartį pasirašiusį asmenį ir susieti jį su pasirašytu tekstu. Autorės nuomone, tai ypatingai svarbu sutarčių sudaromų internetu kontekste. Daugeliu atveju asmenys, sudarantys sutartį internetu, ypatingai esant nuolatiniam santykiams, vengia tinkamai įforminti sutartis. Kilus ginčui, nepripažįstant

---

¹²⁸ Use of Electronic Communications in International Contracts [interaktyvus]. New York, 2007 [žiūrėta 2008 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf>, p. 55; UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce. Article-by-Article Remarks. [interaktyvus].] New York: United Nations, 1999 [žiūrėta 2008 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/05-89450_Ebook.pdf>, p. 39.

tokių sutarčių rašytinėmis, jeigu visų kitų aplinkybių asmenį identifikuoti pakanka, būtų paneigiamas šalių teisėtų lūkesčių principas.

PEK 8 str. skirtas reglamentuoti situaciją, kai materialinė teisė įtvirtinta originalaus dokumento reikalavimą. Analizuojamo straipsnio komentare pabrėžiama, kad originalumo kriterijus neturi būti suprantamas taip pat, kaip fiziniame pasaulyje, kadangi tokiu atveju, elektroniniams dokumentams nebus įmanoma atitikti tokio kriterijaus.¹²⁹ Todėl siekiant perkelti originalumo reikalavimą į elektroninę aplinką, taip pat turi būti vadovaujamosi aukščiau paminėtu funkcinio ekvivalentiškumo principu.

Cituojant minėtą straipsnį, elektroninis dokumentas bus laikomas originaliu, jeigu yra užtikrintas informacijos vientisumas¹³⁰ bei elektroninis pranešimas gali būti pateiktas tam asmeniui, kuriam jis yra skirtas. Tai yra minimalūs privalomi reikalavimai tam, kad elektroninis duomenų pranešimas būtų pripažintas originaliu. Minėtiems reikalavimams užtikrinti pasitelkiamas metodas, kurio patikimumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į sutarties sudarymo aplinkybes.

Analogišką aptartai taisyklei įtvirtina Konvencijos 9 str. 5 d.

Elektroninės komercijos direktyva tiesiogiai nereglamentuoja sutarčių sudaromų internetu formos, tačiau direktyva nebepalieka abejonių dėl elektroninio parašo ir sutarčių teisės formalių reikalavimų. Neaiškumai kilo po 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos¹³¹ priėmimo, kadangi tiesiogiai buvo įtvirtinta tik elektroninio parašo priimtumas įrodinėjimo tikslais.

Lietuvoje tais atvejais, kai įstatymas arba šalių susitarimas reikalauja rašytinės sutarties formos CK 6.192 str. 2 d. nurodo, kad sutartis gali būti sudaroma tiek surašant vieną šalių pasirašomą dokumentą, tiek ir apsikeičiant raštais, telegramomis, telefonogramomis, telefakso pranešimais ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais perduodama informacija, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti jį siuntusios šalies parašą. Panaši nuostata įtvirtinta ir CK 1.73 str. CK 1.76 str. nurodo, kad rašytinės formos sandoriai turi būti pasirašyti, o tais atvejais kai sandoris buvo sudarytas pasinaudojus telekomunikacijų galiniais įrenginiais, visais atvejais turi būti pakankamai duomenų sandorio šalims nustatyti. Jeigu tokių duomenų nėra, šalys,

---

¹²⁹ Turima omenyje tai, kad sukūrus elektroninį dokumentą, elektroniniu pranešimu išsiunčiama tokio dokumento kopija, kadangi kita kopija lieka jį sukūrusio asmens kompiuteryje. Be to, pastebėtina, kad originalumo kriterijus nėra taikomas nepilniems dokumento variantams, kurie išsaugoti kompiuteryje siekiant išvengti informacijos dingimo.

¹³⁰ Remiantis PEK, vertinant vientisumo kriterijų, turi būti atsižvelgiama, ar pateikiama visa ir nepakitusi informacija.

¹³¹ 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos (OL, 1999, L 13, p. 12-20).

kilus ginčui, negali remtis liudytojų parodymais sandorio sudarymo faktui įrodyti. Tačiau, pažymėtina, kad CK 1.73 str. komentare nurodoma, jog nesant ginčo dėl perduotų telekomunikacijos priemonėmis dokumentų tapatumo, priimtini, kaip rašytinės sutarties sudarymo įrodymai, ir dokumentai, kurie neatitinka CK 6.192 str. 2 d. reikalavimų.¹³² Tokia nuostata vertintina kaip labai pažangi, į realų, praktika paremtą santykių vertinimą orientuota norma, kuri įgalina garantuoti sutartinių santykių teisinį saugumą bei stabilumą.¹³³

Nagrinėjama klausimu tikslinga pastebėti, kad M. Civilka itin kritikuoja įstatyme įtvirtintą sąvoką – *galiniai įrenginiai*. Remiantis Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo¹³⁴ 3 str. 21 d., galinis įrenginys – leidžiantis priimti ir (ar) perduoti informaciją įrenginys ar jo atitinkama dalis, skirti tiesiogiai ar netiesiogiai bet kokiais priemonėmis būti prijungti prie viešųjų ryšių tinklų. Pasak M. Civilkos, nėra aišku, ar galiniai įrenginiai apima ir internetą, kadangi priėjimas prie interneto galimas ne tik per galinius įrenginius¹³⁵. M. Civilka tokią įstatymo sąvoką siūlo keisti arba įtvirtinti atitinkamą jos aiškinimą.¹³⁶

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau analizuojant elektroninių sutarčių galiojimo ir formos reikalavimus, Lietuvos teisėje elektroninės sutarties galiojimas siejamas su asmens identifikacijos bei sutarties originalumo reikalavimais. Abu minėti reikalavimai gali būti įgyvendinant naudojantis elektroninio parašo technologija. Tokia išvada darytina iš Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo¹³⁷ 2 str. 4 d. pateikto elektroninio parašo apibrėžimo: elektroninis parašas - duomenys, kurie įterpiami, prijungiami ar logiškai susiejami su kitais duomenimis pastarųjų autentiškumui patvirtinti ir (ar) pasirašančiam asmeniui identifikuoti. Elektroninio parašo kūrimą, tikrinimą, galiojimą, tokio parašo naudotojo teises ir pareigas reglamentuoja Elektroninio parašo įstatymas.

2006 m. rugsėjo 13 d. Seimo informacinės visuomenės plėtros komitetui buvo pristatyta elektroninio parašo sistema. Ši sistema leidžia visas sutartis pasirašinėti internetu. Įdomu tai, kad asmens identifikavimui panaudoti elektroninėje bankininkystėje naudojami identifikavimo mechanizmai. Tai reiškia, kad asmeniui, norinčiam naudotis elektroniniu parašu, užtenka turėti prisijungimą prie savo elektroninės bankininkystės

---

¹³² MIKELĖNAS, V. et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2001, p. 169..

¹³³ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 303.

¹³⁴ Valstybės žinios, 2004, Nr. 69-2382.

¹³⁵ Priėjimas prie interneto galima ir per vietinį tinklą, skaitmeninę abonentinę liniją ir pan.

¹³⁶ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 302.

¹³⁷ Valstybės žinios, 2000, Nr. 61-1827.

sistemos. Sertifikatą naudojantis šią sistema suteikia UAB „Elektroniniai verslo projektai“.¹³⁸ Pabrėžiama, kad atsakomybę už sistemos teisinį galiojimą prisiėmė Verslo ir Teisės konsultantų asociacija, kuri esant abejonių teismo procese dėl elektroninio dokumento galiojimo yra įsipareigojusi atstovauti teisme.¹³⁹ Pastebėtina, kad elektroninio parašo sistema neleidžia sudarinėti paskolos bei lizingo sutarčių su vartotojais dėl didelių apgaulės mastų šioje srityje.¹⁴⁰

Pasak M. Civilkos, nors teisinių kliūčių susijusių su elektronine sutarčių forma nebėra, tačiau problemų kyla praktiniame lygmenyje. Visų pirma, M. Civilka kelia klausimus, kada yra laikoma, kad teksto apsauga yra užtikrinama tinkamai; kada laikoma, jog yra įmanoma nustatyti elektroninių dokumentus pasirašiusių asmenų tapatybę, juos identifikuoti.¹⁴¹ Autorės nuomone, į pirmąjį klausimą atsakymas galimas tik pradėjus formuoti teismų praktikai, kai teismai ryšis išaiškinti tinkamo ir pakankamo užtikrinimo kaip teisinės kategorijos sampratą. Tuo tarpu, antrasis M. Civilkos iškeltas klausimas nėra visiškai tikslus, kadangi atsakymą į jį sistemiškai pateikia ir elektroninio parašo įstatymas, įtvirtinantis, kad saugus elektroninis parašas atlieka minėtas funkcijas ir nurodantis, kokius kriterijus turi atitikti saugus elektroninis parašas, bei teismų praktika.

Galimybė sudaryti internetu sutartis, kurioms yra reikalingas notaro patvirtinimas, šiandien yra abejotina. Visgi, panašią perspektyvą, nors ir tolimoje ateityje galima įžvelgti. Tam prielaidas suteikia Lietuvos notarų rūmų ir VĮ Registrų centras kuriama nekilnojamojo turto sandorių viešojoje elektroninėje paslauga - NETSVEP. Prieš šiai sistemai pradėdant veikti, notarui turės būti sukurtas saugus elektroninis parašas. NETSVEP saugus notaro elektroninis parašas turės sietis su pasirašančiu asmeniu, vadinasi būti unikalus, taip pat notaro elektroninis parašas turės sudaryti galimybę identifikuoti pasirašantįjį asmenį. Tačiau pabrėžtina, kad sandorio pasirašymas notaro elektroniniu parašu nebus pats sandorio sudarymas elektroniniu būdu. Tai reiškia, kad elektroniniu parašu pasirašyta ir Registrų centrai perduota informacija nebus sandorio originalas, todėl kuriant NETSVEP esamų įstatymų nereikia keisti.¹⁴² Notaro elektroninio parašo sukūrimas yra pirmas žingsnis link notarinių sutarčių sudarymo elektroniniu būdu.

---

¹³⁸ 2006-09-13 Elektroninių dokumentų pasirašymo sistema buvo pristatyta Seimo Informacinės visuomenės plėtros komitetui [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.evp.lt/lit/El_dokumentu_pasirasymo_sistema_buvo_pr/24>.

¹³⁹ Elektroninis dokumentų pasirašymas įmonėms. Sprendimo pristatymas. 2008 [žiūrėta 2008 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.eparasas.lt/>>.

¹⁴⁰ Naudojimosi eparasas.lt sistema taisyklės [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.eparasas.lt/lit/Sistemos_naudojimo_taisykles/247>.

¹⁴¹ CIVILKA, M. Elektroninės komercijos teisinis reguliavimas: nuo durstinio iki siuvinio. *Justitia*, 2006, nr. 3 (61), p. 61.

¹⁴² VITKEVIČIŪTĖ, G. Kiekvienas notaras turės elektroninį parašą [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2008 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.teisingumas.lt/naujienos/testuojama/kiekvienas-notaras-tures-elektronini-parasa>>.

Tačiau, visų pirma, turi būti socialinėmis priemonėmis didinamas visuomenės pasitikėjimas internetine elektronine komercija, tik tuomet vertėtų svarstyti galimybę įdiegti elektroninį notarą.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad sutarčių, kurioms įstatymai numato tam tikrą formą, sudarymui internetu teoriškai nėra jokių kliūčių. Teisės aktuose yra įtvirtinti minimalūs reikalavimai, kurie atlieka saugiklių funkciją. Šių reikalavimų įgyvendinimas ir taikymas praktikoje šiuo metu tik formuojasi, todėl dar negalima išskirti kylančių problemų.

Anonimiškumas internete

Kitas svarbus teisinis aspektas nagrinėjamos temos kontekste – šalių anonimiškumas. Šis aspektas aktualus internetinių sutarčių, ypač sudaromų su vartotojais, kontekste, kadangi internetas įgalina sudaryti sutartis tarp visiškai svetimų asmenų, kurie vienas kitam kai kuriais atvejais netgi neatskleidžia savo tapatybės. Todėl kyla klausimas, kaip teisė turėtų traktuoti tokias sutartis.

Teisės doktrinoje išskiriamos penkios anonimiškumo rūšys¹⁴³. Visiškai anonimiška sutartimi laikoma tokia sutartis, kai neįmanoma nustatyti tikrosios sutarties šalių tapatybės. Visais kitais atvejais, pasinaudojus šalies pseudonimu, galima nustatyti tikrąją šalies tapatybę. Vien faktas, kad nėra žinomos sutarties šalys nedaro sutarties negaliojančios. Tikslinga paminėti, kad teisė gina vartotojų teises ir to pasekoje nustato griežtesnius reikalavimus sutarties šaliai, veikiančiai kaip verslininkas. Kyla klausimas, ar profesionali sutarties šalis turi būti saistoma vartotojų teises ginančių teisės normose įtvirtintų reikalavimų, jeigu jai nėra žinomas kitos sutarties šalies teisinis statusas. Pasak M. Civilkos, anonimiškos vartojimo sutartys yra galiojančios ir sukeliančios teises pasekmes tik tuo atveju, kai šalių statusą galima nustatyti protingomis priemonėmis, nežinant sutarties šalies tikrosios tapatybės.¹⁴⁴

Lietuvos teisė absoliučiai anonimiškų sutarčių galios nepripažįsta remiantis CK 1.76 str. 2 d., kurioje reikalaujama, kad tais atvejais, kai sutartis yra sudaryta naudojant galinius įrenginius būtų pakankamai duomenų identifikuoti sutarties šalis. Aukščiau darbe aptarta išimtis iš paminėto reikalavimo taikymo negalima, kadangi šalys neturi visiškai jokių duomenų apie vieną kitą. Siekiant spręsti šią problemą, pasak M. Civilkos, turi būti sukuriama visiškai nauja teisinė bazė, skirta reguliuoti tik anonimiškas sutartis. Bet, atsižvelgiant į interneto technologinius ypatumus, teisinė bazė turi būti kuriama

¹⁴³ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 304.

¹⁴⁴ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 306-308.

pasauliniu mastu, kadangi tik tokiu būdu galimas efektyvus nagrinėjamo klausimo reguliavimas.¹⁴⁵

Sutarčių sudaromų internetu įrodomoji galia

Su internetinių sutarčių teisine galia glaudžiai susijęs kitas klausimas – ar sutartys sudarytos internetu bus pripažįstamos rašytiniais įrodymais. Šis aspektas ypatingai svarbus verslo lygmenyje, kadangi kilus ginčui šalys nori būti užtikrintos, kad internetu sudaryta sutartis turės tokią pačią įrodomąją galią kaip ir popierinės sutartys.

PEK – pirmasis tarptautinis dokumentas įtvirtinęs elektroninėmis komunikacijomis sudaromų sutarčių įrodomąją galią. PEK 9 str. 1 d. įtvirtina, jog informacija negali būti teismo nepriimama ir nepripažįstama įrodymu vien tik dėl to, kad yra išreikšta elektronine forma. PEK 9 str. 2 d. pažymima, kad elektronine forma pateikta informacija turi būti vertinama remiantis bendromis įrodymų vertinimo taisyklėmis bei atsižvelgiant į tai, kaip tokia informacija buvo sukurta, išsaugota, koks yra teksto integralumo lygis.

Elektroninių dokumentų kaip įrodymų priimtinumas įtvirtintas eTerms taisyklių 1.2 str., Europos sutarčių teisės principų 1:306 str. 6 d.

Elektroninės komercijos direktyva nagrinėjamu klausimu atskirai nepasisako. Tačiau M. Schaub nurodo, kad nors direktyvoje ir nėra tiesiogiai įtvirtina sutarčių sudaromų internetu įrodomoji galia, tačiau valstybės narės ir šiuo aspektu turėtų peržiūrėti ir pakeisti savo įstatymus taip, kad elektroninis dokumentas nebūtų pripažintas įrodymu vien tik remiantis jo išraiškos forma.¹⁴⁶

Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso¹⁴⁷ (toliau - CPK) 198 str. 2 d., dokumento rašytinei formai prilyginami dalyvaujančių byloje asmenų pasirašyti dokumentai, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka perduoti telekomunikacijų galiniais įrenginiais. Pastebėtina, kad teismai ne visada paisė minėtos nuostatos. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtoje byloje *R.D. v. UAB „Toksita“*¹⁴⁸ elektroninis laiškas nebuvo pripažintas įrodymu. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nurodė, kad ieškovės *R.D.* pateiktas elektroninis laiškas nėra teisiškai reikšmingas ir dėl to negali būti tinkamas įrodymas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nenustatė, kad buvo padaryta procesinės teisės pažeidimų nepriėmus minėto elektroninio laiško kaip įrodymo. Tokia teismų pozicija kelia pagrįstą abejonę, ar internetinė sutartis

¹⁴⁵ CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004, p. 309.

¹⁴⁶ SCHAUB, M. *European Legal Aspects of e-commerce*. Groningen: Europa Law Publishing, 2004, p. 65.

¹⁴⁷ Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340.

¹⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje *R.D. v. UAB „Toksita“*, Nr. 3K-3-139/2007, kat. 11.9.10.8; 13.2.1 (S).

būtų pripažinta įrodymu ir neskatina šalių tarpusavio santykiams pasitelkti informacinių technologijų.

Kita, autorės nuomone, paminėtina byla, susijusi su elektroninių duomenų kaip yra įrodymų vertinimu yra Lietuvos apeliacinio teismo byla *UAB „Simon Louwerse International Transport“ v. UAB „Dinaka“*¹⁴⁹. Šioje byloje elektroniniai laišakai vertintini kaip rašytinis įrodymas. Aukščiau darbe minėta, kad rašytinei formai įstatymas prilygina tik tokius elektroninius dokumentus, kai yra užtikrinama teksto apsauga ir galima identifikuoti asmens parašą. Minėtoje byloje atsakovo vienas iš kasacinio skundo argumentų buvo tas, kad „neįmanoma nustatyti, kas yra ginčijamo laiško siuntėjas, kadangi laiškas nepasirašytas, neįmanoma identifikuoti laiško siuntėjo ir patvirtinti jo autentiškumo, todėl negali būti nustatyta, kad laiškas siųstas iš atsakovo *UAB „Dinaka“* kompiuterio“. Teismas tokį atsakovo argumentą atmetė, nurodydamas, kad identifikuoti elektroninio laiško siuntėjui buvo paskirta Informacinių technologijų ekspertizė, kuri nustatė, kad elektroninis laiškas yra išsiųstas iš atsakovo kompiuterio. Be to, teismai rėmėsi ir kitomis aplinkybėmis, tai yra, kad konfidencialius duomenis apie ieškovo galėjo žinoti tik atsakovas; kad kitos įmonės patvirtino gavusios iš atsakovo ginčo elektroninį laišką; taip pat tuo, kad atsakovo kompiuteris yra apsaugotas kodais ir slaptažodžiais, kurie žinomi tik atsakovui. Taigi matyti, kad teismai gali ir nesilaikyti įstatyme įtvirtinto reikalavimo, jeigu yra pakankamai kitų aplinkybių, leidžiančių identifikuoti elektroninio dokumento siuntėją.

Lietuvos apeliacinio teismo byla byloje *O.H. v. V.B.D.*¹⁵⁰, taip pat byloje *UAB „Star Communications Worldwide“ v. UAB „Palink“*¹⁵¹ elektroninius laiškus laikė įrodymais ir juos vertino remiantis įrodymų vertinimo taisyklėmis.

Lietuvos apeliacinis teismas byloje *BUAB „Megama“ v. D. K.*¹⁵² konstatavo, kad elektroninis laiškas, kadangi nepasirašytas, negali būti vertinamas kaip įrodymas.

Iš paminėtų bylų, akivaizdu, kad teismų praktika nagrinėjamu klausimu Lietuvoje nėra susiformavusi ir yra prieštaringa. Tokią nuomonę pateikia ir *ELDOC* studija.¹⁵³ Tačiau pabrėžtina, kad bylose nebuvo keltas klausimas ar elektroniniai duomenys yra

¹⁴⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Simon Louwerse International Transport“ v. UAB „Dinaka“*, Nr. 2a-189/2005.

¹⁵⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje *O.H. v. V.B.D.*, Nr. 2A-95/2006.

¹⁵¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Star Communications Worldwide“ v. UAB „Palink“*, Nr. 2A-443/2007

¹⁵² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Megama“ v. D.K.*, Nr. 2A-543/2007.

¹⁵³ ELDOC. Legal study on legal and administrative practices regarding the validity and mutual recognition of electronic documents. D3.4 – First Interim Report (countries reports) [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.], p. 294-314. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/legal/2006-bm-cr/legal-validity-32-nat-reps.pdf>>, p. 299.

perduoti galiniais telekomunikacijų įrenginiais ir tai leidžia daryti išvadą, kad ši sąvoka interpretuotina plačiai kaip apimanti bet kokius elektroninius dokumentus.

Paminėtina, kad Europos Komisijos pavedimu *ELDOC* kompanija atliko valstybių narių elektroninės komercijos reglamentavimo tyrimą ir 2006 m. liepos mėn. paskelbė pirmą tarpinę ataskaitą apie teisinę ir administracinę praktiką pripažįstant elektroninius dokumentus.¹⁵⁴ Studijos dalyje apie Lietuvą nurodoma, kad jokių kliūčių elektroninių dokumentų galiojimui nėra. Tuo tarpu, analizuojant su elektroninių dokumentų kaip įrodymų pripažinimu susijusius klausimus, studijoje pasisakoma dėl dviejų aspektų. Visų pirma, studijoje teigiama, kad pats terminas rašytinis dokumentas nenustato papildomų įpareigojimų. Todėl, iš to logiškai seka, kad elektroninis dokumentas atspausdintas ir po to pasirašytas turėtų būti priimtinas kaip tinkamas įrodymas. Be to, studijoje pabrėžiamas faktas, kad CPK 198 str. 2 d. įtvirtintas reikalavimas, kad rašytinis įrodymas turi būti pasirašytas byloje dalyvaujančio asmens. Remiantis studija, toks reikalavimas, interpretuojant jį griežtai, reikštų, kad jokie elektroniniai dokumentai, turintys visus reikalingus rekvizitus, bet pasirašyti ne byloje dalyvaujančio asmens, teismo būtų nepriimami. Tačiau, studijoje išsakyta nuomonė, su kuria autorė sutinka, kad nurodymas, jog elektroninis dokumentas būtų pasirašytas interpretuotinas plačiai.¹⁵⁵ Tai reikštų, kad elektroninis dokumentas turėtų būti pasirašytas jį sudariusio asmens.¹⁵⁶ Antrasis studijoje keliamas aspektas jau minėtas darbe ir kritikuotinas M. Civilkos – sąvoka „galiniai įrenginiai“. Remiantis studija, tokia sąvoka pasėja abejonę, ar elektroninis dokumentas, išsaugotas kompiuteryje ar specialioje saugykloje, būtų pripažįstamas tinkamu įrodymu, jeigu prieš tai nebuvo perduotas telekomunikacijų galiniais įrenginiais.

Nepaisant studijoje išsakytos ir aukščiau išdėstytos kritikos, teisinė aplinka elektroninės komercijos raidai Lietuvoje vertintina teigiamai.

---

¹⁵⁴ ELDOC. Legal study on legal and administrative practices regarding the validity and mutual recognition of electronic documents. D3.4 – First Interim Report (countries reports) [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/legal/2006-bm-cr/legal-validity-32-nat-reps.pdf>>.

¹⁵⁵ ELDOC. Legal study on legal and administrative practices regarding the validity and mutual recognition of electronic documents. D3.4 – First Interim Report (countries reports) [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/legal/2006-bm-cr/legal-validity-32-nat-reps.pdf>>, p. 298.

¹⁵⁶ Autorės nuomone, tokia pozicija yra pagrįsta ir turėtų būti vyraujanti, kadangi parašo funkcijos yra identifikuoti asmenį ir susieti jį su dokumento tekstu. Jeigu elektroninis dokumentas galėtų būti pasirašytas tik byloje dalyvaujančio asmens, liktų nebe aišku, kokią funkciją atliktų toks parašas.

IŠVADOS

1. Suvokiant galimą potencialią naudą iš internetinės elektroninės komercijos bei atsižvelgiant į interneto savybes ir technologinius ypatumus, sutarčių sudarymas internetu reglamentuojamas trimis lygmenimis: tarptautiniu, regioniniu ir nacionaliniu. Siekiai pateikti sutarties šalims bent minimalius teisinius rėmus yra sveikintini, tačiau šiandien šie tikslai dar nėra pasiekti. Pabrėžtina, kad dalis aspektų (elektroninio duomenų pranešimo išsiuntimo ir gavimo laiko bei vietos; internetu sudarytos sutarties pripažinimo, įrodomosios galios suteikimo bei specifiniai tik internetinėms sutartims būdingi aspektai) susijusių su sutarties sudarymu internetu gana išsamiai reglamentuojami teisės aktuose, nors ne visais atvejais vienos ar kitos taisyklės taikymas yra aiškus ir nekelia jokių abejonių. Tačiau dalis klausimų, susijusių su tradicinės sutarčių teisės kategorijomis, yra tarsi pamiršti. Abejotina, kad įstatymų leidėjas spėtų žingsnis į žingsnį su informacinių technologijų raida ir jos keliamais naujais teisiniais iššūkiais. Bet pastebėtina, kad aklas fiziniame pasaulyje taikomų teisės normų perkėlimas ir taikymas virtualioje erdvėje sutarties šalims nesukuria siekiamo teisinio aiškumo. Pabrėžtina, kad dalis sutarčių teisės normų yra pagrįstos fizinio pasaulio savybėmis, kurių internete nebelieka. Taigi bent jau principai ar gairės, kuriais remiantis būtų taikoma tradicinė sutarčių teisė virtualioje erdvėje yra būtini.
2. Sutarčių sudarymo internetu kontekste pažymėtina tai, kad kiekviena internetinės sutarties rūšis kelia skirtingas teises problemas. Sudarant sutartį per internetinį tinklą pagrindinė problema kyla vertinant jame pateiktą informaciją, siekiant nustatyti, ar tai oferta, ar tik kvietimas pareikšti ofertą. Magistro darbe atlikta analizė atskleidė, kad ieškant atsakymo į šį klausimą pasitelkiama nacionalinė sutarčių teisė ir informacija tinklapyje vertinama per tradiciškai suprantamos ofertos ir kvietimo pareikšti ofertą prizmę. Visgi, pasigirsta nuomonių, kad būtent internetinėje elektroninėje komercijoje, kuri neturi geografinių ribų, reikalinga pateikti aiškų nedviprasmišką atsakymą į keliamą klausimą. Pirmosios užuomazgos matyti Konvencijoje, tačiau, ar jos turės kokią nors reikšmę, šiandien yra sudėtinga atsakyti, kadangi Konvencija dar nėra įsigaliojusi ir taikoma praktikoje. Šiuo metu bandoma ieškoti bendrų kriterijų (prekių skirstymas į skaitmenines ir fizines; internetinio tinklapių diferenciacija į interaktyvius ir neinteraktyvius), kuriais remiantis būtų galima vertinti

informaciją pateikiama tinklapyje. Sudarant sutartį elektroniniu paštu pagrindinė problema kyla vertinant patį komunikavimo būdą. Labiau priimtinesnis požiūris - nelaikyti apsikeitimo elektroniniais laiškais tiesioginiu bendravimu. Iš to seka, kad turi būti vertinama, kuri iš akcepto gavimo teorijų taikytina elektroniniam paštui. Kaip atskleidė atlikta analizė, ir pašto dėžutės, ir recepcijos teorijų taikymas yra pagrindžiamas. Teisės aktuose vyrauja recepcijos taisyklės taikymas, tačiau minėtų teorijų kolizija pasauliniu mastu visgi nėra iki galo išspręsta.

3. Sutarčių sudarymui internetu būdinga visa eilė ypatumų. Dalis jų kyla iš teisės aktuose įtvirtintų įpareigojimų informacinių paslaugų teikėjui: nurodoma privaloma pateikti informacija prieš sudarant sutartį, reikalaujama įdiegti galimybę ištaisyti įvesties klaidas, nedelsiant atsiųsti užsakymo gavimo patvirtinimą. Minimi reikalavimai detaliausiai reglamentuojami Europos Sąjungoje. Tokia Europos Sąjungos pozicija visiškai suprantama, kadangi siekiama apsaugoti vartotojų teises bei didinti jų pasitikėjimą internetine elektronine komercija. Visgi, pabrėžtina, kad nėra išsamiai atskleista minėtų reikalavimų teisinė reikšmė ir beveik nėra reglamentuojamos galinčios kilti teisinės pasekmės neįvykdžius minėtų įpareigojimų. Kita dalis sutarčių sudarymo internetu ypatumų kyla iš interneto technologinių savybių. Internetas įgalina naudoti kompiuterinės programos sutarčių sudarymo mechanizme. Nors teisės aktai ir leidžia tokių programų naudojimą, tačiau lieka neaišku, koks tokių programų teisinis statusas, kokie teisiniai santykiai susiklosto tarp pardavėjo ir kompiuterinės programos iš vienos pusės, ir pirkėjo bei kompiuterinės programos iš kitos pusės. Nėra atsakyta, kaip turi būti vertinamos situacijos, kai nėra šalių minčių sutapimo, kuri iš šalių turi prisiimti tokią atsakomybę.
4. Galiausiai labai svarbu atsakyti į klausimą, kaip sutartis sudarytas internetu vertina teisė. Iš darbe atliktos analizės matyti, kad kliūčių tokių sutarčių galiojimui teisė nesukuria. Tais atvejais, kai įstatymas arba šalių susitarimas reikalauja tam tikros valios išraiškos formos, internetu sudaryta sutartis taip pat bus galiojanti, jei ji atliks visas funkcijas, kurių yra siekiama įtvirtinant tam tikrą sutarties formą. Pabrėžtina, kad teisės aktuose įtvirtinti reikalavimai turi būti interpretuojami lanksčiai, atsižvelgiant į konkrečias sutarties sudarymo aplinkybes. Visgi, sutarčių, kurioms įstatymas nustato privalomą notarinę formą, sudarymas internetu abejotinas, tačiau tolimoje ateityje, kai internetinė elektroninė komercija taps pagrindine komercijos rūšimi, tokia perspektyva

galima. Pažymėtina, kad internetas suteikia galimybę sudaryti visiškai anonimiškas sutartis, tačiau teisė šiuo klausimu tyli. Akivaizdu, kad šioms sutartims reikalinga visiškai nauja teisinė bazė, kadangi iki šiol tradicinė sutarčių teisė nežinojo anonimiškų sutarčių instituto ir todėl nėra pajėgi atsakyti į kylančias problemas. Vertinant internetu sudaromų sutarčių įrodomąją galią, pažymėtina, kad teisės aktuose įtvirtinta, jog elektroniniai dokumentai yra priimtini kaip rašytiniai įrodymai, jei atitinka jiems keliamus reikalavimus. Atlikta teismų praktikos analizė Lietuvoje atskleidė, kad teismai ne visada laikėsi minėtos nuostatos.

Literatūros sąrašas

Teisės aktai:

Tarptautiniai teisės aktai:

1. 1980 m. Jungtinių Tautų Vienos Konvencija dėl tarptautinio pirkimo-pardavimo sutarčių (Valstybės žinios, 1995, Nr. 102-2283);
2. United Nations Convention on the use of Electronic Communications in International Contracts [interaktyvus]. New York, 2007 [žiūrėta 2008 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf>;
3. UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce with Guide to Enactment 1996 with additional article 5 *bis* as adopted in 1998 [interaktyvus]. New York: United Nations, 1999 [žiūrėta 2008 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/05-89450_Ebook.pdf>;
4. ICC eTerms 2004 [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.iccwbo.org/policy/law/id3668/index.html>>;
5. The Principles of European Contract Law [interaktyvus]. 1999 [žiūrėta 2008 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/engelsk_partI og II.htm>.

Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos teisinių aspektų vidaus rinkoje (OL, 2000 L 178/1, p. 399);
2. 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos (OL, 1999, L 13, p. 12-20);
3. 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OL, 1997 L 144/19, p. 319).

Užsienio valstybių teisės aktai:

1. Sale of Goods Act 1979 (as amended) [interaktyvus]. UK ST 1979, c.54 [žiūrėta 2008 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.

Lietuvos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262);
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340);
3. Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 61-1827);
4. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2004, Nr. 69-2382);
5. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas (Valstybės žinios, 2006-06-10, Nr. 65-2380);
6. Valstybės ilgalaikės raidos strategija, patvirtinta Seimo nutarimu (Valstybės žinios, 2002, Nr. 113-5029);
7. Lietuvos Ūkio (Ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikė strategija, patvirtinta Vyriausybės nutarimu (Valstybės žinios, 2002, Nr. 60-2424);
8. Daiktų pardavimo ir paslaugų teikimo, kai sutartys sudaromos naudojant ryšio priemones, taisyklės, patvirtintos Ūkio ministro 2001 m. rugpjūčio 17 d. įsakymu Nr. 258 (Valstybės žinios, 2001, Nr.73-2583).

Specialioji literatūra:

1. BAINBRIDGE, D. I. *Introduction to Computer Law*, 5th ed. Harlow: Pearson: Longman, 2004;
2. BRADGATE, R. *Commercial Law*. London: Butterworths: Lexis Nexis™, 2000;
3. CHANDLER, A.; BROWN, I. *Law of Contract: 2005 – 2006*, 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2007;
4. CIVILKA, M., et al. *Informacinių technologijų teisė*. Vilnius: NVO Teisės Institutas, 2004;

5. CIVILKA, M. Elektroninės komercijos teisinis reguliavimas: nuo durstinio iki siuvinio. *Justitia*, 2006, nr. 3 (61);
6. COTEANU, C. *Cyber Consumer Law and Unfair Practices*. Aldershot: Ashgate, 2005;
7. DOWNES, J.; GOODMAN J. E. *Dictionary of finance and investment terms*, 7 ed. Barron's educational series, inc., 2006;
8. KIŠKIS, M., et al. *Teisės informatika ir informatikos teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2006;
9. MIKELĖNAS, V. et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2001;
10. MIKELĖNAS, V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996;
11. MIKELĖNAS, V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2003;
12. READ, C. *Internet Law: text and materials*, 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2004;
13. SCHAUB, M. *European Legal Aspects of E-Commerce*. Groningen: Europa Law Publishing, 2004;
14. STONE, R. *The Modern Law of Contract*, 6th ed. London Sydney Portland (Oregon): Cavendish publishing, 2005;
15. TREITEL, G. H. *The Law of Contract*. London: Thomson/Sweet & Maxwell, 2003;
16. WHINCUP, M. H. *Contract Law and Practice: the English system and continental comparisons*, 4th ed. The Hague London Boston: Kluwer Law International, 2001.

Teismų sprendimai:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje *R.D. v. UAB „Toksita“*, Nr. 3K-3-139/2007, kat. 11.9.10.8; 13.2.1 (S);
2. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Megama“ v. D.K.*, Nr. 2A-543/2007;
3. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Star Communications Worldwide“ v. UAB „Palink“*, Nr. 2A-443/2007;

4. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje *O.H. v. V.B.D.*, Nr. 2A-95/2006;
5. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Simon Louwerse International Transport“ v. UAB „Dinaka“*, Nr. 2a-189/2005.

Elektroniniai dokumentai:

1. Benchmarking of existing national legal e-business practices, from the point of view of enterprises (e-signature, e-invoicing and e-contracts). Draft final report [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/legal/2006-bm-cr/ramboll-benchmarking-final-report-draft.pdf>>;
2. CIVILKA, M. *Elektroninės komercijos teisiniai aspektai: Bendrieji klausimai* [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://media.search.lt/GetFile.php?OID=92868&FID=269821>>;
3. CIVILKA, M. Elektroninės komercijos reguliavimas tarptautinėje ir ES teisėje [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2008 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.teisininkas.lt/es_pagrindinis.html>;
4. CIVILKA, M. 1980 m. Vienos Konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių ir elektroninė komercija [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2008 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.teisininkas.lt/downloads/vk_ir_elk.pdf>;
5. CLARKE, R. *Electronic Commerce Definitions* [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.anu.edu.au/people/Roger.Clarke/EC/ECDefns.html#EC>>;
6. ELDOC. Legal study on legal and administrative practices regarding the validity and mutual recognition of electronic documents. D3.4 – First Interim Report (countries reports) [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.], p. 294-314. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/legal/2006-bm-cr/legal-validity-32-nat-reps.pdf>>;
7. Elektroninis dokumentų pasirašymas įmonėms. Sprendimo pristatymas. 2008 [žiūrėta 2008-03-19]. Prieiga per internetą: <<https://www.eparasas.lt/>>;
8. Elektroninių dokumentų pasirašymo sistema buvo pristatyta Seimo Informacinės visuomenės plėtros komitetui [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008 m. kovo 19 d.].

- Prieiga per internetą:
<<http://www.evp.lt/lit/El. dokumentu pasirasymo sistema buvo pr/24>>;
9. FELIU, S. Intelligent Agents and Consumer Protection. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 2001, vol. 9 no. 3 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>;
  10. GLATT, C. Comparative Issues in the Formation of Electronics Contracts. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 1998, vol. 6 no. 1 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>;
  11. Internet Shopping, an OFT market study [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.of.gov.uk/shared_of/reports/consumer_protection/of921.pdf>;
  12. Joint E.U. – U.S. Statement on electronic commerce [interaktyvus]. 1997 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.qlinks.net/comdocs/eu-us.htm>>;
  13. KERR, I. R. Bots, Babes and the Californication of Commerce. In *University of Ottawa Law and Technology Journal* [interaktyvus]. 2003-2004, vol. 1 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uoltj.ca/articles/vol1.1-2/2003-2004.1.1-2.uoltj.Kerr.285-324.pdf>>;
  14. KOHL, U. Legal Reasoning and Legal Change in the Age of the Internet – why Ground Rules are still Valid. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 1999, vol. 7 no. 2 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.], p. 128 – 129. Prieiga per internetą: <<http://www.mb.vu.lt/duombaz/prenum.html>>;
  15. LAMANAUSKAS, T. Savireguliacija Internetė [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2008 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ite.tf.vu.lt/doc/mokslas/savi.ppt>>;
  16. Lisabonos strategijos įgyvendinimas. Bendra informacija [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ukmin.lt/lisabona/>>;
  17. Naudojimosi eparasas.lt sistema taisyklės [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.eparasas.lt/lit/Sistemas_naudojimo_taisykles/247>;
  18. PHANG, A. Contract formation and mistake in cyberspace – The Singapore Experience. In *Singapore Academy of Law Journal* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2008 m. vasario 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=843125>;

19. SAVIRIMUTHU, J. Online Contract Formation: Taking Technological Infrastructure Seriously. In *University of Ottawa Law & Technology Journal* [interaktyvus]. 2005, no. 2 [žiūrėta 2008 m. kovo 1 d.], p. 111. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=538122>;
20. Statistinių rodiklių ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ukmin.lt/ukstrat/pub/parameters/parameterView.pu>>;
21. Siūlomas informacinės visuomenės paslaugų reglamentavimo modelis [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://epp.ivpk.lt/epp/Dokumentai/IVPK_elmodelis_reglamentavimasV1.pdf>;
22. United Nations Convention on the use of Electronic Communications in International Contracts. Status [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2008 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/2005Convention_status.html>;
23. Use of Electronic Communications in International Contracts [interaktyvus]. New York, 2007 [žiūrėta 2008 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf>;
24. VITKEVIČIŪTĖ, G. Kiekvienas notaras turės elektroninį parašą [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2008 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.teisingumas.lt/naujienos/testuojama/kiekvienas-notaras-tures-elektronini-parasa>>;
25. WEITZENBOECK, E. M. Electronics Agents and the Formation of Contracts. In *International Journal of Law and Information Technology* [interaktyvus]. 2001, vol. 9 no. 3 [žiūrėta 2008 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://folk.uio.no/emilyw/publications/>>;
26. ZUMBANSEN, P. Contracting in the Internet: Germany Contact Law and Internet Auctions. In *German Law Journal* [interaktyvus]. 2001, no. 7 [žiūrėta 2008 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.germanlawjournal.com/article.php?id=65>>;
27. 1996 UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce. Status [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2008 m. vasario 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model_status.html>;
28. 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Status [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html>.

Travaux préparatoires:

1. Commission communication of 18 April 1997: A European Initiative in the sector of Electronic Commerce [interaktyvus]. 1997 [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l32101.htm>>.

Santrauka

Magistro darbe nagrinėjami sutarčių sudarymo internetu teisiniai aspektai: tinklapyje pateiktos informacijos vertinimas, pašto dėžutės ir recepcijos teorijų taikymas apsikeitimui elektroniniais laiškais, privaloma pateikti informacija prieš sudarant sutartį per tinklą, įvesties klaidų ištaisymo galimybės reikalavimas, užsakymo gavimo patvirtinimo reikalavimas, kompiuterizuotų programų sudarant sutartį naudojimas, galiausiai, sutarties sudarytos internetu galiojimas, formos reikalavimai, įrodomoji galia. Dalis minėtų aspektų tyrinėjami pasitelkiant tradicinės sutarčių teisės teisinės kategorijas, atliekant lyginamąją analizę su Anglijos ir Vokietijos teisinėmis sistemomis. Kita dalis aspektų analizuojami per teisės aktuose įtvirtintas taisykles, siekiant nustatyti jų teisinę reikšmę internetinių sutarčių sudarymo procese.

Esminės darbe padarytos išvados yra tai, kad sutarčių sudarymo teisinis reglamentavimas šiandien yra dualistinis, todėl keliamas klausimas, ar pasirinkus tokį reguliavimo modelį įmanoma suteikti teisinį aiškumą internetinės elektroninės komercijos dalyviams. Taip pat daroma išvada, kad tradicinės sutarčių teisės kategorijų perkėlimas į virtualią erdvę nėra toks neproblematiškas kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Pabrėžiama, kad nors teisės aktai ir įtvirtina tam tikrus sutarčių sudarymui internetu reikalavimus, tačiau aiškiai neįtvirtina, kokia jų teisinė reikšmė. Galiausiai matyti, kad teoriškai sutarčių sudaromų internetu galiojimui ir įrodomajai galiai nėra kliūčių, tačiau teismų praktika Lietuvoje dar tik formuojasi ir yra prieštaringa.

Legal aspects of on-line execution of contracts

Summary

The present master issue examines legal aspects of on-line execution of contracts: evaluation of information presented on a website, application of post box rule and reception rule on exchange of letters by electronic mail, mandatory information to be presented before the execution of a contract on a website, obligation to introduce a possibility to correct input mistakes, obligation to acknowledge the receipt of the recipient's order, the use of computer programs in the process of on-line execution of contracts, finally, validity, form requirements and evidential value of the contract executed on-line. Part of the mentioned aspects is examined applying legal categories of traditional contract law to the virtual environment, also comparing those to England and German law. Another part of aspects is analyzed through the rules established in statutory law in pursuance to determine their legal meaning in the process of on-line execution of contracts.

Substantive conclusions of the present paper indicate that regulation of on-line execution of contracts is dualistic nowadays; therefore the question is raised if such a regulation model is able to present unequivocal legal frames to the actors of internet commerce. Also it is concluded that the application of the legal categories of traditional contract law to the virtual environment is not as unproblematic as it may seem from the first sign. It is emphasized that though there are obligations established in the statutory law to the process of on-line execution of contracts, it is not clearly stated what is the legal meaning of such obligations. Eventually, on the theoretical side there are no obstacles to the validity and evidential value of the contracts executed on-line, however court decisions are still contradictory in Lithuania on the topic.